

Bamanankan

Kalanden ka gafe - San 3

ISBN : 2.85049.948.X

9 782850 499487

MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE

Bamanankan

Kalanden ka gafe - San 3

Les classiques africains

 Les classiques maliens

BAMANANKAN

San

3

Kalanden ka gafe

Gafe konoko sebenbagaw

Karamogjekulu min ye gafe in boko folo seben jono

Gafe konoko labenbagaw

- Lamini Danbele
- Mamadu Bubu Jlakate

Jaw dilanbagaw

- Amadu Sanogo
- Adama Mariko
- Amidu Kojo
- Zakabu Gindo
- Ali Zorome
- Yakuba JARA
- Umaru Musa MAYIGA

Mansinnasebennikela

Mamadu Bubu Jlakate

Les classiques africains

19, Bld du Pont Neuf

89100 SENS (France)

Tél. : 03.86.83.89.81 - Fax : 03.86.65.01.33

e-mail : commercial@classiques-africains.com

Les classiques maliens

B.P. 2195 - Bamako

Mali

Kabini Mali y'a ka yeremahoronya ta, jemogow y'u cesiri cogo bee la maliden ceman ni musoman bee ka kalan soro.

Yelemaba min donna kalanko la san 1962, o kuntilenna do tun ye ko bee ka kalan soro waati kuntaala surun kono n'a ma ke ni musaka caman boli ye.

Kalan forobayali mara cemaboli hukumu kono, o te sira soro fo sigida mogow sen ka don kalanko baaraw la. O la, kalan ka kan ka tali ke jama ka lapiniw n'a ka dipenatige nogoyali kow kan. Walasa kuntilenna in be tiime, Mali ye sariya N° 996046 ta kalanko kan, desanburukalo tile 28, san 1999, sariya min b'a jira ko kalan ka kan ka ke fasokanw ni faransikan na.

Bi-bi in na, Mali kono, gafew dilannen be kan tan ni kelen (11) na kalan kun folo kama : k'a damine san folo la fo san wooronan. Gafe ninnu sebenbagaw ye fasodenw ye : kanko jininikelaw, denmisenkalan karamogow, kalan kolosilibagaw, kanfilajekalan karamogow.

Gafe min file, kanfilajekalan san sabanan gafe do labennen de don kokura ka yeleva dow don a la. An hakili la, a na ke sababu ye ka kalan sankorta fasokanw na ani ka kalanden deme, a ka kalan damine kopuman a fakan na.

Nin bee ko, an ka foli be ka taa mogow ma minnu ye gafe in seben walasa kalanko ka je soro Mali kono. An ka foli be ka taa demerogonw bee ma, kerengerennena la USAID, Dipe foroba Banki (Banki Mondiyali) ani Holandew ka demeton(koperasiyon Nerilandesi) minnu ka deme y'a to nin baarakeminen puman bilala kalandenw ni karamogow ka bolo kan.

Kalanko Minisiri

Pr Mamadu Lamini TARAWELE

Illustrateurs : Jacob Guindo, Amidou Kodio, Amadou Sanogo, Adama Mariko, Ali Zoromé, Yacouba Diarra,
Oumar Moussa Maïga
Coordination éditoriale : Catherine Bertteram, Virginie Frémont, Boubacar Sissoko
Réalisation : Saint-Paul Imprimeur Editeur

© Ministère de l'Éducation nationale, 2005
ISBN : 2.85049.948-X

Gafe min b'i bolo nin ye, kalanden de ka gafe don. Somogow be se k'a kalan ka denmisenw deme n'a ye. Karamogow ka kan k'i sinsin a kan, a n'a ka kalandenw ka baara ke n'a ye.

Gafe in tilalen don bolofara 10 ye. O tilacogo be tali ke kalan bolodacogo la Mali kono. O bolofaraw n'u konokow file :

- bolofara folo : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, baara bolodalen, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumantan, tulong, poyi
- bolofara filanan : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumama, tulong, poyi
- bolofara sabanan : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumantan, tulong, poyi
- bolofara naaninan : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, baara bolodalen, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumama, tulong, poyi
- bolofara duurunan : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumantan, tulong, poyi
- bolofara wacoranan : kumapogonya, kalanje, donniyamasalabolo, lakalita, nsiirin, korofomenta, Ja kumama, tulong, poyi

I k'a don ko jaw jayoro ka bon kosebe denmisenkalan na. Jaw be gafe masiri, k'a kalan diya denmisen bolo. O bee ko, u be se ka masalabolow ni degeliw faamuyali nogoya.

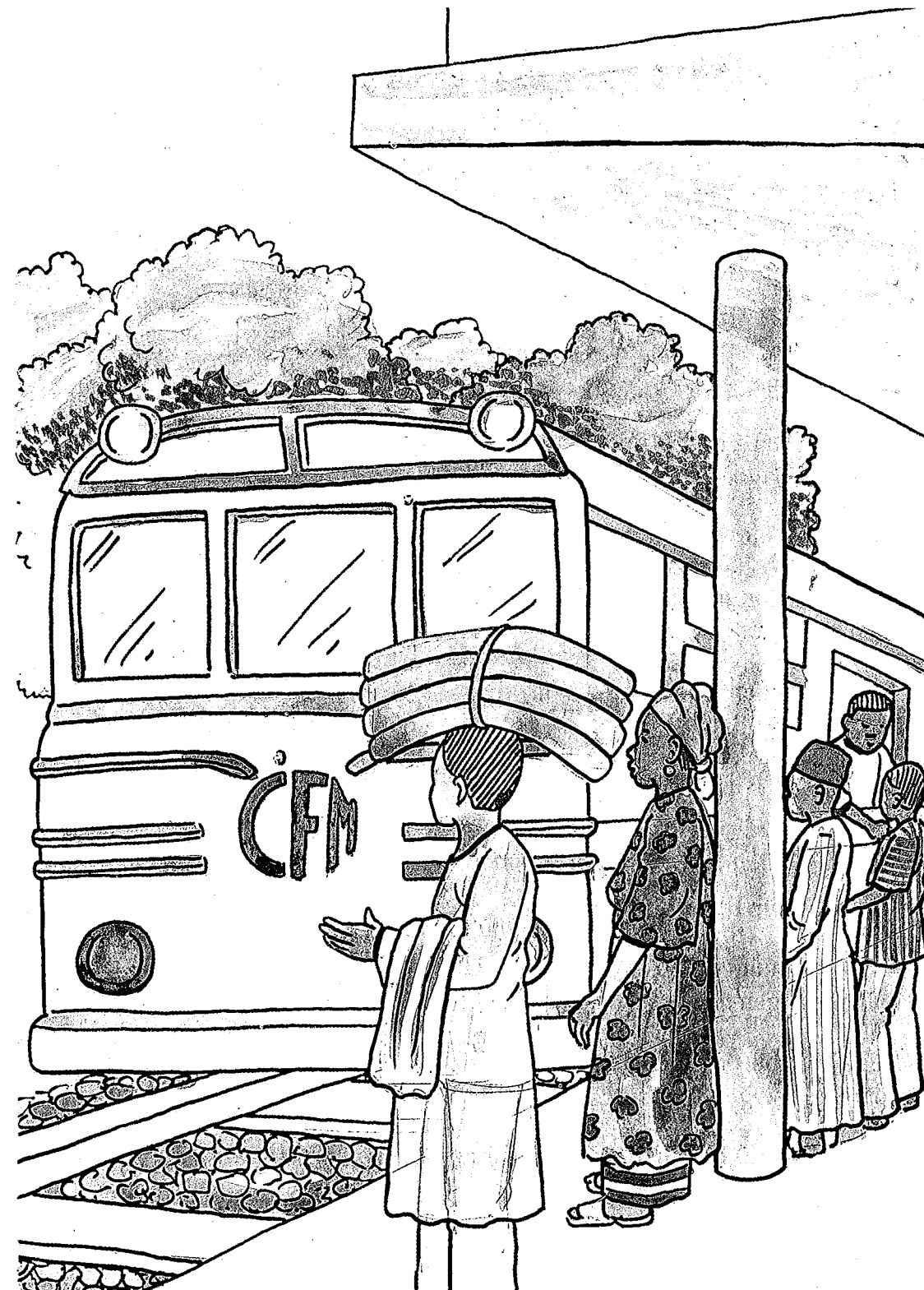
Kanfilajekalan taabolo kerenkerennen do ye kalansenw kalansoli ye. O siratige la, i be degeli dow ye gafe kono minnu be boli kalansen damado kan jogon fe.

Kalansen caman donniya sorotaw be se ka laben folo farikolon senfe.

Sinsin ka ke kulubaara kan walasa gafe in konokow faamuyali be nogoya bawo a be fo : « Mogo kelen hakili kelen, mogo fila hakili fila ».

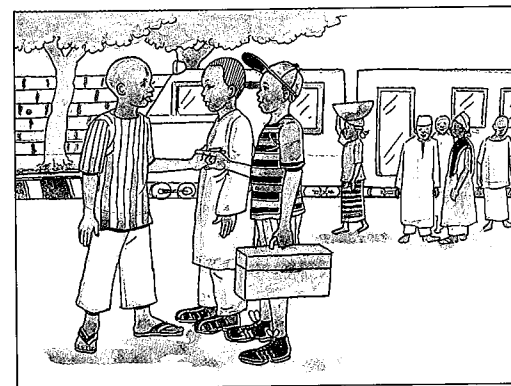
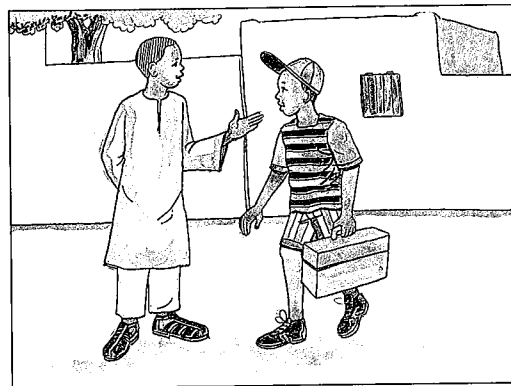
N teri kalandenw, karamogow, kalandensomogow, fasokan teriw, gafe in kalannen ko, ka baara ke n'a ye, a jininen b'aw fe a' k'aw ka kolosiliw n'aw hakilinaw ke batakiw ye k'olu ci an ma.

An ka aderesi ye : Fasokanw nepininibulon, CNE, BP :1583, Bamako.

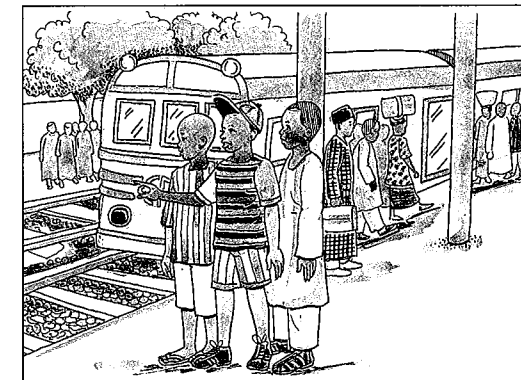

Terennataama I

- 1 **Madu** : Ce Musa, doni b'i bolo de !
Yorjumentaa don ?
- 2 **Musa** : N be taa bo n benke ye Kayi.
- 3 **Madu** : Jaa, terennataama ser'i ma. I
kelen don wa ?
- 4 **Musa** : Kana jore ! N ni n kanemeke
Ali be taa jogon fe.
- 5 **Madu** : Ali dun be min ?
- 6 **Musa** : An be jogon soro gara la. Na
taa n bila.
- 7 **Ali** : I m'a don e maenna ? Wari di n
ka taa biyew ta.
- 8 **Musa** : Ce ! Nin de ye teren ye wa ?
- 9 **Madu** : I ma fosi y'a la folo.
- 10 **Musa** : A dun bolen don jogon na.
- 11 **Madu** : Ninnu de ye wagonw ye. U
bolen te jogon na de !
- 12 **Musa** : A be boli nin negenin fila in
doron de kan wa ?
- 13 **Madu** : Owo ! Ninnu de ye negesira
ye.
- 14 **Musa** : Teren man girin ninnu ma ? A
f'u te kari ?

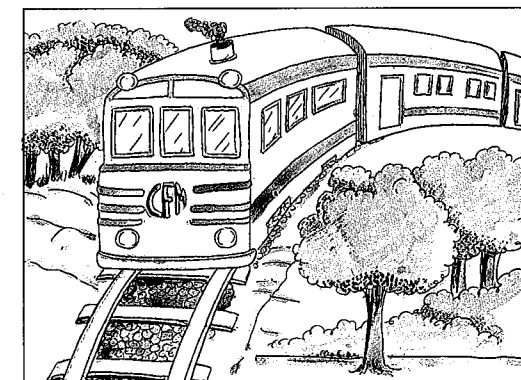

- 15 **Ali** : I ka biye file ! A kana tunun de !
- 16 **Madu** : Bi jama ka ca. An ka taa aw
sigiyorow nini.
- 17 **Ali** : Ce, i janto i ka minenw na de !
Tegewusu ka ca yan.
- 18 **Musa** : Nin bee mogo wagon kelen
kono ! W'a denmisen de ka ca.
- 19 **Ali** : E m'a don walanbila waati don
wa !
- 20 **Madu** : Taatuma sera. A' tulo te ntanana ?

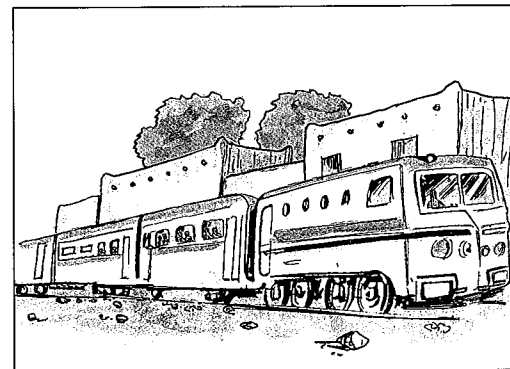
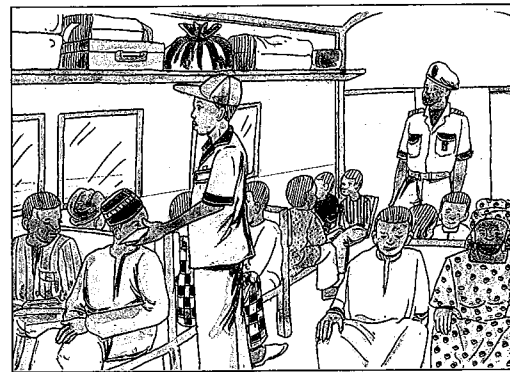
Terennataama II

- 1 **Musa** : Ce teren be ka lingilanga, a f'a tena bin ?
- 2 **Ali** : Ce ba jito in ! I hakili sigi. Nin y'a bolicogo de ye.
- 3 **Musa** : Nka teren in be boli ! I ma
gongon duurulen y'a ko.
- 4 **Ali** : O de ka ni. An na se joona.
- 5 **Musa** : A dun be k'i sumaya. Mun
kera ?
- 6 **Ali** : An sera Kati gara de la.

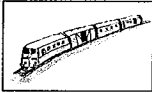

Bolofara I

- 7** Feerelikelaw : Namasa be yan. Ku be yan. Kamifan be yan.
- 8** Ali : Namasatigi, muganna di yan.
- 9** Kontoroleri : Biye ! Biye ! A ye biye jira !
- 10** Ali : Ne ta file. Musa, i ta di.
- 11** Kontoroleri : A ka ni.
- 12** Musa : Ee, ne ka porotomani te n kun de !
- 13** Kontoroleri : Kori wari t'a kono ?
- 14** Musa : Wa saba ni karadante b'a kono.
- 15** Ali : N dun y'a f'i ye i k'i janto i yere la.
- 16** Musa : Cenin do tun be n kerefe.
- 17** Kontoroleri : A f'a be kulubalike bolo.
- 18** Ali : I b'a yelen don wa ?
- 19** Kontoroberi* : W'an k'a jini yanni teren ka jo.

* Kontoroleri : biyetigela, segesegelikela.

Degeliw

- 1** Nininkali ninnu jaabi.
- Musa ni Ali bena taa min ?
  - Musa ni Ali bena taa Kayi bolifen jumen na ?
  - Jon taara Musa ni Ali bila gara la ?
  - Jon ye jito ye nin denmisenw na ?
  - Mun kera Musa la teren kono ? O penabora wa ?
- 2** Tipe wa nkalon ?
	T	Nk
• Musa ni Ali bena taa Moti.	☐	☐
• Musa ni Ali bena taa Kayi teren na.	☐	☐
• Sanba taara Musa ni Ali bila gara la.	☐	☐
• Musa ka porotomani sonyara teren kono.	☐	☐
- 3** Dapew walima dapɛkuluw bila u no na kumasenw kono.
- Kana jore ! N ni n ... be taa jagon fe.
  - Ce, i janto i ka minenw na de : ... ka ca yan.
  - ... ni karadante b'a kono.
- 4** Ninnu bila tomiw no na (-nen, -na, -la, -ra, -w, -len, -ni).
- Musa ni Ali taa ... Kayi teren na. U se ... Kati gara la, u ye san ... ke.
  - Teren in boli ... kosebe.
  - Teren don ... Kayi gara kono, u nisondiya ...
- 5** Jaw tɔgo seben kumasenw kono.
- Ali ni Musa donnen kono, gosira. Soɔnin ye
- biyew nininkali ke. U selen Kati gara la feerelikelaw ye jira u la.
- 6** Kumapɔgɔnya in korɔfo sebenta seben n'i yere ka dapew ye.

Sugujomuso Fatu

Ntenen ye lamadugu dogo ye.

Nin don in, mogow solila ka bo sugulataa fe. Tile bo tanga tun don wa fiye sumanen tun be ka ci. Ba Fatu n'a denmuso Kaja ye sugulataaminenw

jun, k'u kunda sugu kan. Ba Fatu be fen suguya caman feere, k'a ta kogoo, sunbala, fiyefiye, jaba, puwawuru ani namuguw la ka taa a bila jerge jalanw ni jerge wusulenw na.

Ni jiridenko tuma sera, i b'a soro Ba Fatu ka gakorola falen be mangoro, buyaki, lenburuba, mandarani ni namasa ani jiriden caman werew la. O waati, i n'a fo Ba Fatu te baara fosi don ni jiridenfeere te. Baara bonya fe, Kaja b'i wasa don nafenw na ga filanan koro. Ni Kaja n'a ba ka feerefenw ma ban, sanni penama te ke jagokela were kun. Jama bonya ni tile farinya kojugu fe, o don ka dogo ni Ba Fatu tun te tile mume ke sugu la. Don kelen kelenw, Kaja dogonin Salifu tun be na ni suman ye selifanayanfan fe. O donw n'u dogonaw, Kaja ni sannikelaw tun be je o dumuniw na.

Ba Fatu ta tun ye mogosebeya dan ye. A bolofen bee tun y'a ni mogoo tow je ye, wa tile tun te bo ka bin n'a ma sarakati bo. Ni funteni barika tun bonyana don minnu na, musokoroba puman in tun be sumakunnin pini k'i lafiye bo. O la, Salifu n'a koromuso tun b'u janto feerefenw na. Denmisen ninu tun ladamunen don fo ka teme.

N'u tun ye feere fen o fen ke, dorome tun t'o wari je. Ni Ba Fatu wulila yoro min, u kelen-kelen bee be na jate bo a ye, ka wariw di a ma. Kaja ni Salifu ka tilennenya n'u ka ladamu koson, u ba tun b'u ladiya sanga ni waati bee.

Wula o wula, Ba Fatu seginto tun be jerge, walima sogoba san ka n'o jiran du kono. Ntenen o ntenen, Salifu ka sugumowari jolen tun don u ye. Kaja ta tun ye dorome tan ye, Salifu niyoro tun ye dorome duuru ye. Denmisen ninu tun te jon wari la wa u tun te penawolomani ke sumanko la.

Ba Fatu tun ye sugujomuso lakika ye.

1 Nininkaliw jaabi.

- Don jumɛn ye ɓamadugu dɔgɔ ye ?
- Ba Fatu be nafɛn jumɛnw feere ?
- Ba Fatu be jiriden jumɛnw feere ?
- Ni funteni barika bonyana, musokɔroba puman in be mun ke ?
- Wula o wula, Ba Fatu seginto tun be mun ke ?

2 Tipe wa nkalon ?

- ɓamadugu dɔgɔ ye Araba ye.
- Ba Fatu be nafɛnw ni jiridenw feere.
- Ni Ba Fatu tun sunɔgɔra, a denw fana tun b'u da ka sunɔgɔ.
- Kaja ni Salifu tun be dɔ sonya u ba ka wari la.
- Ba Fatu tun be Kaja ni Salifu ka sugumɔwari d'u ma.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafalen seben.

- Ni Kaja n'a ba ka ... ma ..., sanni penama te ke ... were kun.
- Kaja ni Salifu ka... n'u ka... Koson, u ba tun b'u ... sanga ni waati bee.
- Wula o wula, Ba Fatu ... tun be... walima ... san ka n'o ... du kono.

4 Dape minnu be masalabolo kono, olu seben : Puwawuru, foronto, feerefenw, sumakunnin, cenin, sugumɔwari, kononton, penawolomani, misiwere.

5 Kumasen seben.

- fe nafɛnw Kaja baara wasa bonya b'i ga koro don na fila.
- ladamunen fo k'a ninnu don teme denmisen tun.
- ta dorome Salifu ye ye ye tun tan kaja niyoro tun duuru dorome ye.

6 Dapew danfara ka kumasan soro.

- Nindoninmogowsolilakabosugulataafe.
- Odonwnupogonnaw Kajawnisannikelawtunbejeodumuninwna.
- Denmisennnutunladamunendonfokateme.

Faamakunben

Faamakunben ye seli ye.

A be tile tan bo, jamana masake naliko fora an ka dugu kono. Bi, kabini fajiri, mikoro kan be : « A' ye wuli ! A' ye wuli ! Dugu jera ! Kunbennituma surunyana. Bee ka bo joona ka taa i joyoro mine ».

Nin be y'a soro donsow sira u je na, pe ! Marifakan ma kotige fiyewu !

Bee y'i teliya ka daraka dun, ka kunbenniyoro magen. Fan bee tun ye jonjon ye. Kolabennaw tun ye taamasiyen bila joyoro bee la : kin bee n'a joyoro don.

Sorodasiw yere n'u ka dakabanafiniw n'u ka buruw an'u ka dununw jolen be k'u nesin tiribini ma.

Polisiw be filefiye la cogo min, u b'a la ten. Tuma ni tuma, u b'u bila dow je k'olu joyoro jira u la. Ni yamaruyaseben te mogɔ min bolo, a dagalen t'i ye i ka taa i sigi tiribini na. Buba ni Sanba ta kera kiseya dan ye. U y'u sori-sori mogow ni jagon ce, fo ka taa u cooko faamasigiyoro dow la tiribini na.

Waati ni waati filekan be duuru. O la folikelaw ni tegerefolaw be do fara u ka ko ketaw kan bawo u miiri la faama be ka na.

A ma meen, filekan sebekoro duurula. Sen in ta ye tipe ye, faama yere de be ka na. Peresidan n'a ka jama kun bora. A yere jolen be dakabana mobili finman do kono. A b'a la ka mogow fo. Denmisenw b'a la : « Wii Mali ! Wii Mali ! ». Jelimuso kan dumanw, dogonow n'a be f'u ma kaadow, olu n'u ka sogow, bobow n'u ka donkela nanaw, fulaw, donsow, bee b'i son.

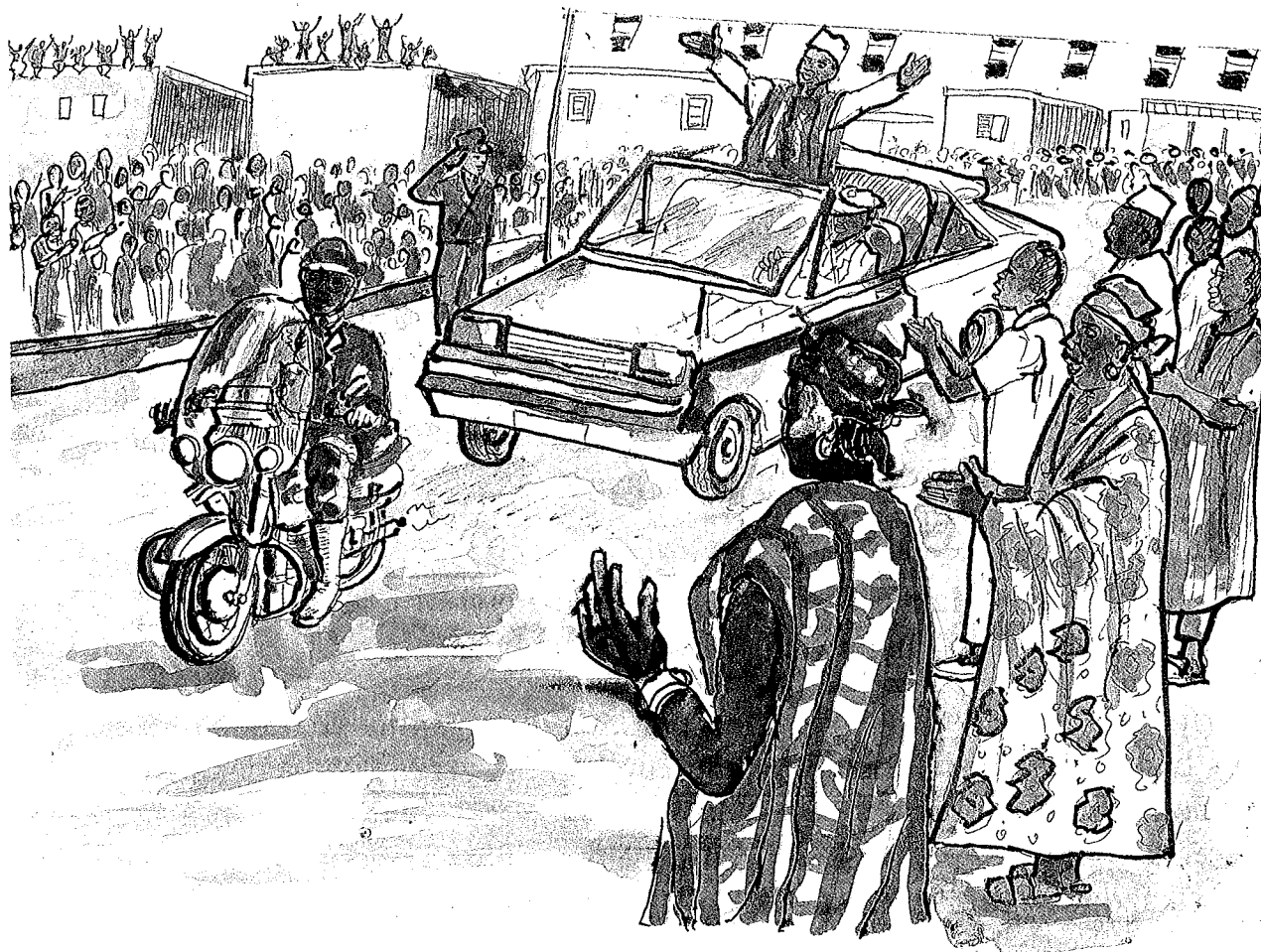

Bolofara I

Peresidan taamana ka sɔɔdasijekuluw fo, ka dununfolaw ni donkelaw fo ka sɔɔ ka taa a sigi a sigiyɔɔ la, tiribini jefeyanfan na. Gofereɛere wulila, k'a bisimila a ka mara tɔɔ la. A ye kɔɔfo lase peresidan ma, mara kunko n'a haminanko kan i n'a fo kalanyɔɔko, dɔɔɔɔɔsoko, sirako ni jiko.

Peresidan fana wulila, ka bɛɛ fo, ka bɛɛ walepumandɔn. A k'a ye gofereɛere ka kumaw men wa a ye layidu ta ko ni Ala sɔnna u be jɛnabɔ. Jama ye tegere fo. A y'a ka kuma laban ni foli ya. O kɔ, sira dira a n'a ka jama ma u ka taa u lafiɛbɔ bawo ko tɔw bɛ waleya sufe.

Faamakunben in diyara wa bɛɛ nisɔndiyara.

Degeliw

1 Jɛninkaliw jaabi :

- Mun tun be ka fo mikoro la ? Waati jumen ?
- Mun tun be ye dugu fan bɛɛ ?
- Peresidan taamana ka mun ni mun kɛ ?
- Gofereɛere da sera mun ni mun ma ?

2 Tomiw nɔnabila ni nin dɔɔɔew ye : jɔɔɔɔ, wuli, jera, kabini, kumbennituma, mikoro, ye, jɔ.

Bi, ... fajiri, ... kan be : « A' ye ... A ... yuli ! Dugu ... ! ... surunyana. Be ka bɔ ... ka taa i ... mine ».

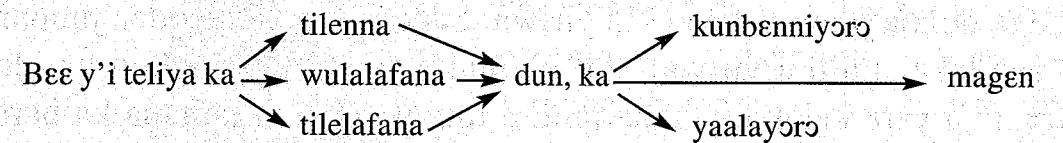
3 Kumasen puman seben :

- dakabana yere finman a mobili jolen do be kɔnɔ.
- wulila bɛɛ fana peresidan ka walepumandɔn bɛɛ ka fo.

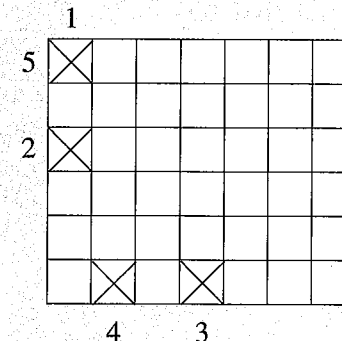
4 Dɔɔɔ min sebennen be sije caman, o seben :

- kunko, kundama, kunben, kankun, kunben, kanko kunben, kunkan.
- jɔɔɔɔ, jɔnɔn, janjo, jɔnɔn, jɛngen, jɔnɔn.

5 Kumasen puman seben :

6 Katimu dafa :

A yere be dakabana   kɔnɔ. A la ka mɔɔɔw .

Samori ka wale puman

F arafinna kelemasa farin tun ye Samori ye.

A hakili tun ka bon, wa a tun ka kise o cogo la. Samori y'a ka denmisenya ke jago la, a be yaala dugu ni dugu ka feere ke. O de senfe, don do la, a nan'a soro a ba minena jonya la ka taa. Samori ye san wolonwula ke baara la Burama ye k'a ba kumabo. O waati kono, Samori ye kelekecogo dege, ka s'a la. A ba kumabolen, Samori nan'i sigi Sanankoro. A folola ka ben don faamaw ni jogon ce, u ka kele dabila ka jamana fara jogon kan, ka kelebolow ke keleboloba kelen ye.

Here donna jamana kono k'a yiriwa. Samori tun ye fasoden puman ye. Faso lakanani n'a yiriwali tun y'a hakilina ye. Faama min tun don, a tun te a yere kelen ka taape pini, a tun be miiri ni jamana ka here ye. Bee ka soro ke ka wasa, o de tun y'a haminanko ye. A tun te nanbara la.

Faama fara faantan kan, bee tun ka kan a yoro ; a tun te mogo mine k'a di mogo ma, soro tun te soro tije, nafa tun te nafa dun, ko bee tun be ke ni tije ni tilennenya ye.

Wasolo fasa file nin ye :

- N'i te se jamanakuma na, k'i miirinata fo ka wasa, a di jeliw ma.

- N'i te se ka jamana dilan, k'a lakana, i k'a to fasoden pumanw ma.

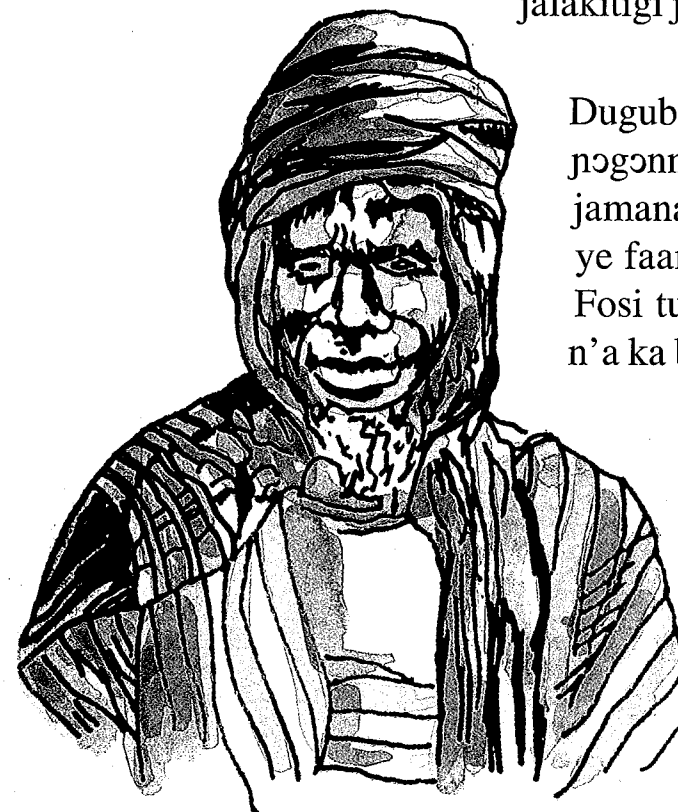
- N'i te se ka tije fo sanga ni waati bee, kuma to mogo tilennenw ma.

- Ni tilennenya ka gelen i ma, i ka ko bee to mogo laadiriw ma.

- N'i te se ka jamana bo bolo la k'a juguw keke, i ka muru di musow ma.

Diineko tun ka di Samori ye, a ye boliko dabila ka bolisonnaw tuubi, ka misiriw jo. Faamadenw ni ketigidenw tun diyagoyalen don ka taa kalanyoro la. U tun be arabukan dege ka kurane kalan. Tuma dow, Samori yere tun be taa u laje kalanyoro la.

Juma o juma, seli bannen ko, Samori tun be kiiri tige. Mogow tun be bo yoro janw na ka na. A tun be jotigi jo ka jalakitigi jalaki.

Dugubaw jora, Kankan n'a jogonnaw. Bisandugu tun ye jamana faamadugu ye. Samori tun ye faamamogo ye min t'a yere jira. Fosi tun t'a ni mogow bo jogon na n'a ka banfula kelen te.

Samori ye jamana sigi senkan, ka ben sabati, ka soro yiriwa, ka ben sinsin. Nin wale in bee kera k'a soro tubabuw ma don a ka jamana kono.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi

- Samori tun ye farafina mun do ye ?
- Mun kera Samori ba la ?
- Samori folola ka mun don faamaw ni jɔgɔn ce ?
- Wasolo fasa folo fila ye jumɛnw ye ?
- Faamadenw ni kelɛktigidɛnw tun wajibiyalen be ka mun ke ?

2 Jogo numan minnu tun be Samori la olu seben.

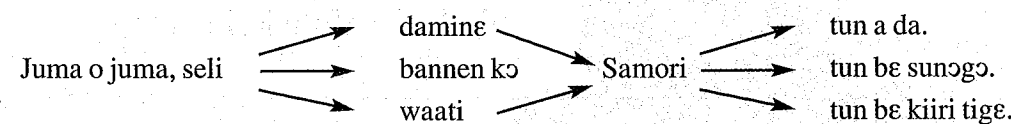
3 Kalaninw kuntilenna laje ka kumasen seben.

4 Dape min sebennen be sɛne caman, o seben.

- numan, jine, jaame, numan, jin, jema, numan.
- walan, wale, walima, wali, wale, waati.

5 Kumasen numan seben

6 Katimu dafa ni dape sɔɔlenw ye.

Samori ye 1 sigi senkan, ka ben 2, ka sɔɔ 3 ka ben sinsin.

		1			3	
2	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-

Ji

Ji ye fen ye, min nafa ka bon kosebe hadamaden ka dipenatige kɔɔ.

Hadamadenw, dantanfenw ani jiriw, nin si te balo ji kɔ.

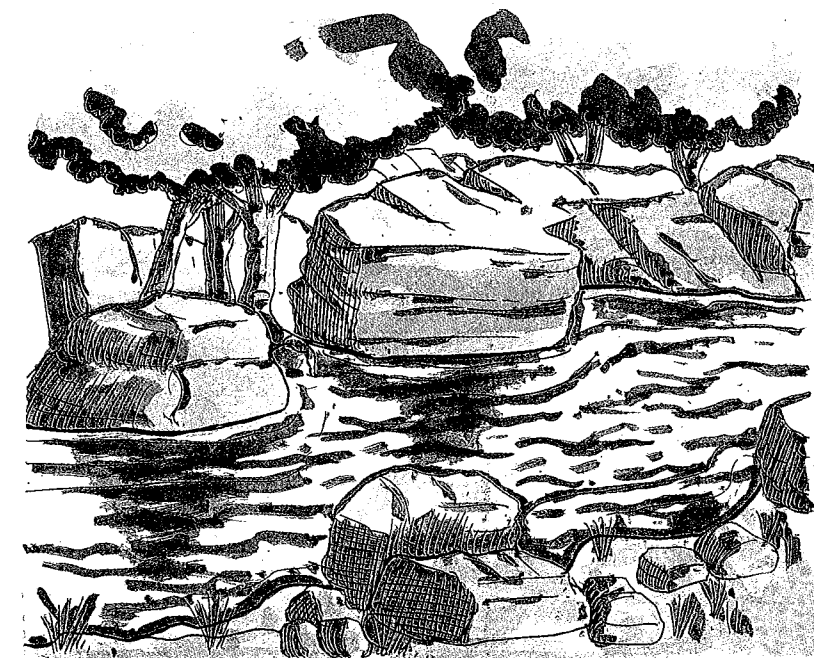
Ji be bo sanfe, dugu jukɔɔ ani kuluwo la.

Kɔ caman ani ba belebele fila (Joliba ni Senegali) be Mali kɔɔ, minnu nafa ka bon kosebe sene, monni ani baganmara siratige la. Ji jɔyɔɔba be kuranko fana na.

Ni ji nana kosebe, koninw be woyo ka taa kɔ la, o ye kɔbolɔ ye. Kɔw yere fana be woyo ka taa ba la, o be wele babolo. Kɔ be bila ba la yɔɔ min, o be wele baboloben. Ba fila be bila jɔgɔn na yɔɔ min, o be wele bafilaben.

Samiye fe, ba be fa, o ye bafa ye. Tilema fe a be jigin, o ye bajigin ye.

Ba be bila kɔgɔji la yɔɔ min, a be fo o ma banyɔɔ.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi :

- Ji be mako jumen ne dipenatige la ?
- Ji be bo min ?
- Ba joli be Mali kono ?
- U togo ?
- jiw be bo min ka na ba la ? -Ba be bila kogoji la yoro min, o be wele cogo di ?

2 Tije wa nkalon ?

T Nk

- Koninw be boli ka taa ko la, o ye babolo ye.
- Koninw be bila jigon na yoro min, o ye bafilaben ye.

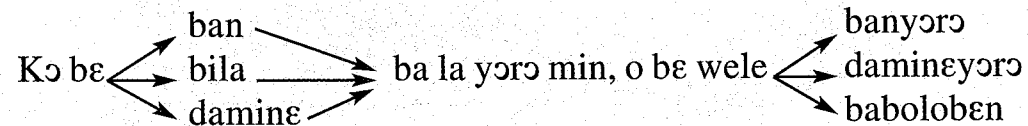
3 Dapew bo jigon na ka kumasan soro.

jibebo sanfedugujukoroanikuluwola

4 Kumansen dapew seben.

Ko caman ani ba ... fila (joli ni Senegali) be ... kono, minnu nafa ka bon ... sene, monni ... siratige la.

5 Kumasan puman seben.

6 Katimu dafa ni dape sorolenw ye.

Ba be bila 1 la 2 min, a be fo o ma 3.

			2			
1	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-

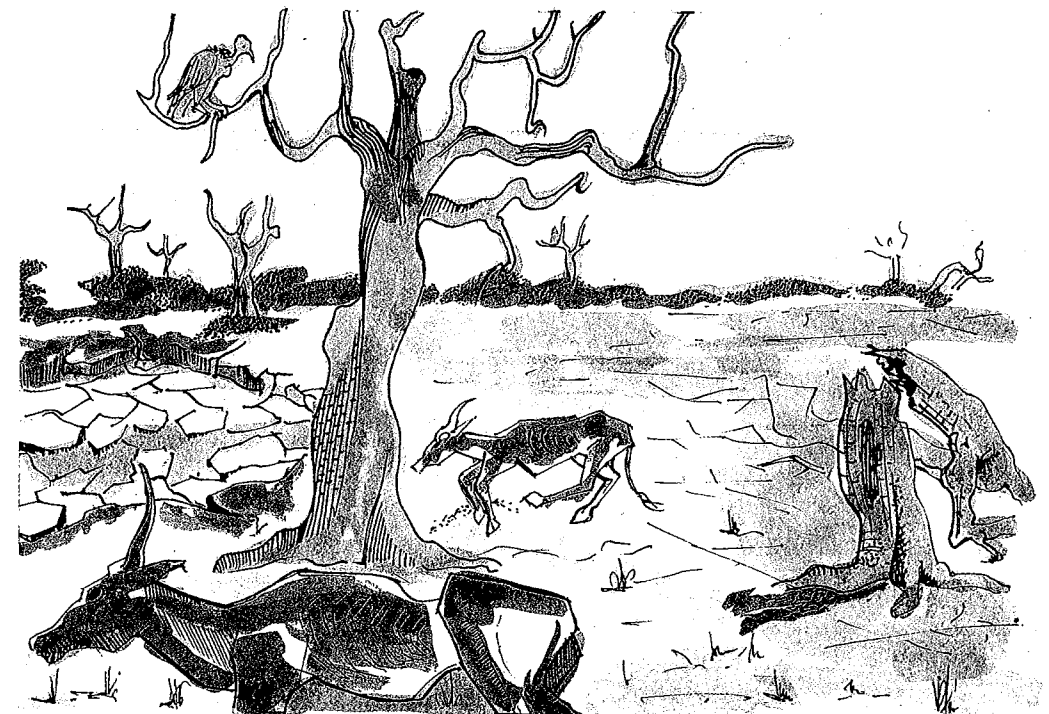
Tilema

Mali kono, waati fila de be san kono : tilema ani samiye.

Tilema be damine okutoburukalo, ka ban Mekalo. Tilema fana tilalen be waati fila ye : nene ani funteni.

Nene b'a ta Desanburukalo fo Feburuyekalo. O tuma, tile man farin, fiye sumanen be ci, mogo da n'i sen be peren, k'i fari kogojje. Mura ni sogosogo be caya. Nakofenw be ne a waati.

K'a ta Marisikalo la ka taa a bila Mekalo la, o ye funteni ye. Fiye goni be bo kepeka ka taa worodugu. Jirifuraw be bon, kow be ja , baganw ka dumuniko be geleya. Bogobaara, dugutaaw, donsoya, bololabaaraw ani penajew ketuma don.

1 Nininkaliw jaabi.

- Waati joli be tilema kono ? jumen ?
- Waati min be samiye ni nene furance la, o ye waati jumen ye ?
- Nene b'a damine kalo jumen ka ban kalo jumen ?
- K'a ta marisikalo la, ka taa mekalo la, o ye waati jumen ye ?
- Bana jumenw be mogo mine ka caya nene waati ?

2 Tipe wa nkalon ?

	T	Nk
• Waati duuru be tilema kono.	☐	☐
• Kawule ye senefen kuraw sewaati ye.	☐	☐
• Mura ni sogosogo ka ca funteni fe.	☐	☐
• Tilema ye bololabaaraw ni penajew ketuma ye.	☐	☐

3 Masalabolo dafa.

Tilema ye ... waati ye, waati ... ba kono
 ... donin be da sufe. Funteni be ....
 ... donin be da sufe. Funteni be ....
 baganw ka ... be geleya.

4 Kumasenw dafa. Dape suguya jumenw kera ka dafali ke.

... kono, waati fila de be ... kono : ... ani ... Tilema be damine ... la,
 ka ban ...la. Tilema fana tilalen be waati fila ye : ... ani ... Nene
 b'a ta ...fo ... O tuma, ... man farin, ... sumanen be ci, ... da n'i ...
 be peren, k'i ... kogaje. ... ni ... be caya. ... be je a waati.

5 Forobatogo seben :

baganw ta naani, fenw ta naani.

6 Togoje saba seben nin kelen o kelen na :

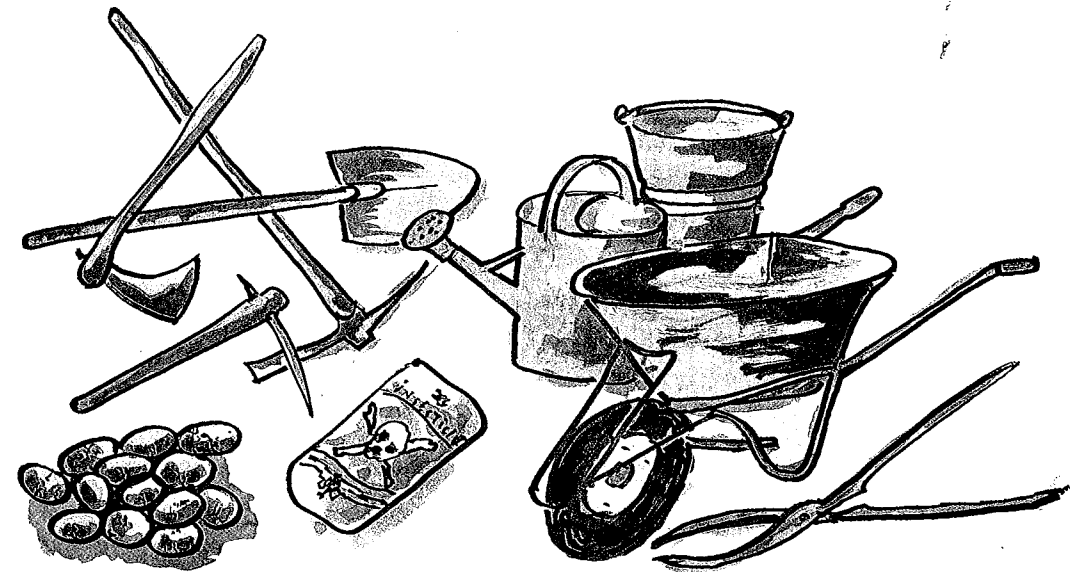
- bagan,
- fenw,
- mogo.

Kalanyoro nako

I – Baara kun folo

Baarakeminenw ni magonfenw

Dabaw, pikiw, peluw, buruyetiw, arosuwariw, yugurilanw, palanw, pensiw,
 Kene lankolon (60 x 50), fenpenamafagalan kilo 15. nogo, komiteri.

Fen minnu wajibiyalen don : Ko, kolon, worobine.

Kuntilemma jonjonw

- Korofo fotaw ni korofo sebentaw.
- Kalanje waleyata.
- Jate.
- Fiziki.
- Senekalan.

Baaraw tilali kalandenw ni jagon ce, kuluw sigili : U be sogin, faamuyali sira fe.

Nako nafaw :

- Ka balokopuman sabati.
- Ka kalanyoro warikesu jiidi.
- Ka kalansenw konokow waleya.
- Ka se ka kuntilemma pininenw tiime.

Baaraw waleyawaatiw :

K'a ta okutoburukalo tile 16 k'a bil'a tile 15 la : nako sinsanni ani teganw labenni.

K'a ta desanburukalo tile folo k'a bil'a tile 30 la ; o ye siyenlamoyorow ladonni ye.

K'a ta desanburukalo tile 16 k'a bila marisikalo tile folo la, o ye turuli, ladonni ani senefenw boli n'u feereli ye.

Kotubalankolontaa

Kotubalankolon ye ko ye, dugu denmisenw be to ka t'u ko yoro min.

Nin don in na, Sedu kelen ka daraka dun, a bora ka t'i yaala. A n'a torgonninw benna, u temena ka taa ntolatan na mangorosunw koro. Tile nana gan waati min, u ye sira mine k'u be t'u ko ko la, dugu koronyanfan fe. U taato, f'u be baro diman ke.

U selen, u bee y'u ka finiw bo. U tora k'u cun ji la kelen-kelen. U b'u tunun ka bo, ka non, ka to ka jagon gen. U ye ko bee ke mankan ye. Nka nin bee la, Sedu jolen be sen dawolo kan k'a torgonw file.

Musa nan'i kant'a ma : « Ee, Sedu ! E te ko wa ? »

Sedu y'a jaabi : « Aa ! Ne be ka siran bi, wa ne yere ja ma jo kosebe ji ne ». Musa k'o ma : « Don sa ! E be siran mun ne ? E ne te bee la k'i tulonke ji la wa ? ». O folen, Sedu fana y'a ka finiw bo k'i cun ji la. A cun, a n'a ka kule damine, si ma koroya si ye. A tora tunukabo la, a be kule, a be ji gosi. A torgonnin bee siranna ka boli ka bo ji la ka so magen. U taato te fen were fo fo Sedu tora ji la ! Sedu tora ji la !

Yusufu boto jegemineyoro la, o y'o men. O ye cenin tunukaboto ye minke, o sinna ka negeso fili k'i fili ji la a nofe. Yusufu ye Sedu tufa k'a mine, k'a sama, k'a gere a yere la, k'a ta, k'a d'a kaman kan, ka non ka gere magen n'a ye joona. Yusufu ye Sedu da duguma a ko kan ka to k'a konobisi. Ji be suuru ka bo a da n'a nun fe. A tilala o la, a tora k'a disidigi-digi, k'a nun mine, k'a da biri a da la, ka fiye don o la. A seginna o kan siye caman.

Cenin nana to netugukaye la ka tiso, ka tiso, ka foono, ka wuli, k'i sigi, ka yoro bee file.

O y'a soro, Sedu koro bee bolila ka kotubalankolon segere. U bee sinna ka n'u koori Sedu da la.

Bamuso y'i kanto : « Sedu, mun y'i se yan ? Ee, Sedu i n'anw faga de ! »

Yusufu y'a jaabi : « I hakili sigi. Nin nogoyara, Ala y'an kunnadiya, n'o te a tun be ke baara ye ».

Degeliw

1) Nininkali ninnu jaabi.

- Kotubalankolon ye mun ye ?
- Munna Sedu y'i jo k'a tɔɔɔɔnw file koli la ?
- Sedu kisira cogo di ?

2) Tipe wa nkalon ?

T Nk

- Kotubalankolon be dugu woroduguyanfan fe.
- Sedu n'a tɔɔɔɔnninw taara walibo la mangorosun kɔɔɔ.
- U selen, u beɛ y'u ka finiw bo fo Sedu.
- Yusufu bɔɔɔ jegemineyɔɔɔ la, o ye Sedu tununkabɔɔ ye.
- Sedu bamuso y'a gosi.

3) Tɔɔɔɔɔ saba pini masalabolo kɔɔɔ. U seben.

4) Forobatoɔ saba pini masalabolo kɔɔɔ. U seben.

5) Walew dafa kumaseɔ kɔɔɔ.

Nin don in na, Sedu ke... ka daraka dun, a bo... ka t'i yaala. A n'a tɔɔɔɔnninw ben..., u teme... ka taa ntolatan na mangorosunw kɔɔɔ. Tile na... gan waati min, u ye sira mine k'u be t'u ko ko la, dugu kɔɔɔnyanfan fe. U taa..., f'u be baro diman ke.

6) I terike do tun bena to ji la. O seben.

Nsiirin

Sonsannin ni sama

Sonsannin tun be taa wali bo sama fe don o don. U waliboto, ni tulon sera a cemanɛ la, sonsannin be walidenw paami, k' i kanto : « wuruwurucica ! »

Sama be yeɛ, ka yeɛ k'i jan a ko kan, k'a sen fila yelen sanfe. Sonsannin be don a kɔɔɔ, k'a sogo tige, ka npalan fa ka taa so, a n'a muso n'a denw b'u fa a la.

Don do, Suruku muso y'o suma men k'i yere ke tasumacela ye. N'a ye tasuma min ce a be taa o faga ka na dowere ce. Sonsannin muso ko a ma : Siyan, na hon sogo do la, i te foyi nofe n'o te. A ye sogo in mine, ka do tige k'o dun, ka taa a to di suruku ma, k'i kanto : « Nin

nene, fugarikoro wo ! Don o don sonsannin n'a ka denbaya be nin de kan ».

Suruku y'i kanto a muso ma : « I ke pewu, ni Ala sonna n be taa a jongo jini ».

A taara sonsannin nefe : « N dogo sonsan, e be nin sogow bo min de ? »

Sonsannin k'a ma : « Sini sogoma i ka na an ka taa ».

Suruku korotora dugu jeli korokoro ka taa sonsannin lakunu. O k'a ma : « Taa, ni musokoroba titora i ka na. Suruku taara sonnin, a ye siramugu ta k'a don a ba nun kono, o titora. A taara sonsannin fe ko musokorobaw titora, sonsannin ko ale sugora ko do ye siramugu ke a ba nun kono. A k'o ye tije ye. Sonsannin y'i kanto : « Taa, ni tilesinin bora i be na ».

A taara tuguni a ma se ka sunogo. A ye tasumaba mene koron fe, ka boli ka taa sonsannin fe. A ko : « N dogo sonsan tile bora. Sonsannin ko a ma » :

« Taa sa, sonnin dugu be je ».

Dugu jera, a nana ni boreba ye, u taara. U taato sira fe, sonsannin ye tulongo k'ofa ye. U sera, u ye sama fo. Tulongo daminena. A selen a cemance la, sonsannin ye wali jagami, k'i kanto : « wuruwurucica ! ».

Sama yelela k'a sen korota sanfe. Suruku ni sonsan donna a kono. U ye sogo tige ka bo ka taa so. Suruku y'a ta bee dun ka donnin doron di a muso n'a denw ma. O duguseje a solila ka taa sonsannin lakunu k'u ka taa. O wulila u taara tulongo ke ka segin ni sogo ye tugun. Tile sabanan don u taara ; sira fe sonsannin y'a fo suruku ye : « N korokoro sogo be jini ka dogoya de ! N'an nana bi an be tile damado bila ka sorokoro ka taa ».

Suruku ko ayiwa. U selen, tulongo daminena. U donna sama kono.

Sonsannin k'a ma. « Suruku, i je be nin kenkuru in na, ka na maga a la de ! N'i y'a tige doron sama be tugu an da la. An te bo tugun ».

Suruku ko a y'a men. A tora k'i je fili son in kan tuma ni tuma ; a y'i t'ola k'a ke paki Sama norola u da la. Sonsannin ko : « Ee suruku, n dun y'a fo i ye de ! An be bo cogo di ? »

Sonsannin nana feere sorokoro, a k'ola suruku ma : « E be don sugunegabara kono, ne be taa furu kono ».

Suruku ko : « Anhan ! Ne belebebeba in sugunegabara, ne be don furu de kono ».

U y'a ke ten. Sama tigiw nana. U ko : « Jon y'an ka sama faga ! Jon y'an ka sama faga ».

U ye sama boson. A bosoto, u

sera sugunegabara ma, u y'o tige k'o fili yoro jan. Sonsannin y'i pan ka bo, k'a ke i n'a fo a temeto don : « Ee, aw ta in ye mun ye tan ? N temeto, aw be jinogo bon n kan ?. Ee, dogo sonsan yafa an ma, na sogo do mine ».

Sonsannin nana, a ye sogo mine k'i sigi, k'i kanto samatigiw ma : « Aw ye furu kono laje wa ? »

U ye furu dogi-dogi.

Samatigiw ko : « Hun, fen do b'a kono de ! »

Sonsannin ko : « Suruku don ».

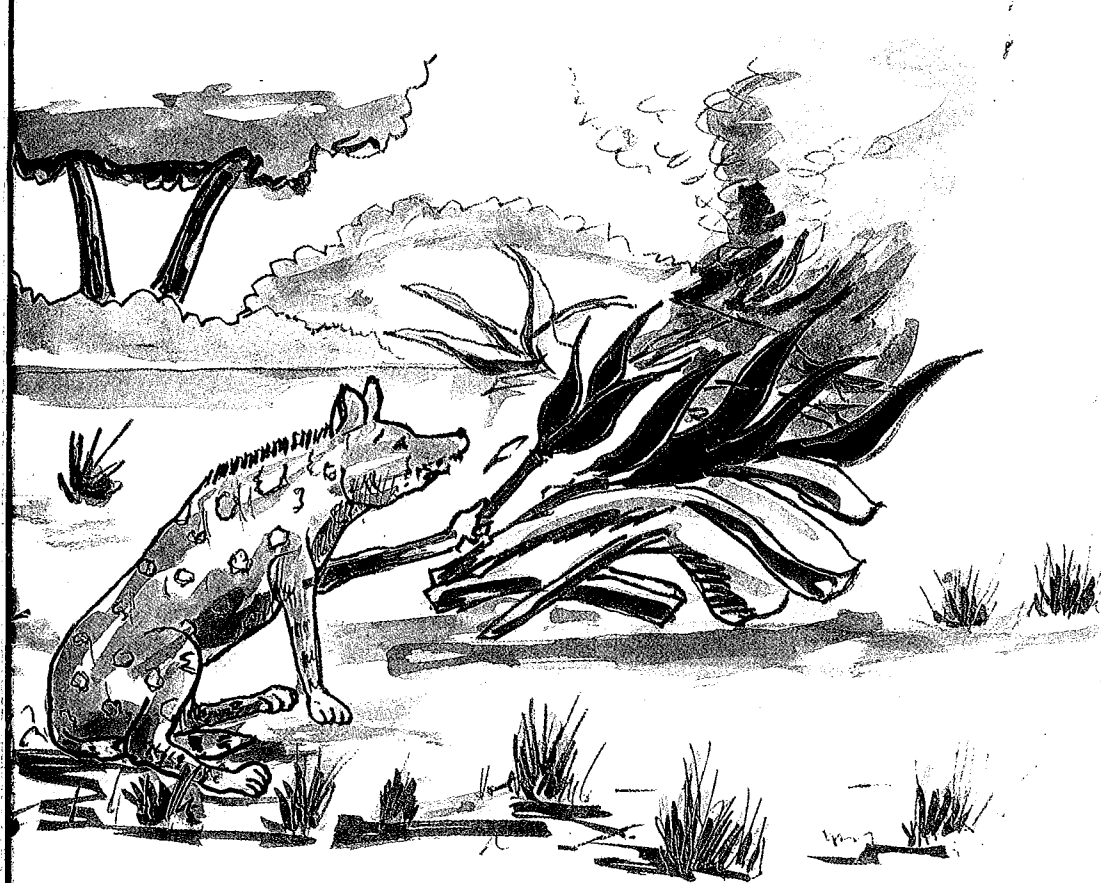
U ye furu dasiri, ka bere ta ka suruku gosi, k'a gosi k'a bila. Sonsannin ye sogo do ta k'o jeni, k'i kanto suruku kerefe : « Ee Ala, ni korokorokoro tun be yan sa, an tun be nin sogo dun jongo fe ».

A dalen y'i kanto : « N be yan, n ma sa folo ».

Sonsannin ye samatigiw wele : « A' ye na a ma sa folo ! ».

U nana suruku bugo tuguni. Sonsannin ye sogo do jeni tuguni, ka segin a kumakan kan. Suruku ko ale ma sa. Sonsannin y'u wele, u nana a to lase.

Suruku nugu y'a to a sara. A ma sogo dun, wa a sara.

1 Nininkali ninnu jaabi -Sonsannin tun be taa mun bo sama fe don o don ?

- Sonsannin be don sama kono ka mun ke ?
- Suruku ye sonsan ka sogo sorocogo don cogo di ?
- Sonsannin ko Suruku kana maga mun na
- Sonsannin y'i dogo min ? Suruku dun ?
- Jon minena sonsannin ni suruku la ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Suruku ni a ka denbaya de folo ye sama dun.
- Sonsannin ye sogo soroyoro fo suruku ye.
- Suruku ye sama kenkuru tige.
- Sonsannin y'i dogo furu kono.
- Suruku minena.

T   **Nk**

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Forobotogo seben :

- kalanso konominen ta naani.
- farikolo ta naani.

4 Togoje saba seben nin kelen o kelen na :

- dugu,   • jekulu,   • yoro.

Lujurato fila

Nin kera ce fila ye : fiyentoke do ani kunatoke do. Don do sogomada fe, fiyentoke solila ka don dugu kono ka fan bee yaala, a ma wari soro, a ma dumuni soro.

A segennen sa, a y'i sensen k'a tileyoro magen jirijuba do koro.

A taato be kelennakuma ke : « Ee, nin ye segen ni jani dan ye, anw tow ye mun ke Ala la ? Hali ne tun ka sa o ka fisa nin lanogo ye ». Jaa, a b'o kelennakuma na ka na, kunatoke do fana sigilen tun be jirijuba in koro, o tulo b'a kumakan na. O y'i kanto a ma. « Ee N teri, a kera di ? I be kelennakuma na, o tuma fa donto i la wa ? O dun na juguya sa de : fiyen ni fa ? » Fiyentoke y'i kanto : « Nin ye jon kumakan ye tan ? I b'a soro i t'i yere ma ».

Kunatoke y'i kanto : « Nteri, kana dimi, ne fana y'i jogon banabagato do ye ». Kunatoke y'o fo yoro min, a wulila ka fiyentoke kunben, u nan'u sigi jogon koro. A sorola k'i kanto fiyentoke ma : « N y'i ka kuma men, i ma fosi fo tipe ko. An ka taa an fili baji la, bawo mogo si mago t'an na ». U wulila o yoro bee k'u kunda bada kan.

U selen, kunatoke y'a fo : « N teri ne folo de be n bin ji la sabu ne ka koro ni e ye ». O y'a soro kunatoke je be kabakuruba do la bada la ; a y'i den k'o ta k'o bila ka bin ji la ko « danyi ». Fiyentoke y'i tulomada sewu, a ma makan were men. A ye weleli ke ka dese, a nana i kanto : « Ee, nin kera baara ye ; ce y'a yere bone a ni na tan ? Nka ko kelen min ye n dabali ban sa, o ye mogonifin k'i yere fili ji la, a lamagakan ma bo, fosi were ? Ne ma da nin na. O ! Ne koni te na n yere faga, sabu bi ka gelen nka sini be Ala bolo ».

Kunatoke yelela k'a fo : « N teri ne tun b'i negen de, dipa ka di o ma ».

Nin ce fila tora dugu kono, bee ta b'i kono.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Lujurato jumenw kofolen be masalabolo kono ?
- Fiyentoke ye mun ke don do sogoma ?
- Fiyentoke segennen ye mun ke ?
- Ka fiyentoke to kelennakuma na jon y'a jaabi ?
- Fiyentoke ni kunatoke ye mun naniya siri ?
- Fiyentoke ni kunatoke ka ko labanna cogo di ?

2 Nin taamasiyen(+) ke so puman kono.

- Fiyentoke ni kunatoke wulila k'u kunda
  - so kan.
  - bada kan.
  - foro kan.
  - dukonona kan.
- Kunatoke ye
  - kabakuru do fili baji la.
  - finikolonba do fili baji la.
  - bere belebele do fili baji la.
  - bere girinman do fili baji la.

3 Dapew walima dapekuluw bila u no na kumasenw kono.

- Nin kera ... ye.
- Don do ... fe, ... solila ka don dugu kono ka fan bee ..., a ma ... soro, a ma dumuni soro.
- A segennen sa, a y'i ... k'a ... magen ... do koro.
- An ka taa an ... baji la, bawo mogo si ... t'an na.

4 Ninnu bila tomiw no na (-la, -ra, -li, -nen)

- Nin ke... ce fila ye : fiyentoke do ani kunatoke do. Don do sogomada fe, fiyentoke soli... ka don dugu kono ka fan bee yaala, a ma wari soro, a ma dumuni soro.
- A segen... sa, a y'i sensen k'a tileyoro magen jirijuba do koro.
- A ye wele... ke ka dese, a na... i kanto : « Ee, nin ke... baara ye ; ce y'a yere bone a ni na tan ? ».

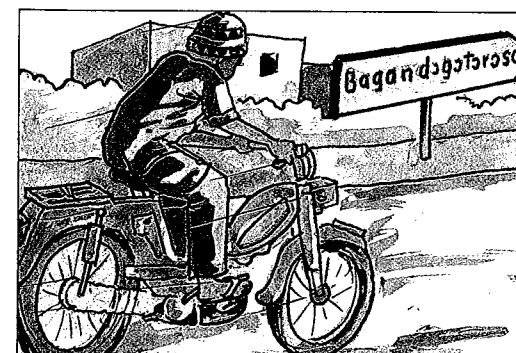
5 Kumasen ninnu bila waati nata la.

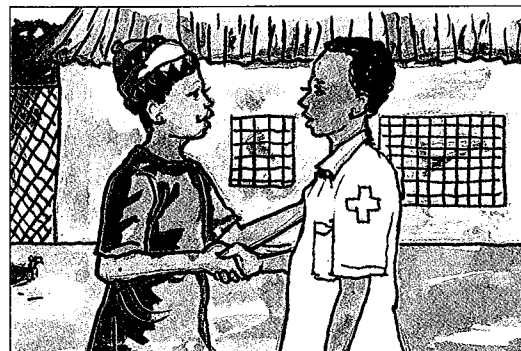
- Nin kera ce fila ye : fiyentoke do ani kunatoke do.
- Kunatoke y'o fo yoro min, a wulila ka fiyentoke kunben, u nan'u sigi jagon koro. A sorola k'i kanto fiyentoke ma : « N y'i ka kuma men, i ma fosi fo tije ko ».

6 Kumasen seben ni dape ninnu kekekelenna ye.

Fiyento, kunato, kelennakuma, lanogo, bone.

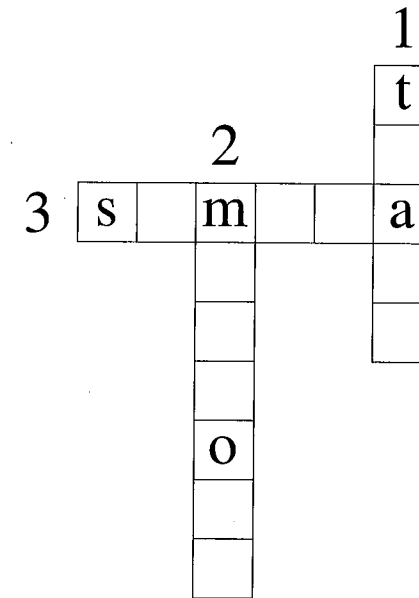
Konomara

Dajelatulon

- 1 – Ale be ke ni sen, mobili, awiyon, teren... na.
- 2 – Jiriden don, a be soro ka caya an ka jamana konso. A be sunogo bila mogo la.
- 3 – Soso b'a bila mogo la.

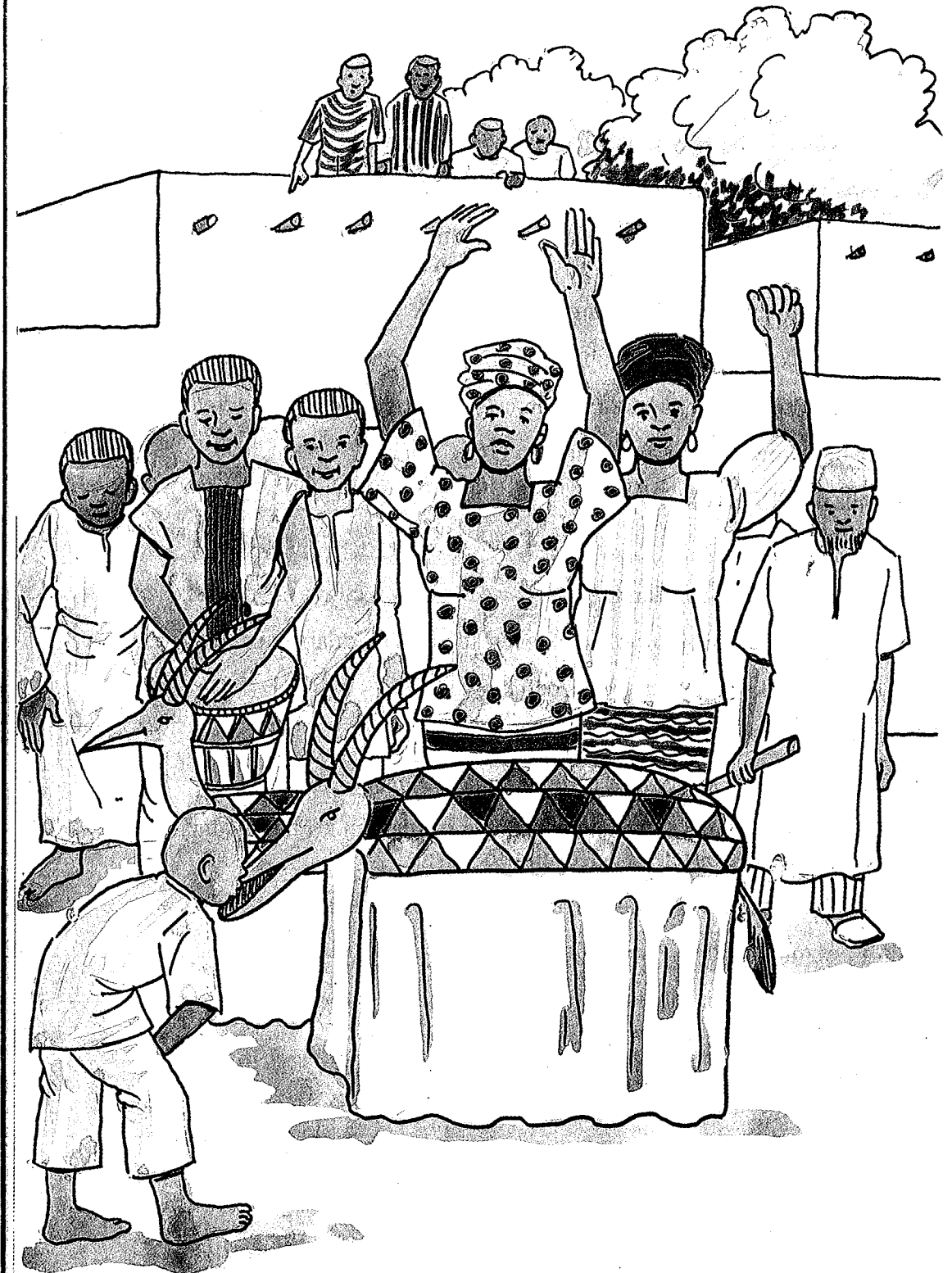

- Kumasen kelen seben ni dajε ninnu kelen o kelen ye.
- Kumasen kelen seben ni dajε folo ni filanan ye.
- Kumasen kelen seben ni dajε folo ni sabanan ye.
- Kumasen kelen seben ni dajε filanan ni sabanan ye.

Muso

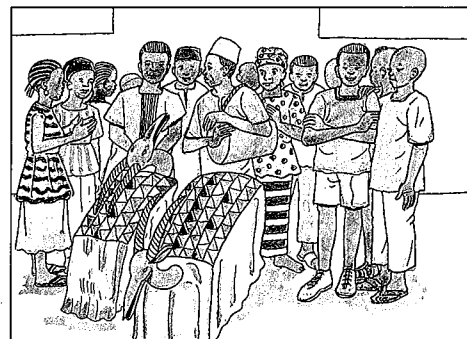
Don te wele don na.
 Don bee n'a dugujekan don.
 Hun ! Musow kan bora !
 Jon de be kelenya sabati du kono,
 Ka ben sinsin jamana kono ?
 Jon de be dusu don maa kolon na,
 Ka mone bo dokela la ?
 Ka fanga bonya, k'a tanga ?
 Anw haronmusow,
 Anw danbetigiw.
 Anw taafetigiw de be nin bee ke.
 Musow kan bora,
 Anw ko kankelentigi,
 Anw ko laadiriya,
 Anw ko baaranumanke.
 N badenw, Musow kan bora,
 N'aw y'u lamine, aw te malo.

Amara Sise

Sogobo I

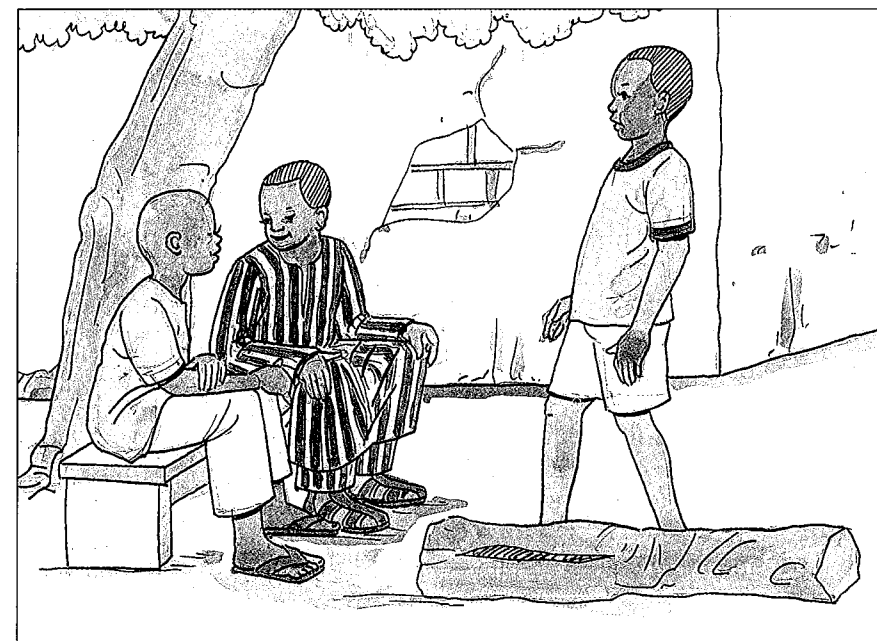
- 1 Ali : Sanba Buba, a' y' a' laben ka taa sogoboyoro la.
- 2 Sanba : Sogobo ye mun ye ?
- 3 Buba : Koroko te dunun min kun be faamaso kan, a kun te faamaden k'i kun da kogo la k'o nato file. N'an sera yen, i n'a don fen min don.
- 4 Sanba : Aa, i k'a don nin ye jamako dan ye !
- 5 Ali : O ye korlenko ye, sogobo don bee. Wa sanga ni waati bee, a be tan.
- 6 Sanba : Mogo dun be ka girin munna ?
- 7 Buba : Sogow botuma sera kene kan. E ne t'a la wa ?
- 8 Sanba : Ee ! Tjje don koyi !
- 9 Ali : Ani finiw
- 10 Sanba : Ee ! A ye don damine !
- 11 Ali : I hakili sigi sa, jito wo. Sogo te fen ke mogo la, a dabora jenaje don kama.
- 12 Sanba : Ali, kana jigi n na, n ma deli k'a ye.
- 13 Buba : O tuma sogobo te ke galodugu kono wa ?
- 14 Sanba : Ayi, a te ke yen. Aa ! Nin ye jenaje duman y'aw fe yan !
- 15 Ali : o tuma jamana sanyelemanenaje do ma deli ka k'i pena Bamako walima Seguw wa ? Fen min be bo telewison na tuma bee.
- 16 Sanba : Ne ka kolosili ma s'a ma, wa n ka telefile* man ca.
- 17 Ali : Ahan ! Nin de ye kuma tjje ye.
- 18 Sanba : I y'a don n kabakun be de ?
- 19 Ali : Tjje na, mogo man kan ka jigi i la.
- 20 Sanba : A' t'a' jija n ka kunnafoni caman soro sogobo in kan ?
- 21 Buba : Ala la, anw bee wolola ka nin soro yan. Nka, ni dugu jera, an be se ka Seyidu jininka.

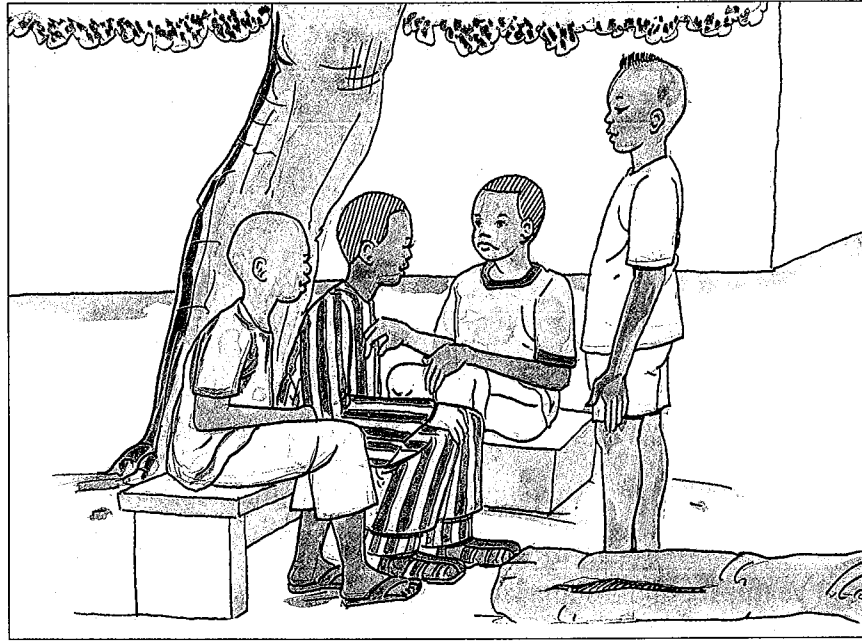
* telefile = jabaraninfile, telewisonfile.

Sogobo II

- 1 Sanba : Ba ! I ni sogoma !
- 2 Ba : Unba ! Here sira n den ? A kera di ?
- 3 Sanba : N nana Ali nofe.
- 4 Ba : A file ga koro.
- 5 Ali : Ee ce ! I ni solikawuli.
- 6 Sanba : Kumafolenkoro to ye dalamaga ye. O tuma, i jinena an ka sogoboko kunnafoni ko wa ?
- 7 Ali : Aa ! I ye tjje fo, bilakasuma tere man ni, an ka taa joona.
- 8 Sanba : Co ! Buba yere file.
- 9 Buba : kori, aw tun ma koroko ?
- 10 Ali : Ayi, i benna i senma.
- 11 Buba : wa, an ka sira mine.

Bolofara 2

- 12 Sanba : Ne ko, Seyidu nin ye jon ye ?
- 13 Buba : Dugu kamalenkuntigi don.
- 14 Sanba – Buba – Ali : Seyidu, i ni sogoma.
- 15 Seyidu : Unba ! Denmisenw, aw ni sogoma. A ka di wa ?
- 16 Ali : Juguman te, an nana kunnafoni jini i fe sogobo kan.
- 17 Seyidu : A' y'a' sigi !
- 18 Ali : Nin y'an terike ye, a b'a fe ka kunnafoni soro sogobo kan.
- 19 Seyidu : Sogobo te suyako were ye, an ka dugu laadalapenaje don, kabini lawale la.
- 20 Sanba : O tuma botuma b'a la wa ?
- 21 Seyidu : A be bo samiyedonda ani kawule fe.
- 22 Sanba : Ne ko, kungokonsogow yere de don wa ?
- 23 Seyidu : N'i donna ton na, i n'a sidon.
- 24 Sanba : Sisan koni, n ye caman faamuya. Ni n sera so, n na lakalita soro.

Degeliw

- 1 Jininkali ninnu jaabi.
Sogo in tun masirilen be ni mun ni mun ye ?
Sanba tun delila ka sogobo ye wa ?
Sogobo diyara Sanba ye wa ?
Sanbaw taara kunnafoni jini jon fe sogobo kan ?
Sogobo be ke waati jumen ?
Walasa Sanba ka kunnafoni bee soro, kamalenkuntigi ye mun jini a fe ?
- 2 Dape ninnu jini masalabolo kono k'u koroci : faamaso, sogobo. bilakasuma, kamalenkuntigi, kungokonsogow, solikawuli.
- 3 Ci be dape minnu koro olu bila caya la.
Sogo botuma sera kene kan
Sogo te fen ke mogo la.
Nin y'an terike ye, a b'a fe ka kunnafoni soro sogobo kan.
A be bo samiyedonda ani kawule fe.
- 4 Kumasen ninnu walew kewaatiw seben u pefe.
Sogo be ka bo.
Sogo te fen ke mogo la.
An bee wolola ka nin soro yan.
A b'a fe ka kunnafoni soro sogobo kan.
N'i n sera so, n na lakalita soro.
Sogo bena bo wula fe.
An ye fen caman faamuya sogobo kan.
- 5 Kabalikumasen fila jini masalabolo kono k'u seben.
- 6 Sogobo do delila ka ke aw ka sigida la. O seben.

Kalanbaliya man ji

Kalanbaliya man ji, nin y'a taamasiyen do ye.

San do la, kongo juguyara, ka juguya, danniketuma fe. Walasa forow ka se ka sun soro, mogo caman ye psoni ke josi la. Danni banna ka nin du in mogow ka josi to caman to.

Korosiyenni daminena. Jiginekonono dogoyara. Tilelafanako nana geleya kosebe du kelen in kono.

Musow y'u nesin no psonima bore ma ka gatigi to foro la. O muso folo y'i kanto : « A fo nin no ye dunta ye ? A je te sebenni na bore kan. An k'a jini k'o kalan, k'o sidon folo ».

Musokoroba ka folen ma sira soro bawo muso ninu si tun ma kalan. U y'a f'u yere kono, ko ni fen jugu don, gatigi tun b'a bila yoro jan. U ye do ta josi in na, k'o folon, k'o ko, k'o ke jugubalayelen ye, ka taa n'o ye baarakelaw nofe kungo la. U selen, u ye dumuni sigi jiri koro ka taa cikelaw ka to kof'u ye. Bee ka bin bora tuma min, gatigice y'a jini u fe u ka taa dumuniko nenabo folo. U ye jirikorola magen ka t'u sigi. Musow ye cew ka dumuni ta ka gere u la. U yere tilala k'u koori u ta kunna. U ye dumuni in ke ka tila, ka wuluw niyoro bo filenkolon kono. Olu y'o dun.

Dumuni bannen, mogo si ma se ka wuli k'i jo i sen kan. U la mogo kogolenw sera k'u sigi ka meen donin. A ker'i i n'a fo mogo kelen be ka bere ke k'u gosi, k'u da jogon kan. Wuluw yere kera i n'a fo fa wulito don u la. U be girin cogo min, u be girin ten. U be kule.

Lafinebowaati temena ka meen ka mogo ninu dalen to. U ni minnu ka foro be danbo, olu ka cekoroba ye do bila k'u laje n'i y'a soro min don. O selen u ma, o y'a soro ce wo, muso wo, to te mogo si la. Bee be njanan ni serekali la. O y'a ka daba fili o yoro bee ka boli, ka taa a jefo a ka cekoroba ye. O yere y'a ka cikela bee wuli k'u jo u sen kan. Dow bilala ka taa mogow wele, a yere ni dow sinna mogo dalen ninu ma. Tumanin kelen, jiri korola fara

mogo la tewu. Kabini jama sera, caman ye wale in faamu. Dugu nonokumu bee kera jogon kan yen. Jama ye mogo ninu wuli-wuli ka nonokumu ke u kono. U nematigelen donin, u y'u demedeme ka na so. Sanni ka dugu je, dow dogoyara kosebe.

Bee man kan. Mogo fila yere b'u la, mogo si tun t'a don n'olu be kisi. Olu tara ka taa da ka meen kosebe dogotoro la. U meenna kosebe bana in bolo. U keneyara nka u ma ye samiyebaara to la.

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

- Mun kera josiw la walasa forow be se ka sun soro ?
- Munna musow y'u nesin no psonima bore ma ?
- Gatigi muso folo ye mun fo ?
- Munna gatigi muso folo ka folen ma se ka waleya ?
- Mun kera cikelaw la u kelen ka jugubalayelen dun ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Kalanbaliya ka ji.
- Mogow ye psoni ke josi la.
- Jiginekonono ma ban.
- Dumuni bannen bee wulila ka taa ci ke.
- Ji dira mogo ninu ma walasa u be wuli.
- U bee wulila, ka baara damine.

	T	Nk
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐

3 Kumasen ninnu ke pininkalikumasenw ye u sebentɔ.

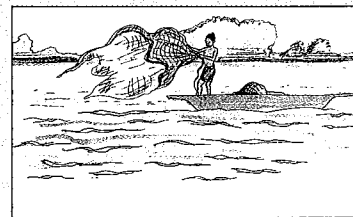
- San do la, kɔngɔ juguyara danniketuma fe.
- U nematigelen, u y'u deme-deme ka na so.
- U keneyara, u ma ye samiyebaara to la.

4 Kalaninkɔnwalew bila waati temenen na.

Salon, nɔ (ka dese) dugu kɔnɔ. Lasine muso (ka taa) nɔ pɔsonima ta jigine kɔnɔ. A k'a be taa o tobi, Musa (ka boli) k'o jira la. A (ka dimi).

Musa k'a ma : « E (ka kalan) don wa ? ». A (ka bila) ka bore kunna-foni nɔrɔlen kalan a ye. Lasini muso (ka siran), a k'a yere ma « Ne ka ban) kalan ma. N tun bena ke n yere kala ye ».

5 Ja minnu kofɔlen be masalabolo kɔnɔ, olu kunnafoni dilenw seben.

6 Dape minnu sebennen be sipe fila, olu seben.

- ni, nin, nɔ, nine, ne, na, nina.
- kodɔnbali, kalanbali, kisibali, kalanbali, kolobali, kodɔnbali, kulubali.

Ntonw nali

Bi, dugu jecogo ma ne Zanbugu.

Bi, ntonw de suurula Zanbugu kan i n'a fo sankise, ka sin ka dibi don ten. Dugumogow ye jɔgon sɔrɔ fereba la. Dow ko u k'u tila kulu ni kulu, dow ko u k'u ke kuluba kelen ye.

Kɔrɔfo cayara, ben ma se ka ke. Nin bee la, ntonw b'a la ka suuru cogo min, u be suuru ten. U caya kojugu ye jama bo a ja kan. Bee taara i dama fan. Gongonw be minnu bolo, olu y'u ta k'olu foli ye. Mɔɔnɔw be minnu bolo, olu y'u ta ke ntonjeni ye. Bololankolonw y'u ta ke kule ni tegerefo ye.

Nin bee la ntonw b'u son. U be jiriw kan, u be kow kɔnɔ, u be gaw sanfe, u be fan bee.

Kabini sɔgoma fo ka se midi masurunya la, mogow wowawokan ma kotige. I b'a fo k'o yere de be do fara ntonw caya kan.

Midi temenen, a kera i n'a fo fen do de k'u ma : « A' ye taa sa » ! U sinna ka wuli, kulu ni kulu, ka sanfela bee mine, k'u nesin korɔn ma, ka taa tipeni dabɔ fan were fe. Jama y'i jo ka subahana fen ninnu taato laje. Cekoroba dow ko, olu ka dipelatige la, u ye ntonko men nka, u k'u ye fo k'u kele, o folo ye nin ye. Jiriw korɔ, i te fosi ye ni ntonsuw ni ntonbo te. I jirifuraw wo, i nakofenw wo, nin bee banna. Dusukasi barika bonya fe, mogow jensenna hali sarajogonna ma sɔrɔ a la.

Tile damado temenen, faamaw nana bo Zanbugukaw ye. U n'u ye baro ke.

Korofa kun folo tun ye ka dusu kura don bee kono. Kasara in koni temena. Min ka jugu sa, o de ye k'a fo ko dije tilal'u la. Faama ka foli bannen ko, u ni dugumogow jera ka kiimeni ke ntonw ka tipeni kan. Faamaw ye layidu caman ta dugumogow ye deme ta fan fe. Ntonw keleli siratige la, layidu jonjon tara Zanbugu ye tuguni, ko furaji be bila ka na u ma, fura min be ntonw n'u fan bee silasa. O bolen ko, dugu togo la, dugutigi ye foli ni barikada ke faamaw ye.

Ntonw te fen pumanw ye.

Degeliw

- 1 **Jininkaliw jaabi**
  - Mun kera Zanbugu nin don in ?
  - Hakilina jumen nana dugumogow la ?
  - Ntonw caya kojugu jama ye mun ke ?
  - Ntonw taara waati jumen ?
  - Faamaw ye layidu jumenw ta Zanbugukaw ye.
- 2 **Tipe wa nkalon ?**

	T	Nk
• Kono de suurula Zanbugu kan i n'a fo sankise.	☐	☐
• Dugumogow ye jigon soro feereba la.	☐	☐
• Ntonw ye mogow caman faga.	☐	☐
• Su kolen, ntonw taara.	☐	☐
• Faama ma fosi fo Zanbugukaw ye.	☐	☐
- 3 **Kumaseen damine seben.**
  - ...ma je Zanbugu.
  - ...dow ko u k'u ke kuluba kelen ye.
  - ...olu y'u ta ke ntonjeni ye.
  - ...mogow jensenna hali sarajogonna ma soro a la.
  - ...faamaw nana bo Zanbugukaw ye.
- 4 **Kumaseen laban seben.**
  - Bi, ntonw de suurula Zanbugu kan ....
  - Korofa cayara, ...
  - U be jiriw kan, u be kow kono, ...
  - I jirifuraw wo, ...
  - O bolen ko, dugu togo la, ...
- 5 **Dape korocilenw korajogonmaw seben.**
  - Bi, ntonw de suurula Zanbugu kan i n'a fo sankise, ka sin ka dibi don ten.
  - Korofa cayara, ben ma se ka ke.
  - U caya kojugu ye jama bo a ja kan.
  - U sinna ka wuli, kulu ni kulu, ka sanfela bee mine, k'u nesin koron ma, ka taa tipeni dabo fan were fe.
- 6 **Kumaseen seben ka je.**
  - Zanbugu jecogo ma je dugu Bi.
  - ben Korofa ma cayara ka se ke.
  - faamaw damadow nana Tile temenen Zanbugukaw ye bo.

Tumε tɔnko

Tumε ye dugu dumanba ye. A sigiyɔrɔ ka ɲi, senekow ta fanfela la.

Nin san in ɲɔ sɔrɔla Tumε, o kera sɔrɔ dan ye, jiginew fara ; ka solankolonw fa, k'a tɔ ton dukenew na fan bεε fe. Tɔɲɲenaje surunyanen, Tumε cekɔrɔba n'a denmisen bεε ye ɲɔɲɔn sɔrɔ don dɔ su fe dugu dubalenba kɔrɔ. U jera ka kuma tɔnw kecogo kan ɲinan, sabu sɔrɔ san, tɔn man kan ka ke i n'a fɔ sɔrɔ ma ke. Nin don in, Tumεkaw benna a kan :

- Tɔɲɲenaje be ke tile bi saba kɔnɔ ɲinan, ka kɔrɔ tile saba tun don.
- Cekɔrɔbaw, ni tontigiw be sigi banbali minnu kan, olu be dilan ni ɲɔkise ye fɔlɔ, ka sɔrɔ k'u bari ni bɔgɔkene ye :
- Samiye nata in, Tumε ce si kana daba da a kan na ka forosira mine katugu ɲɔ min be dugu kɔnɔ, san saba dumuni te se k'o ban. Ben kelen nin kuma koloma saba in kan, jama labilala.

U bolen lajeyɔrɔ in na dɔrɔn tɔndenw taara u ke ɲɔ kan, k'a doni ka n'a ton fere la, i n'a fɔ ɲeci t'a la. U ye banbali fila ninnu dilan ɲɔkise la, ka tila k'u bari ni bɔgɔ ye, n'i k'o bariko ɲuman.

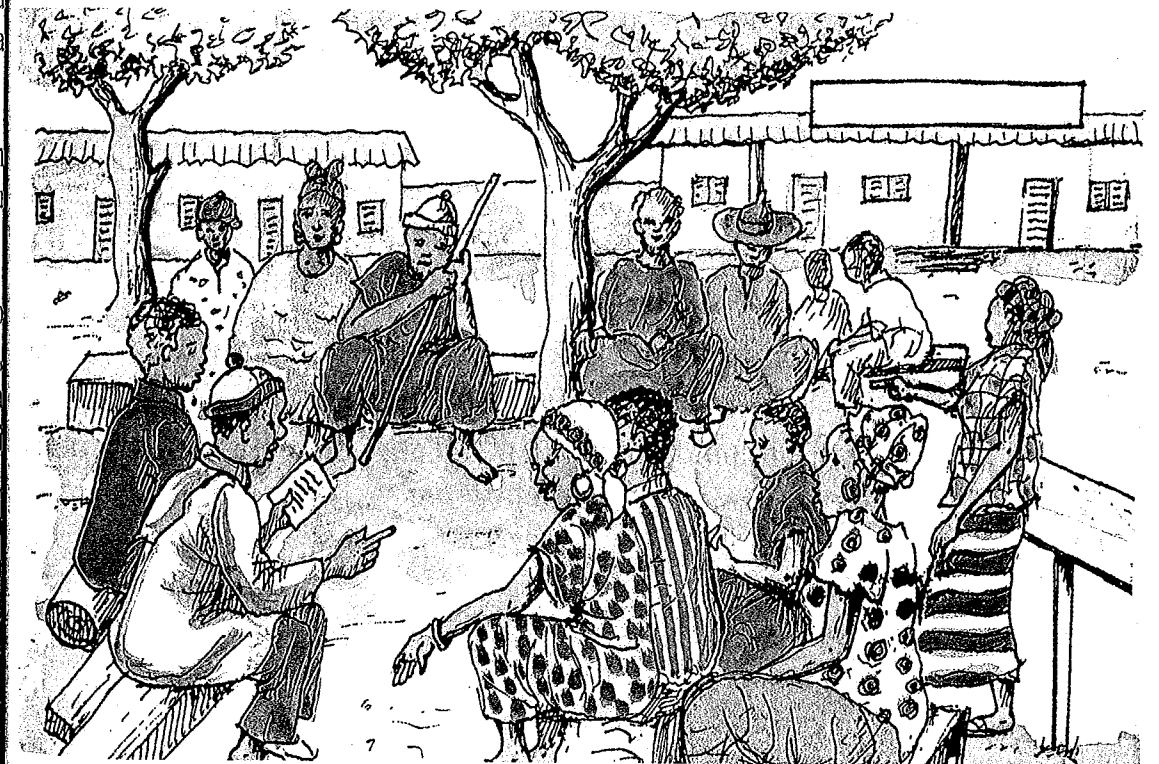
Tɔɲɲenaje don nana se. Tumε dafedugu mɔgɔw bεε yelemana Tumε. Kala kelen in kɔnɔ, mɔgɔ si ma mɔgɔ were ye ni tɔnko te. Baw be faga cogo min dege be susu o cogo la. Hali Tumε sow n'u faliw y'a dɔn ko ko be senna. k'a ta ɲenaje damine na fo k'a laban, bagan ninnu minnji bεε tun ye koji m degeɔrɔɔrɔ ye. ɲenaje be ban don min, o y'a sɔrɔ kalacetuma temena Mɔgɔ kelen de yera dugu kɔnɔ min y' i dogo k'a ka foro kala nemenemeni ce fo ka taa a ban. Dannikeji nana bin, ce kelen in y' i laben, a tilenna k'a ka foro dan. Minnu y'a ye, olu taara a ɲefɔ dugutigi ye. O kelen, dugutigi ye mɔgɔ bila ka ce kelen in jatigiw wele. Bεε lajelen tuma min, dugutigi y'a jir gatigiw la, mɔgɔ dɔ be ka tɔn tɲε. Dugutigi donna kuma na k'a ɲefɔ jama ye. Dugutigi tilalen, mɔgɔ ma fɔ mɔgɔ kɔ. Bεε ye ce in jalaki. U sɔrɔla k

kuma di a yere ma. A ye haketo ɲini jama fe ka sɔrɔ k'a fɔ : « Ne be taa n ka foro la hali sini ; N'a be wolo min na, a be se ka wolo o de la ; n te cike dabila ko san kelen sɔrɔ kelen be ». Dugutigi ye kuma dajira gatigiw la. U benna a kan, ko ce in ye tɔn tɲε, o tuma u ka tɔn bin a n'a ka du bεε kan. Nin wale in ma ce bɔ a hakili kan. A y' i cesiri a ka baara fe. Ci diyara a la kosebe sabu a y'a ka jiginew bεε fa ɲɔ na ka ɲɔ toba to.

Tilema be se a tila la tuma min, o y'a sɔrɔ mɔgɔ caman ka jigine kɔnɔnɔ dɔgɔyara kosebe. Samiye ni kɔngɔ donna ɲɔɲɔn fe Tumε kɔnɔ. Ni ce kelen in te, ɲɔ tun te mɔgɔ si bolo. U ye banbali fila ninnu walaka, k'olu ɲɔ bεε ce. O ma fen ɲε. Dow be to k'u dogo ka taa ɲɔ dɔnɔ ce kelen in fe. A ko taara se yɔrɔ dɔ la, dogoli bɔra a la. Donw kera i tun be se ka cikebali ce tan ni duuru dan ce kelen in ka foro kɔnɔ.

Kɔngɔ ni mɔgɔ te filan ye. O de y'a to bamananw b'a fɔ. « Fa te wuli mɔgɔ si la ko i te taa i fabaga fe yen ».

Ni Tumεkaw sinankun t'i ye, a te kun i la ka Tumε tɔnko fɔ k'i to Tumε kɔnɔ.

1 Nininkaliw jaabi

Mun sɔrɔla Tume nin san in ?
 Dubalenba kɔrɔ, Tumekaw kumana mun kan ?
 Tɔndenw bɔlen lajeyɔrɔ u ye mun ke ?
 Cɛ kelen min y'i dogo ka taa sene ke, mun kera o la ?
 Tilema be se a tila la tuma min, mun kolɔsira Tume ?

2 Tipe wa nkalon ?

	T	Nk
Tume ye dugu dumanba ye.	☐	☐
Nin san in, nɔ ma sɔrɔ Tume.	☐	☐
Tonɔnenaje don nana se, Tume kerɛfedugu. mɔɔ bɛɛ yelemana Tume.	☐	☐
Mɔɔ si ma deli ka tɔn ka fɔlenw sɔsɔ Tume.	☐	☐

3 Kumasen fila fara k'u bɔ nɔɔn na.

Mɔɔ kelen de yera dugu kɔnɔ min y'i dogo k'a ka foro kala nɛmɛnɛmɛnin cɛ fo ka t' a ban dannikeji nana bin cɛ kelen y'i ban-ban ka tile k'a ka foro dan.

4 Kumasen min ni masalabolo ta hakilina ye kelen ye, o sɛben.

Dugutigi ye gatigiw kunnafoni ko mɔɔ dɔ be ka tɔn tipe.
 Dugutigi ye gatigiw sɔsɔ ko mɔɔ dɔ be ka tɔn tipe.

5 Tomiw nɔnabila ni -na, -ra, -la, -len, -nen ye.

- Nin san in nɔ sɔrɔ... Tume, o ke... sɔrɔ dan ye, jiginew fa... ; ka so lankolon... fa, k'a tɔ ton duken... na fan bɛɛ fɛ.
- U bɔ... lajeyɔrɔ in na dɔrɔn tɔnden... Taa... u ke nɔ kan, k'a doni ka n'a ton fɛrɛ la, i n'a fɔ nɛci t' a la.
- Dannikeji na... bin cɛ kelen in y' i laben, a tilen... k'a foro dan.

6 Dape minnu ma fɔ masalabolo kɔnɔ, olu sɛben.

Muso, misi, saga, dudenw, karamɔɔ, tɔnkuntigi, gatigiw, sow, denmisenw, cɛkɔrɔbaw, dugutigi.

Finfin (Saribɔn)

Finfin be wele fana saribɔn.

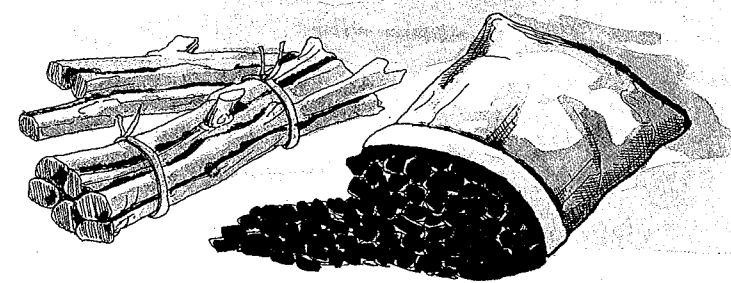
Dijɛ don o don, tobili be ke n'a ye. O siratige la, jɔyɔrɔba be finfin (saribɔn) na. A be sɔrɔ ni jiri de ye.

Finfin be se ka dilan cogo fila la :

- Fɔlɔ : n'i b'a fɛ ka finfin sɔrɔ, i be dɔɔɔ jeni, ka sɔrɔ k'a faga ni ji ye, walima k'a datugu ni cɛcɛn ye.
- Filanan : i be dingɛ sen, ka jiri kene tige k'o k'a kɔnɔ, ka furabulu kene da a kan, ka bɔɔ ke k'a datugu, ka tasuma donyɔrɔ bila. Tasuma donnen kɔ, i be wo datugu walasa fiɛ kana don. A be jeni tile damadɔ kɔnɔ, k'a ke takise ye. O kɔ, buguri be ke k'a faga, k'a yerɛke. O takise fagalen de ye finfin ye.

Finfin nafa ka bon kosebe. A be ke ka tobili ke, ka numuyabaaraw ke, ka ji sensen. Waati temena, saribɔn tun be ke ka mansimafɛnw lataama, i n'a fɔ tɛren n'a nɔɔnaw. Ni nimafɛn ni finfin menenen datugura so kelen kɔnɔ, a be se ka fiɛ tige o la, k'o faga.

Finfin be sɔrɔ ni jiri de ye. Jiri dun tige kojugu be na ni ja ye. O siratige la finfin sɔrɔli ka kan ka ke ni hakili ye.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Finfin be wele cogo di tugun ?
- Nafa jumen be finfin na ?
- Finfin be dilan ni mun ye ?
- Finfin dilancogo kelen nefa ?
- Finfin be se ka nimafen faga cogo di ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Finfin be wele saribon.
- Finfin be soro ni furabulu de ye.
- Finfin be soro ni jiri de ye.
- Finfin be dilan ni jiri jenini de ye k'a to tipe na.
- Finfin menenen be se ka nimafen faga.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

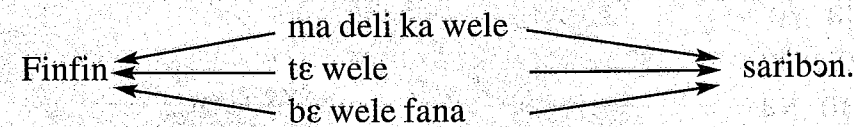
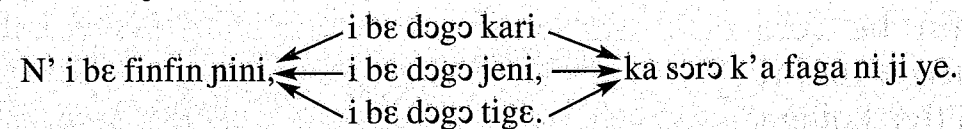
3 Kumasen minnu ye tipe ye olu seben

- N' i b' a fe ka finfin soro, i be furabulu jeni, kasoro k' a faga ni ji ye, walima k' a datugu ni cencen ye.
- N' i b' a fe ka finfin soro, i be dogo jeni, ka soro k' a faga ni ji ye, walima k' a datugu ni cencen ye.
- Finfin be ke ka tobili ke.
- Finfin te ke ka sensenni ke.
- Finfin be ke ka tobili ke.
- Ni nimafen ni finfin menenen datugura so kelen kono, a be se ka tipe tige o la, k' o faga.

4 Kumasen kelen dilan ni dape kelen o kelen ye, finfin kan.

jiri, tobili, nimafen, saribon.

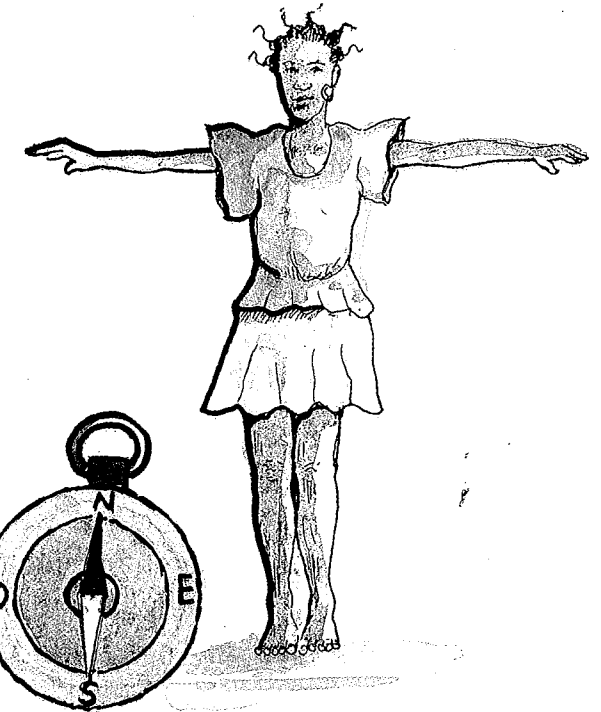
5 Kumasen puman seben

6 Finfin suguyaw tgo jini dugumogow fe.

Dijɛ tonkun naani

Sanga ni waati beɛ, mogo be dugutaa ke kungosiraw fe, ji kan walima sanfela fe.

Dijɛ te taa dugutaa ko n' a be f' a ma fana taama : kungokontaama, mobililataama, terenna-taama, Jikantaama ani awiyonnataama. Nin si te se ka je f' i k' i kunsinyoro don. O la, mogo ka kan ka dijɛ tonkun naani kelen o kelen yoro don tuma beɛ.

Dijɛ tonkun naani ye : koron, tilebin, kepeka (kogodugu, saheli) ani worodugu.

Sogoma, tile be ke koron fe. Wulada, a be ke tilebin fe.

Kunsinyoro donni siratige la, busoli nafa ka bon kosebe. Miseli min b' a kono, o nun sinnen be tuma beɛ kepeka ma. Ni mogo tununna, a be se k' a yere deme ni busoli ye ka dijɛ kun saba to don.

Busoli be mago je su ani tile.

Kalo ni dolow fana be se ka mogo deme ka dijɛ kun naani kelen o kelen danfara.

Degeliw

1. Nininkaliw jaabi :

- Dugutaa (taama) suguyaw fo.
- Kun joli be diɓe na ?
- Diɓe kunw tɔgo seben.
- Mɔgo b'a yere deme ni mun ni mun ye k'a kunsinyoro don ?
- Mun be keɓeka jira tuma bee busoli kono ?

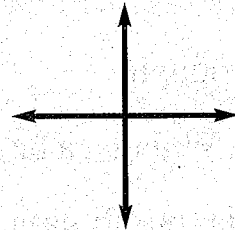
2. Tiɓe wa nkalon ?

	T	Nk
• Diɓe kun do ye.	☐	☐
• koron ye.	☐	☐
• sankolo ye.	☐	☐
• tilebin ye.	☐	☐
• kalo ye.	☐	☐

3. Kumasen minnu ye tiɓe ye, olu seben.

- Diɓe tonkun naani ye : koron, tilebin, keɓeka ani worodugu.
- Soɓoma, tile be ke tilebin fe ; wulada, a be ke koron fe.
- Miseli min be busoli kono, o nun sinnen be tuma bee koron ma.
- Kalo ni dolow fana be se ka mɔgo deme ka diɓe kun naani kelen o kelen danfara.

4. Diɓe kun naani seben ka ben kalaw nun ma.

5. Kumasen kelen dilan ni dape kelen o kelen ye ka an ka dugu fen do yoro fo.

- koron, tilebin, keɓeka, worodugu.

6. Tiiri be dape min koru, o bilala dape min no na o seben.

- Soɓoma, tile be koron fe. Wulada, a be ke tilebin fe.
- Miseli min b'a kono, o nun sinnen be tuma bee keɓeka ma.
- Ni mɔgo tununna, a be se k'a yere deme ni busoli ye ka diɓe kun saba to don.

Jiwalankata

San 1974 utikalo la, sanba do nana Bamako. San in ye tile bee ke ka suuru i n'a fo a be bo bara kono.

Yoro bee kera ji ye. Kabini selifana tuma, bogoso minnu be kodawolow la, olu ye firili dabo kelen-kelen. O bee n'a ta, do de be ka fara koji hake kan bawo kululajiw fana be jiggin cogo min, u be jiggin ten.

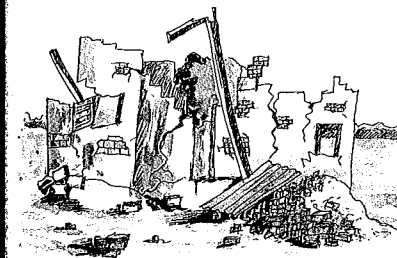
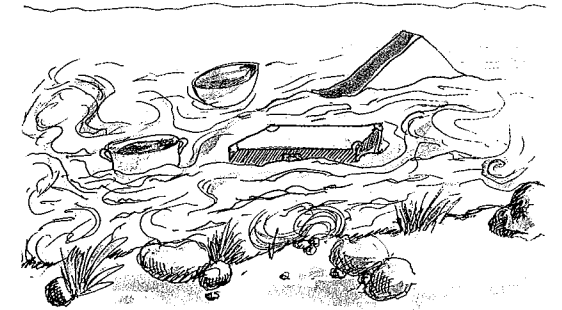
Faraso dow fana ye binni damine. Jafarana konin wo, Farako wo, nin bee walankatara ka sirabaw mine, ka dukononaw ni sow fa. Wa a woyo tun ka teli cogo min, a fanga tun ka bon o cogo la. Tasaw, filenw, payasiw, wagandew, alamoriw, hali kolonw, nin bee taara jiwoyo fe. N'i tun ye baganw ye ji in na, i be masaya segin Ala ma.

Nege kanɓe 24 nan be se waati min na, welewelekan bora fan bee, arajo la, ani kanw kono, ka deme jini ka mɔgow, baganw ani minenw bo ji la.

K'a ta Same fo Bolibana, kodabolo bee fara jama na tewu. Sorodasiw be mɔgow saalo cogo min, u be minenw saalo ten. Bee b'i son. Siginjogonw, balimaw, furujogonw ani minnu b'u yere ye. Hali mɔgow bora dugu werew la ka na Bamakokaw deme.

Minen minnu sera ka bo, olu n'u tigiw taara bila komisariyaw ni lakoliso kono. A kera tipeni dan ye, nka, ni ma to a la.

Nin kelen kofe, mɔgo caman y'a faamu, ko jibolisira te sigiyoro ye. N'i be so jo koda la, i k'a jujo ke fara ye, ka o korota kosebe, ka filawo belebele bila a la.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

Mun kera san 1974, utikalo la ?

Nege kanpe 24 nan be se waati min, mun de kera ?

Sanji in ye tɔneni jumenw ke ?

Kow kera cogo di ?

Kasara in temenen kofe, mɔgɔw ye mun faamuya ?

2 Masalabolo kumasenw dafa.

San in ye tile bee ke ka ... i n'a fo a be bo ... Kɔnɔ. Kabini ... tuma, boɔso minnu be ... la, olu ye ... dabɔ kelen-kelen. O bee n'a ta, do de be fara ... Hake kan, bawo ... fana be jigin cogo min, u be jigin ten ... dow fana ye binni damine.

3 Kuamsenw dafa ni nin dapew ye : hali, ni ani, wo.

Bee b'i son : siginɔgɔnw, balimaw, furunɔgɔnmaw ... minnu b'u yere ye.

Jafarana konin ... Farako ... nin bee walankatara ka sirabaw mine, ka dukononaw ... Sow fa.

Fasaw, filenw, payasiw, wagandew, alamoriw ... Kolonw, nin bee taara jiwoyo fe.

4 Kumasen in bila sisan waati la.

N'i tun ye baganw ye ji la, i tun be masaya segin Ala ma.

5 Dape korɔcilen ninnu korɔkɔdonnenw di.

k'a damine, bɔra, damado, tɔpena.
ka segin, donna, fitinin, ka jigin.
kosebe, ka lankolonya, fa, caman.
belebele, k'a dabila, dabɔ, bo, doonin peno.

San nana ka kow fa ji la.

Mɔgɔ caman ka fenw tɔpena.

Boɔso minnu be kodawolow la, olu ye firili dabɔ kelen-kelen.

Kululajiw fana be jigin cogo min, u be jigin ten.

Hali mɔgɔ bɔra dugu werew la ka na Bamakokaw deme.

N'i be so jo koda la, i b'a jujo ke fara ye, ka o korɔta kosebe ka filawo belebele bil'a la.

6 Jiwalankata do delila ka ke a' ka yɔro la, o lakali kumasen duuru pɔgɔn kɔnɔ.

Nkalontigela Ngoloba

Nin tun ye ce do ye. A tun be nkalon tige kojugu f'u y'a tɔgo da ko Nkalontigela Ngoloba. Don do, a taara faama ka so baro la. A y'a yere deli yen na, ka yen k'a taayoro ye. A delilen yen na, a y'i kanto faama ma :

- Ne ka faamaba, i je be nin sanubolonkɔninge in na n bolonkoniden na ?

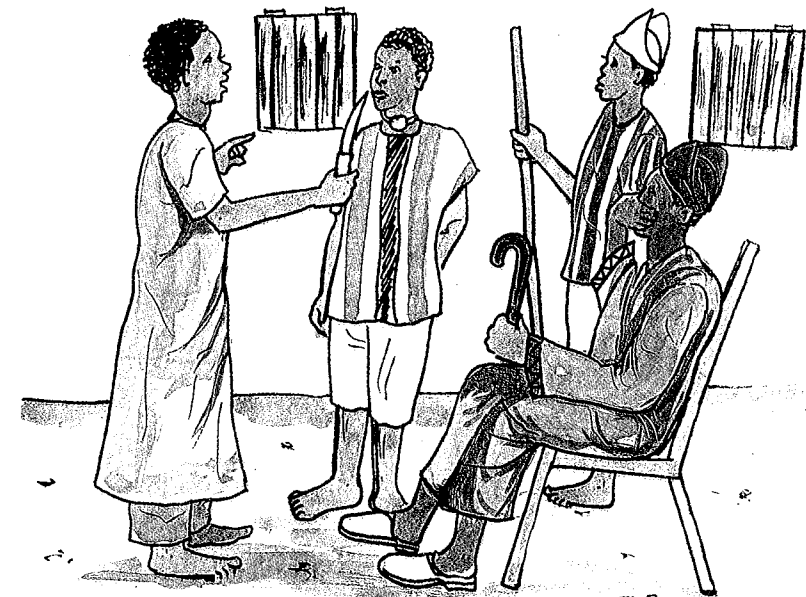
- Owo Ngolo.

- Ayiwa, n b'a jefo e de ye barisa koba de don. Ne ka so be sanubo de ke.

- O te se ka ke !

- O be se ka ke cogo di ?

- A korobo k'a laje !

Faama taara a korɔɔ, n'i y'a sɔɔ so in bo bɛɛ ye sanu de ye. U ye sannifeere kɛ. Faama ye jɔn wolonwula di a ma. Faama ye so in mine kopuman. Sɔgɔma o sɔgɔma, u b'a bo cɛ k'a kɛ minen dɔ kɔɔ k'a bila jiginɛ kɔɔ. Jiginɛ falen, faama ye jɔnw bila ka sanuw labɔ. Fosi ma ye ni sobo tɛ. Faama dimina k'u bila ka taa Ngoloba wele. Ciden taalen, Ngoloba y'a welekun dɔn. A y'a terike dɔ wele ka fɛn dɔ siri o kan na min tun tɛ ye. O fɛn tun ye sɛ geseкуру falen de ye joli kɛnɛ na. U selen faama bara, o ye Ngoloba jalaki. A terike perenna a kunna k'i kanto : « Ngoloba, e kɔni ka nkalon tɛ ban fo k'i sa ». O fɔlen, Ngoloba y'i kɛ a terike kan ka muru don a kannafen na k'o joli seri. Terike y'i bin duguma, k'a kɛ i n'a fɔ a sara. Faama kulela.

– Ngoloba ! fa de donna i la wa ?

– Ee faama, an k'an ka baro kɛ. Nin cɛ in sali tɛ foyi ye ne Ngoloba bolo ; nin sago sera, n b'a lakunu Ala ni nin kusi in sababu. Waati selen, Ngoloba ko u ka na ni filenninfaji ye. A ye ku su o la k'a seri cɛ dalen kan. O girinna ka wuli ka tiso. Faama kabakoyara k'i kanto : « An ka fɔkaben kɛ ku in na (a pinena sanuko kɔ). Ngoloba ye jɔnke wolonwula jini. Faama sɔnna.

Don dɔ, faama n'a ka baramuso kɛlela, a y'o kantige ni bese ye ka kusi ta k'i sigi fo a sago. A sago selen, a ye ku su ji la k'a seri muso kan, o m'i lamaga. Ka ji seri wo, k'a seri. Muso ma wuli ; a kɔɔganna. A ye tile tɔ bɛɛ kɛ muso in kerɛfɛ, o ma wuli. A ye ci bila Ngolo ma tuguni. O nalen, o ma pininkali masɔɔ, u sinna k'o mine k'o bila bɔreba dɔ kɔɔ, k'u bɛ taa a fili baji la. Ngoloba kunnadiyara, wo tun bɛ bɔre in na. A jɛ tun bɛ kenemana na. A y'i t'o la ka bɔyɔɔɔjan dɔ nato ye. O surunyalen a la, a y'i kanto : « Nin bɛɛ sogo ! Ni n tun datugulen tɛ nin bɔre in kɔɔ, denbaya bɛɛ tun na sogo dun k'i fa bi. O waati sogoko tun ka gɛlen. O mennen jɔn ninnu fɛ, u ye bɔre bila k'u kunsin o yɔɔ in na. Bɔyɔɔɔjan y'i ka doni sigi k'i jɛsin Ngoloba ma bɔre kɔɔ. Bɔyɔɔɔjan gerɛla a kerɛfɛ k'a lamɛn. » A b'a kan k'a fɔ : « N t'a fɛ, aw dun b'a fɛ ka n wajibiya. E Ala, n tila ! ». Cɛ nin kabakoyara : « Ee kabako ! Bɔre min bɛ kuma ! ». A y'i gerɛ a la kɔsɛbɛ. Ngoloba y'a dɔn k'a surunyana a la minke, a k'a ma : « Kabako don. N ka cɛkiseya de kɔsɔn faamaba ko fo ni n kɛra a ka kangɔɔsigi ye. N banna minke, a ye n bila bɔre kɔɔ walasa n ɔa sɔn ». Cɛ y'i kanto : « E ! Ba bɛ bɔ koloba dɔ kan wulu tɛ b'o kan ».

Ngoloba k'a ma : – Hun ! N'i b'a fɛ ka bila n nɔ na, i bɛ se ka n labɔ, ka don. O fɔlen n'o kɛlen kɛra kɛlen ye. Ngoloba bɔra ka dugutaala in bila bɔre kɔɔ k'a ka fali ta ka tunun. Faama ka cidenw ye fan bɛɛ yaala u ma sogo ye, u nana bɔre ta ka taa a fili ba kɔɔ. U bɛ ka Ngoloba neni : « Ni Ala sɔnna, i nkalontigela in na sa ji kɔɔ nin sen in ». U taar'a a fɔ faama ye k'u y'a fili fo ji cɛmance la. Ngoloba taara dugutaa la, ka fɛnw feere dugu werɛ la, ka fini jumanninw san a yerɛ ye, ka na a faamalama. A y'i labɛn ka faama ka so segerɛ. Faama filila a ma. A k'o ma : « Ne Ngoloba min taara fili ji la, ne bɔlen de file nin ye o ji arijinemayɔɔ de la ». Fɛn bɛɛ bɛ yen. Nafolo tɛ ban yen ,wa min bɛ ne bolo yen, o ka ca kojugu ! I sama file nin ye. A ye sanu dɔ di faama ma. O y'a ka jɔnw wele k'a f'u ye : « Ayiwa, sisan kɔni ne bɛna taa dugutaajan na. Ngoloba bɛna bila n nɔ na. A'ye taa n fili baji cɛmance la. » U ye faama bila bɔre kɔɔ ka taa a fili ji dunmayɔɔ la. A ma segin tugun.

Ngoloba tora a ka faamaya la, ka den caman sɔɔ.

1 Jininkaliw jaabi

Munna ce in togo dara Nkalontigela Ngoloba ?

Nkalontigela Ngoloba ye mun fo faama ye ?

Faama ye mun ke walasa ka Ngoloba korobo ?

Faama ye mun ke k'a b'a ka baramuso lakunu ?

Ngoloba ye mun ke walasa ka tila jonw na ?

Ngoloba labanna ka ke mun ye ?

2 Tipe wa nkalon ?

T Nk

Don do Ngoloba taara baro la faama ka so...

Faama ye jon wolonwula feere Ngoloba ma....

So bo tun be ce ka taa a ke faama ka foro la....

Faama ma son k'a ka baramuso kantige....

Faama bilala bore kono ka taa a fili ji la....

3 Kumasenw dafa ka ben masalabolo hakilina ma.

• Nin tun ye ... do ye. A tun be ... tige kojugu f'u y'a ... da ko Nkalontigela Ngoloba.

• Faama taara a ..., n'a y'a soro ... in bo bee ye ... de ye. U ye ... ke.

• Don do, faama n'a ka ... kelela, a y'o kantige ni ... ye ka ... ta k'i sigi fo a sago.

4 Togo minnu be mogo kofa tiiri kelen ke olu koru.

Faama dimina k'u bila ka taa Ngoloba wele. Ciden taalen, Ngoloba y'a welekun don. A y'a terike do wele ka fen do siri o kan na min tun te ye. O fen tun ye se gesekuru falen de ye joli kene na. U selen faama bara, o ye Ngoloba jalaki. A terike perenna a kunna.

Kalolataa

Nansaraw ye fen caman dilan : furaw, baarakeminenw ni bolifen suguya caman.

A dow ye kabakofen dan ye.

Kunun sufe, k'an t'o telewisonlaje la, ja do bora, o ye kabako dan ye : mogo be taama na kalo kan. Kabini nin ja bora n koroke y'a bolo d'a da la k'a fo : « Nansaraw n'an faga ni nkalon ye. Mogo ka taama kalo kan ! » Ja in tun be kalolataa de kan. A damine na, mogo saba jirala an na, fini suguya do b'olu kan na min be soro ka girinya kosebe. O de taamana ka na don fen belebele nunbolen do kono n'o be wele fise. O tun sigilen b'a ju kan k'a nun sin sankolo ma. Ninnu donnen ko fise kono, an tulo be mogo do la danni na ka bo tan na ka taa fu la. Kabini o ye fu fo, sisiba do bora fise kofe. Belebele in tora k'i korota donin-donin ka bo dugukolo kan. Sonin an je b'a la sankolo la. A tun be ka dogoya ka t'a fe. A labanna ka tunun an na. Waati ni waati an be to ka kumakanw men minnu tun ye fise konomogow ni dugumamogow ka kunnafonidi ye jagon ma. Kabakoyakow daminena ni fise jirali ye kalo masurunya la. Fise da do sinna ka ye. Mogo do bora o fe k'a non i n'a fo a be ji la. O ye munumunuko damado ke ka soro ka na don a no na.

Ja min dara o kan, o kera fise sigito ye kalo kan. A sigilen, mogo saba ninnu bora ka taama damine. O taama tun ye panpanni de ye bawo u te ka taama i n'a fo anw b'a ke cogo min dugukolo kan ka da sababu do kan. Kelen donna mobilinin do kono k'o boli. Do ye lamerikenw ka jonjon turu k'o fo. O srola ka lamerikenw ka peresidan fo : anw tun tulo b' u kumakanw na. Peresidan y'a jira u la ko nin ye koba ye, bawo lameriken de kera mogo folo ye k'a sen da kalo dugukolo kan. A ko a ka foli be mogo saba ninnu ni fise dilanbagaw ye.

Sumaya

Ce farin saba ninnu y'u ka baara ketaw damine. U ye kabakuru, buguri ni fen werew ta kalo dugukolo kan walasa o fen ninnu be se k'a to kalo be sidon, n'i y'a soro mogo be se ka taa sigi a kan.

Nin ja ninnu bannen, an ka cekoroba y'i kanto anw ma :« Ne ko, aw dalen be nin na wa ? Mogo ka taa kalo la ? »

Degeliw

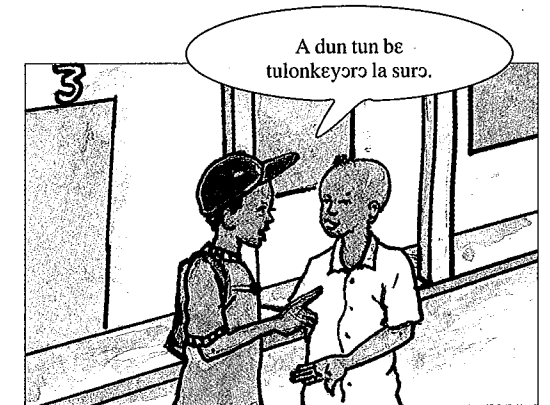
1 Jinkaliw jaabi.

- Kunun, mun jirala telewisiyon na ?
- Ja in yelen, kooke ye mun fo ?
- Damine na, mogo joli jirala ?
- Mogo saba ninnu ye mun ke ?
- Fise dayelelen, jon bora ? A ye mun ke ?
- Mogo ninnu tun be ka bo u no na cogo di kalo kan ?

2 Tipe wa nkalon ?

	T	Nk
Ja in tun be kalolataa de kan...	☐	☐
Mogo duuru de ye kalolataa in ke...	☐	☐
Mogo saba ninnu donna fen belebele nunbolen de kono...	☐	☐
Fise sigito tile kan, o de jirala...	☐	☐
Siniwaw ka jonjon de turula kalo kan...	☐	☐

3 Dape minnu be masalabolo kono, olu seben : nansaraw, irisiw, lamerikenw, fise, kabakofen.

Dapeɗetulon

Tiiri be dape minnu koɗo olu jini katimu koɗo.

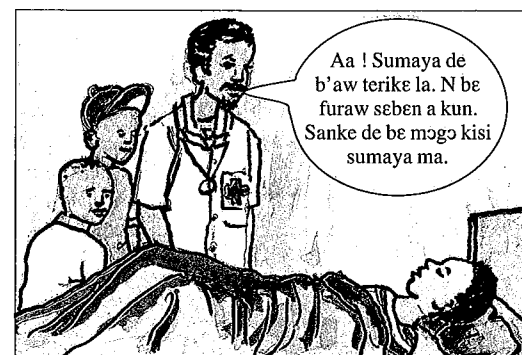
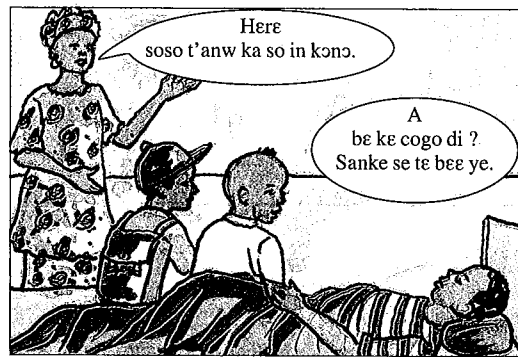
– Ja in tun be kalolataa de kan.

– A damine na, mogo saba jirala an na, fini suguya do b'olu kanna min be soɗo ka girinya kosebe.

– O de taamana ka na don fen belebele nunɓolen do koɗo n'o be wele fise.

– O tun sigilen b'a ju kan k'a nun sin sankolo ma.

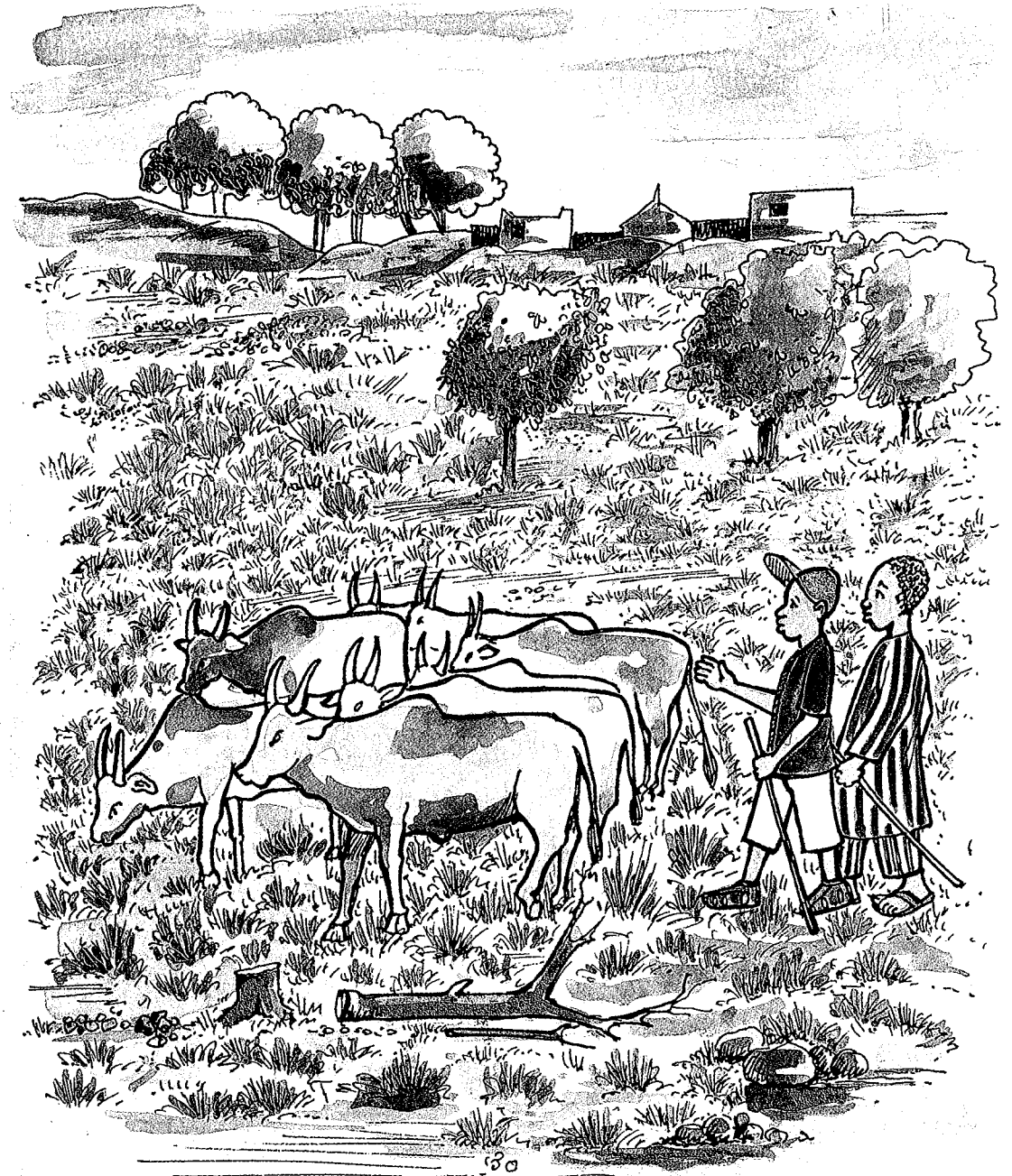
t	u	ɔ	c	k	ε	ɲ
i	ŋ	f	s	a	o	j
d	r	k	d	l	h	m
s	a	n	k	o	l	o
u	o	ɔ	z	l	p	k
t	a	a	m	a	n	a
k	u	f	w	t	h	n
k	a	m	a	a	u	n
f	y	f	o	a	p	a

Cɛya

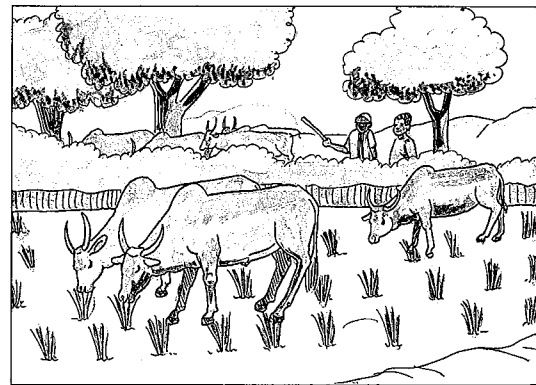
N teri, cɛya ye koba ye,
 N teri, cɛ ye fen labatota ye.
 N teri, cɛya bɛ dɔw dakan na,
 Nka dɔw bɛ cɛya karaba.
 Mugu ni kise tɛ mogo kɛ cɛ ye,
 Kala ni taman tɛ mogo kɛ cɛ ye,
 Dadiya ni cɛya tɛ kelen ye,
 Garisɛgediya ni cɛya tɛ kelen ye,
 Cɛya, cɛya, ko gelenba.
 Bɛɛ tɛ se ka kɛ cɛ ye.
 N'i jonna i yɛrɛ la,
 N'i ma da i yɛrɛ la,
 N'i mununen tɛ,
 N'i karilen tɛ,
 Ni dusu t'i la,
 N' i siranna i kɛlɛnɔgɔn jɛ,
 N teri i tɛ cɛya sɔrɔ.
 N teri i jija, i jija walasa i ka kɛ cɛ ye.

Amara Sise

Bagangenna I

- 1 Madu : Musa, i solilen be ka bo bi de !
- 2 Musa : Onhon ! N b'a fe ka taa ngomi gosi ni misiw ye.
- 3 Madu : N konɔ, an ka sira ke kelen ye. An be taa n taw bo.
- 4 Musa : O be diya n ye kosebe.
- 5 Madu : An na jɔgon penaje sira fe.
- 6 Musa : An be taa kungokolon jumen na ?
- 7 Madu : Worodugubolo de bin ka ca.
- 8 Musa : Ne be siran yen de Madu !
Tuw ka bon wa forow be fan bee.
- 9 Madu : An ka gere baganw na.
- 10 Musa : Ce, misiw donna foro do konɔ.
- 11 Madu : Boli k'u kunben yen fe.
- 12 Musa : Forotigi yere nato file.
- 13 Forotigi : Eyi, a kera di ?
- 14 Musa : Yaf'an ma, an m'a dabo a kama.
- 15 Forotigi : Aw koni y'a lawuli a kama dere.
- 16 Musa : Ayi, o te n fa.

- 17 Forotigi : Bee b'a don yan te misigenyoro ye.
- 18 Madu : N fa i ta ye tije ye. An to Ala ye.
- 19 Forotigi : Ka n mago sa ko k'aw to Ala ye.
- 20 Musa : Ba siranna min je, o de ye nin ye.
Madu ne dun tun ye nin jore de !
- 21 Madu : Musa an dun t'an yere pini.
- 22 Forotigi : Boli t'a je koyi. Dugutigi n'an fara
ka bo jɔgon na katugu misiw na to ne bolo yan.

Bagangenna II

- 1 Musa : Ba ! Ba ! Zanke ye misiw mine koyi !
- 2 Ba : ko mun kera ?
- 3 Musa : Misiw ma don a ka foro la wa.
- 4 Ba : O dun kera cogo di ?
- 5 Musa : Daabaw ma sira bila ka taa tineni ke Zanke ka foro la wa. Anw bolil'u ko ka dese.
- 6 Ba : O tuma, e ni jon de tun don ?

Bolofara 3

- 7** Musa : N fa Amadu ka Madu ke !
- 8** Ba : Aa ! Denmisenw, aw dun y'an se ko ma de !
Nka, n ni Amadi na jɔgɔn sɔrɔ dugutigi fe ye.
- 9** Dugutigi : Bɛɛ be yan wa ? Bawo mɔgɔ nakun ka fisa n'i yere ye, aw bɛɛ y'a men fulaw ka misiw taara dakabana tipeni ke Zanke ka foro kɔnɔ.
- 10** Zanke : jinan kɔni, ne ka samiye donna bɔgɔ la.
- 11** Dugutigikɔrɔsigi : jinan, fulaw ka misiw ye tipeni min don cikelaw kun dugu nin kɔnɔ yan dan si de t'a la.
- 12** Dugutigi : Nka fu na sir'a dan na nin siɲe in. Fulaw an b'aw lamɛn.
- 13** Ba : Anw kɔni jalaki don. Denmisenninya ye bana ye, n'o tɛ, kangari caman dara u ye.
- 14** Amadi : Zanke, e ka ke sabalibaga ye. N'a ko cogo min anw b'aw kɔ.
- 15** Dugutigi : Zanke, e ko cogo di nin na ?
- 16** Zanke : Kuma caman tɛ ne fe. Tipeni min kera n kun, o ka sara n ye.
- 17** Dugutigi : Halisa Zanke, sigi don e ka sabali.
- 18** Zanke : O tuma, a ye dugu sariyaw boli.
- 19** Dugutigi : Foli b'i ye Zanke. Fulaw, aw tɛ dunan were ye.
- 20** Ba : O ye tiɲe ye. An na tɔndenw bila dɔgɔkun kelen baara la Zanke ye.
- 21** Amadu : An be jama fo a ka hakilipumanya la. Sisan a tɔ b'anw ni denmisenw cɛ.

Degeliw

- 1** Jininkaliw jaabi.
Madu ni Musa solila ka taa min bi ?
Fɛn kelen jumen ye Musa siran, k'a jɔrɔ ?
Forotigi ye mun ke ?
Bagangen kuncera cogo di ?
- 2** Kumasen ninnu dafa ni (e, an, a, o) ye.
Min donna ka foro la.
O dun kera bolo cogo di ?
Madu, an dun t' yere jini.
Ba siranna min ɲe de ye nin ye.

- 3** Kumasenw dilan ni dape ninnu ye.

1	2	3	4
Ba ye nin de siranna file o ye nin ɲe	Nato yere forotigi ma	foro misiw don kɔni a ka	samiye bɔgɔ jinan ne donna

- 4** Tiiri be dape minnu kɔrɔ olu bila kelenya walima caya la.
O tuma, a ni jɔn tun don ?
Fulaw ka misiw ye tipeni don cikelaw kun.
O dun kera e bolo cogo di ?
An ka gere baganw na.
O be diya n ye kosebe.
Misali : o tuma, u ni jɔnw tun don ?
- 5** Dape ni dapekulu ninnu kɔrɔɲɔgɔnmaw jini.
ka soli daabaw
ka yafa mɔgɔ ma dakabana
k'i yere jini cikelaw
dugutigi ka sariya boli
katugu mɔgɔ kan
dɔgɔkun
- 6** Kumapɔgɔnya in kɔrɔfo sebenta seben.

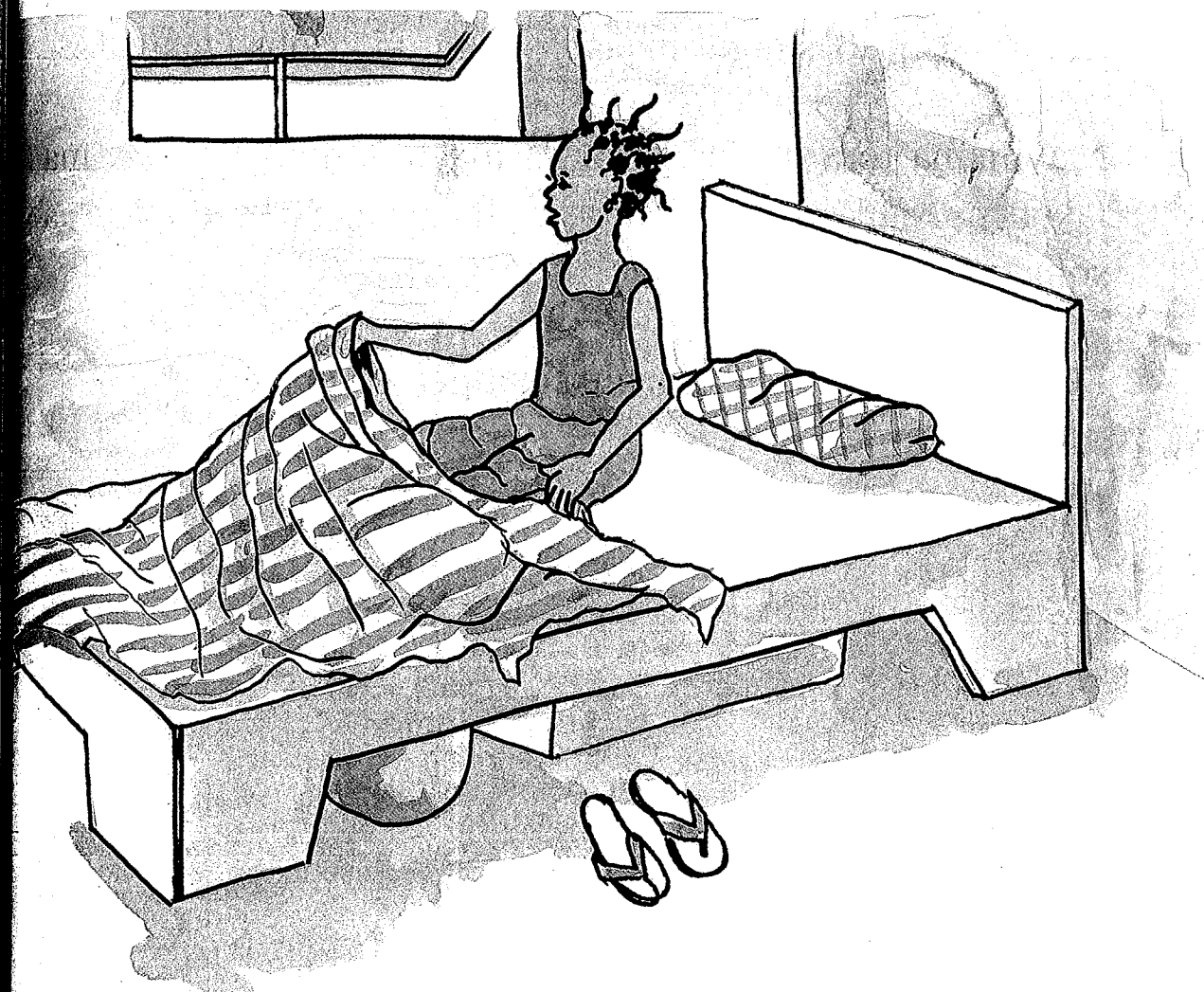
Den tijenen

Wulijona ye Mayimuna tana ye w'a ba fana te gelenman f'a ye.

Don o don, Ba Kaja be soli ka wuli. Fajiri kanje folo t'a soro dalen tuma si, nene, tilema ni samiye bee dama ka kan o la. Ba Kaja mana i ko ka seli, a be baara korocce fo tilebin. Ni Mayimuna tulo donna a furannikékan na yoro min, a be birifini bunbun a yere la, ka gorontoli damine. Ba Kaja b'i tentelema k'a laje folo fe, ka yele misennin ke, ka teme ni ca ye. Mayimuna sagolatuma mana se, a be wuli k'i sensen ka se dajekun na, k'i lasama porotototo, k'i seme kogo la, ka halo dadon.

Ba Kaja munumunuto mana a y'o la, o b'i kanto: «I wulila sa wa, Mayi»? Mayi te bo a no na sango ka sege fili a ba la. O konoganbaato b'i madon a la k'a jininka, jininkali banbali: «Ee! Mayi, i te kuma ne fe wa? A kera di sa lagare? Bi ta ye kele ye wa? E ka sabali sa, n batoman! Taa i ko, i ka na dumuni ke. N ye daraka dumannin dilan i ye bi».

O la, Mayimuna b'i kanto: «Ni korolen don, ne t'o fe! N te seri fe sango dege! Olu be mogoo konoo funun. N be sefan jirannen ni kafe ni nbuuru de fe». Ni nin folenw be bo ntigineso konoo, u be bo yen n'o te sigi te Ba Kaja ye, jo t'a ye. O be fokadigi damine kulukulu, gaso ni sokonone ni

ƚɔɔɔn ɔɛ, i n'a fo nisɔngɔminenaw be mɔɔɔ min ka bulonda la. Ni kow ye ƚɛ sɔɔɔ tuma min, Mayimuna b'a sin ji ma k'a ƚɛ ko, ka na i su dumuni kan, hali a te se k'a nun ɔɛ bilen. Ba Kaja yeɛ b'i sigi a kerefe ka suman fifa fo k'o suma.

Ni Mayimuna tilala pewu, tegekɔji, minniji, ni safune kasa duman b'a sɔɔɔ a sigiyɔɔ la. A falen be dɔnkili dadon, ka wuli ka bulonda segeɛ. Ba Kaja be sɔɔɔ ka nin fasa in diya a kun: « U jaso, sungurun jaso, sungurun jasobaa taana! »

Mayimuna toɔa nin de la fo ka n'a tiɛ nɔɔɔkɔɔ. A ma lakɔli ƚɛ sanko sokɔnɔbaara. A laban nana ke doni ye a somɔɔɔw bolo.

Denke fara denmuso kan, nin si latipeni man ƚi.

Ɗegeliw

1 ƚininkaliw.

- Mayimuna be mun ke n'a tulo donna furannikekan na ?
- Ni Mayimuna be sunɔɔ la, n'a sagolatuma sera, a be mun ke ?
- Ni Mayimuna ba ye darakako f'a ye, a be mun ke k'o jaabi ?
- Ni Mayimuna be dumuni na, Ba Kaja be mun ke ?
- Mayimuna labanna cogo di ?

2 Nin taamasiyen ke so ƚuman kɔɔɔ.

- Mayimuna be wuli joona ka bo sunɔɔ la.
- Mayimuna b'a ba deme furanni na.
- Mayimuna sagolatuma mana se, a be wuli ka bo sunɔɔ la.
- Mayimuna te seri ni dege fe.
- Ni Mayimuna ye fen minnu kofɔ darako la, a ba b'olu d'a ma.
- Ni Mayimuna be dumuni na, Ba Kaja b'i sigi yɔɔɔ jan k'a laɛ.
- Mayimuna laban kera den sebema ye.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa ni nin dape ye: tilebin, kɔɔɔɔ, seli, gelenman, Ba Kaja, kanɛ, dalen, tana, ko.

- Wulijoona ye Mayimuna... Ye w'a ba fana te... f'a ye.
- Don o don, ... be soli ka wuli. Fajiri ... folo t'a sɔɔɔ ... tuma si.
- Ba Kaja mana i ... ka ..., a be baara ... fo ...

4 Kumasen seben.

Mayimuna
te / bo / a / na / sango / ka / fili / a / ba / la
no / sege

5 Tiiri be dape minnu kɔɔɔ olu bila caya la.

O la, Mayimuna b'i kanto: « Ni kɔɔɔɔ don, ne t'o fe! N te seri fe sango dege! Olu be mɔɔɔ kɔɔɔ funun. N be sefan jirannen ni kafe ni buuru de fe ». Ni nin be bo ntigineso kɔɔɔ, u be bo yen n'o te sigi te Ba Kaja ye, ƚɔ t'a ye.

6 Kɔɔɔ kɔɔɔɔnɔnɔn seben dape ƚekɔɔɔ.

tulo geren
k'i sigi
yɔɔɔ falen

Tulogeren saba

Nin tun ye muso tulogeren do ye, a tulo geren kojugu fe hali a tun te kaba perenkan men.

Sogoma o sogoma, tulogeren in tun b'a den siri a ko la ka taa baara ke a ka foro la. Don do, k'a to cike la, a jogonsi ce tulogeren do nana a kerefe, o tun b'a ka sagaw jini. O k'a ma : « N ka sagaw tununna. U ma se yan wa ? Kelen b'u la, o be segelen a koson kan. N b'o d'i ma n'i y'u yoro jira n na ».

Muso ma fosi men w'a ma fosi faamu. A b'a jena ce in b'a jininka a ka foro dance de la. O la, a y'a bolo sin k'a f'a ye : « N ka foro dan ye jiriba in ye. O kafela ye n terimuso ta ye ».

Ce kelen k'a bolo sinnen ye, a ker'o jena a ka baganw b'o yoro de la. A taara yen ka taa a ka sagaw soro tu do kofe. A nisondiyalen ye saga sendimito in mine, ka segin, ka n'a fo muso in ye : « I ye yoro min fo n ye, n taara n ka sagaw soro yen. N ye saga min layidu ta i ye, o file ».

Muso ye saga laje k'a kolosi k'o be segelen. A miiri la ce y'ale jalaki saga banani na. A dimina k'i peren : « E be se k'a fo cogo di ko ne de y'i ka saga in bana ? Ne ma hali i ka sagaw ye ka nkalon da n na. An ka taa fangabonda la ».

Ce kelen ka muso diminen ye, a b'o jena a banna saga bananen na ko fo saga keneman. O fana dimina, k'i peren : « N ye nin saga de layidu ta i ye. N'i t'o fe, an ka se kiiritigela ma ».

U fila taara kiiritigela fe yen. Sira fe, u meenna sosoli la. U si tun te jogon ka ko folenw men. U ye kiiritigela soro jirisunba do koro, o tun be ka kiiri caman tige, jama jena. Ko selen tulogeren fila ninu ma, kiiritigela k'u k'u nakun fo. Ce y'a damine : « Ne tun be ka n ka saga tununnenw jini, ne ye nin muso y'a ka foro kono sene na. N y'a jefa a ye. N k'a ma n'u yera, min be segelen, n b'o di a ma. A y'u yoro jira n ».

Bolofara 3

na. N taara yen n y'u ye. N ye saga kofolen mine ka n'o d'a ma. A banna o la ko fo saga keneman.

Kiiritigela, i ka kan k'a pangi ».

Ce tilalen, kuma dira muso fana ma, o ko « N tun be ka n ka foro sene nin ce in nana n pinika n ka foro dan na. N y'o jira a la ni n bolo ye. A taara. A seginna ni nin saga segelenbaato ye k'o ka bana turu da n kun. Ne dun m'a ka sagaw ye sango ka kelen jogin u la. Kiiritigela, a pangi a ka nkalontige la ».

Kiiritigela yere tun ye tulogeren ye a ma fosi faamu kuma fila ninna. A b'a jena muso in ye ce furumusode ye. A kelen ka den fana sirilen ye muso ko la, a miiri la o de y'u kelekun ye. A y'i jenin ce ma k' kanto: « E te malo ka kuma tan! Den y'i den ye. A bolen yere don i fe. Muso in be fen o fen pini i fe, wari fara dumuni kan, o d'a ma. I jija nin jagon were kana i soro de ».

Kiiri tigecogo mennen, mogo o mogo tun be kene in kan, olu bee y'u jan ka ye.

Kiiritigela wo, ce wo, muso wo, ninna fana y'u jan ka ye kasoro u ma fosi faamu.

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

- Ce tun be ka mun pini ?
- Muso ye yoro jumen jira a la ?
- Ce nana mun jira muso la ? Munna ?
- Saga segelento jiralen muso la, o miiri kera mun ye ?
- Kiiritigela miiri kera mun ye ?
- Bana suguya jumen be mogo saba ninna.

2 Nin taamasiyen + ke so puman kono.

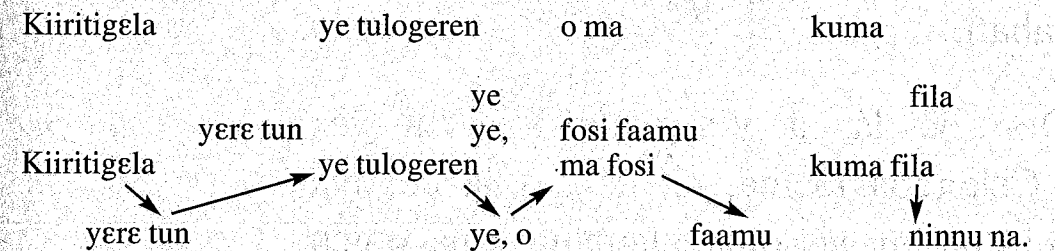
- Ce tulogeren tun be k'a ka sagaw pini.
- Muso tulogeren ye sagaw yoro jira ce la.
- Ce tulogeren ye muso jalaki k'a y'a k a saga bana.
- Muso tulogeren miiri la ce be k'a ka saga joginni turu d'ale kun.
- Kiiritigela ye tulogeren filaw ka kumaw faamu.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa.

Ce ... k'a bolo ... ye, a ker'o ... a ka bagaw b'o ... de la. A taara ... ka taa a ka sagaw ... tu do kofe. A ... ye saga ... in mine, ka segin, ka n'a fo muso in ye: « I ye ... Min fo n ye, n taara n ka ... soro yen. N ye saga min ... ta i ye o file ».

4 Kumasen seben.

5 Kumasenw bila sonsira kan.

- Muso ma fosi men w'a ma fosi faamu.
- Muso te nkalontigela ye.

6 Kumasenw bila bansira kan.

- Kiiritigela tulo ka di.
- Ce ye sagaw ye.

Laadilikan

Saya man jugu, kotobaliya de ka jugu.

Nin kera cekoroba fentigi do ye, denke kelen tun b'a fe. Cekoroba y'a ye k'a don, n'ale sara, denke in tena se ka nafolo sabati.

Don do la, a y'a wele k'a f'a ye: «Cekoroba tooma, ne je b'a la cogoya min na, ni ne somayelemana, i na segen de, katugu i be nafolo in bee tije. Sanni n taadon ce, n be fen fila f'i ye. Ni n sara, ni segen y'i mine, i ka se Dosokoro ma, i ka se Bama ma. U b'i ka segen bansira jira i la. Cekoroba ye nin fo a den ye. Kalosaba temenen ko, a fatura.

Cekoroba tun siranna min je, o ye denke soro. A ye nbendiya fari ta, ka nafolo bee fusuku. Segen y'a mine, k'a tooro, k'a tooro, k'a tooro fo k'a ke donbagalafili ye. A kono gannen y'a

sigi. A hamina. A ko : « Ee ! Ne fa siranna min ne, o ye ne soro de ! Ne dun be nin ke di ? ».

A hakili jiginna a fa ka kuma fila in na. A ko tije don, n fa ye min fo n ye sann'a ka sa, n t'o korobo sa ! A ye Dosokoro segere. A y'a soro o dalen don a tigi ka bulon kono. A k'o ma : « Mgodosokoro, ne b'i ma ». O wulila k'a segere. A k'o : « N fa y'a fo sann'a ka sa, ko ni segen ye n soro, n ka penamaya kono, n ka se i ma, k'i na fura fo n ye. O de ye n se i fe yan ».

Dosokoro ko : « I fa ma nkalon tige. A ye tije fo. Mun y'i siran n ne sisan » ? Cekoroba tooma ma o jaabi soro. Wulu ko : « N dogo, ne dalen be yoro min na tan, mogo si man farin ne ne. Bee be tanga da n kan. Ni n bora yan sisan, ka se dugu cemance la, denmisenw be n kerun ni gongoron ye. U be wo ci n na wa n te farinya k'a fo. O koro ye min ye, ni horonke sera a son na, n'a y'a donyoro don, k'a boyoro don, a be kisi fen caman ma. Sodon wo jidon wo yerendon de pogon te ».

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

- Denke joli tun be cekoroba fe ?
- Cekoroba ye mun fo a denke ye sanni a be sa ?
- Cekoroba salen, denke ye mun ke ?
- Denke selen dosokoro ma, o ye mun fo ?
- Dosokoro ye mun fo denke ye ?

2 Tomiw nonabila.

- Nin kera cekoroba ... do ye, denke ... tun b'a fe. Cekoroba y'a ye k'a don, n'ale ..., denke in tena se ka ... sabati.
- Cekoroba tun ... min ne, o ye ... soro. A ye ... fari ta, ka nafolo bee ... Segen y'a mine, k'a ... k'a toro, k'a toro fo k'a ke ... ye. A kono ... y'a sigi. A hamina. A ko : « Ee ! Ne fa siranna min ne, o ye ne soro de ! Ne dun be nin ke di ? ».

3 Tiiri be dape minnu koro olu bila caya la.

- Nin kera cekoroba fentigi do ye, denke kelen tun b'a fe.
- A ye nbendiya fari ta, ka nafolo bee fusuku.
- A ye Dosokoro segere.
- Ni n bora yan sisan, ka se dugu cemance la, denmisenw be n kerun ni gongoron ye. U be wo ci n na wa n te farinya k'a fo.

4 Kumasenw walew bila sisan waati la.

- Nin kera cekoroba fentigi do ye, denke kelen tun b'a fe.
- Cekoroba tun siranna min ne, o ye denke soro.

5 Kumasen ninnu ke kabalikumasenw ye ni de walima koyi ye.

- Nin kera cekoroba fentigi do ye.
- Denke kelen tun b'a fe.
- Sanni n taadon ce, n be fen fila f'i ye.
- Cekoroba tun siranna min ne, o ye denke soro.
- A ye Dosokoro segere.

6 Dape korocilenw dape koro kodonnenw seben.

- Nin kera cekoroba fentigi do ye, denke kelen tun b'a fe.
- Cekoroba y'a ye k'a don, n'ale sara, denke in tena se ka nafolo sabati.
- Cekoroba tun siranna min ne, o ye denke soro.
- Dosokoro ko : « I fa ma nkalon tige. »
- Bee be tanga da n kan.

Joli furakεcogo

Minenw : Safune, kεεrimugu, kemesu, alikoli, bandi, furabilennin, konperesi, puturumugu, jolitulunin...

Ni joli be mεgo la, n'a ma furake, a laban be ke joli keneyabali ye n'a be fo a ma kelebe, ka fiye bila a ka hadamadenya la.

Joli be furake cogo di ?

- Tegew be ko k'u je ni safune ni ji ye.

- Kεεrimugu do be meleke kemesu walima kalanin do kun na, k'o su alikoli, safuneji walima kεgoji la , k'o ke ka joli da ko fo k'a je, ka soro ka joli kerefela fana saniya.

- Kεεrimugu were be ta, k'o su furabilennin na, k'o susa joli da la, ka puturumugu walima jolitulunin do ke a da la.

- Konperesi do be tige ni kemesu ye, k'o da joli da la, ka kεεrimugu do da o sanfe, ka soro bandi siri.

Ni mεgo tilala nin bee la, i ka kan ka i tegew ko k'u je ni safune ni ji ye.

Degoliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Joli keneyabali be wele cogo di ?
- Joli furakeli senfe, kεεrimugu be meleke mun na ?
- Kεεrimugu be su mun na k'o ke ka joli da ko ?
- Kεεrimugu be su mun na k'o susa joli da la ?
- Mun be da joli da la ka tila ka kεεrimugu da o sanfe ?
- Mun be ke ka joli ni furaw siri nεgon na ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Joli keneyabali be wele cogo di.
- Joli furakeli senfe, kεεrimugu be meleke bolonkoni na.
- Kεεrimugu be su kεgoji la k'o ke ka joli da ko.
- Kεεrimugu be su tulu la k'o susa joli da la.
- Fini nεgolen be da joli da la ka kεεrimugu da o kan.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasen minnu ye tipe ye joli furakεcogo puman na, olu seben.

- Buguri be ke joli da la.
- Puturumugu be ke joli da la.
- Sanni joli furakeli be damine, tege be ko k'a je.
- I be folo ka jolitulunin ke joli da la ka soro k'a ko ni alikoli ye.
- Joli be siri ni fininkolon nεgolen ye ka tila ka konperesi da o kan.
- N'i bena joli furake, i b'i tegew ko k'a je, ka joli da ko ni alikoli walima ni kεgoji ye, ka furabilennin k'a la, ka puturumugu k'a la, k'a siri ni bandi ye.

4 Kumasen saba seben nin dape kelen walima fila be minnu kelen o kelen kεgo.

furake, furabilennin, jolitulunin, kelebe.

5 Kumasen seben.

- k'u be safune Tegew je ni ni ye ko ji.
- da ni kemesu joli konperesi do be tige ye, k'o da la.

6 Tiiri be dape min kεgo, o bilala dape min no na, o seben.

- Ni joli be mεgo la, n'a ma furake, a laban be ke joli keneyabali ye.
- Ni mεgo tilala nin bee la, i ka kan ka i tegew ko k'u je ni safune ni ji ye.

Sumaya

Sumaya ye bana juguba ye. A be mogo caman faga san o san. Sosow de be sumaya bila mogow la. N'a ye sumayato do kin, a b'a daji doonin k'o joli la walasa a b'o ni sumaya banakisew sama nogyo la. Ka sumaya banakisew to a da, a be taa a sigi mogo keneman do la k'o kin ka sumaya banakisew be yelema o fe. Tile damado be taa dafa tuma min na, sumaya b'o tigi mine.

Nene be ke sumayato la, a be foono tuma dow, a be kelennakuma ke, a be sugo juguw ke.

Ji o ji n'a te woyo, i n'a fo maloforow, bogodingew, fosekonjiw, wuluwulujiw. o ji ye sosow dagayoro ye; sosow be fan da yen, ka toro yen, ka bugun yen.

N'i t'a fe sumaya k'i mine, i be se:

- ka niwakini ta tuma ni tuma,

- k'i da sanke koro,

- ka jinogow kele,

- ka sosow faga,

Ni sumaya b'i la, n'i

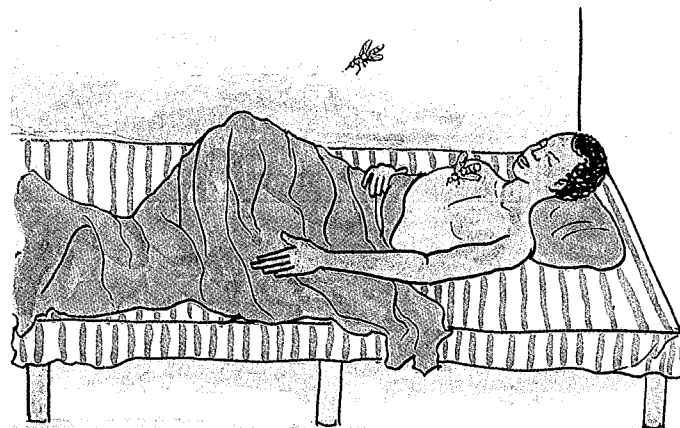
b'a fe ka keneya, i:

- ka taa dogtoroso la.

- ka niwakini walima filawokini ta,

- kinifromi pikiri ke,

Sumaya kogolen be se ka ke sayi ye.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Mun be sumaya bila mogo la ?
- Sosow be sumaya bila cogo di mogo la ?
- Sosow be daga yoro jumen ?
- Sumaya be se ka furake ni mun ye ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Sosow de be sumaya bila mogow la.
- Ji o ji, n'a te woyo, o ye sosow dagayoro ye.
- N'i ye jinogow de min, sumaya b'i mine.
- Sanke be mogo tanga sumaya ma.
- Ni sumaya b'i la, i be taa dogtoroso la.

T Nk

3 Kumasen minnu ye tipe ye, olu seben.

- Sumaya to bana juguba ye.
- Sosow te sumaya bila mogow la.
- Dimogo de be mogo keneman kin ka sumaya banakisew be yelema a fe.
- Nene be ke sumayato la, a be foono tuma dow, a be kelennakuma ke, a be sugo juguw ke.
- Sosow be fan da ji saniyalenw na, ka toro yen, ka bugun yen.
- N'i t'a fe sumaya k'i mine, i be jinogow kele.
- Sumaya kogolen be se ka ke sayi ye.

4 Kumasen saba seben nin dape kelen walima fila be minnu kelen o kelen kono.

sumaya, soso, wuluwulujii, sanke, sayi

5 N'i ta fe sumaya k'i mine, i be mun ni mun ke ?

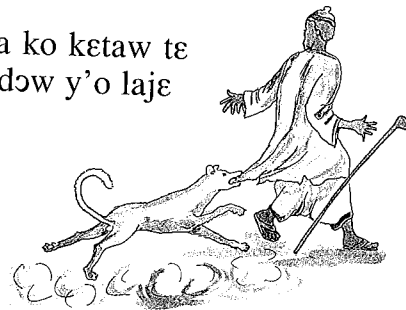
6 Sumaya be furake cogo di ?

Wulu fato

Kunnafonni caman dira wulufatoko kan arajo ni telewison na. A jinina wulutigiw fe, bee ka t'i ta sogo.

Bee b'a don ko mogow ka faamuyacogow n'u ka ko ketaw te kelen ye. Mogo caman taara u ka wulu sogo nka dow y'o laje manamanako ye.

Nin don fajiri fe, dugutigi Bakari wulila ka bo sunogo la k'a be taa misiri la. Kabini a y'a ka soda ye, a ka wulu girinna ka d'a kan, ka goronto.

Maakoro y'a bolo fili a ma. A y'a da fa o ka dulokiba bolo la. O y'o puruti k'i kari a siso kono k'o datugu a da la.

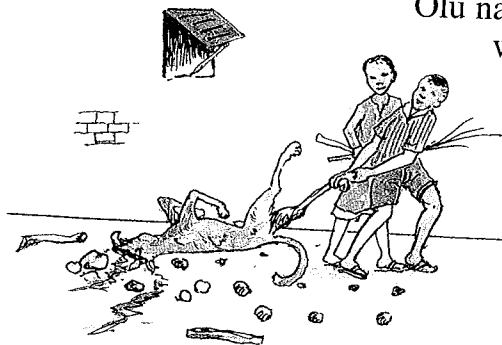
Dugutigi Bakari y'a don o de la ko ko be senna. A ye so folo kelen dayele ka wulu in laje. Kaloyeelen na, a y'a kolosi k'a ku b'a worofurance, dajikanga be bo a da. Bakari y'i t'o de la k'a ka dukonmogow to bee kelen - kelenwele, k'a f'u ye, u kana sodaw yelen bawo fa donn'u ka wulu la.

Da bee tugulen tora o cogo de la fo ka kene tige. Wulu fana ma se ka bo bawo du kogow tun ka jan kosebe wa bulonda tun sogolen don.

Kene tigelen, Bakari ye denmisen do labo kofefolo do fe, o ka taa deme pini. Duda fara yoronin kelen mogo la. Sigijogon do yelenna bili kan ka marifa kunkanpe kelen ci, o ye wulu je. Dantanfen in ye mankan juguya ka t'a fe.

Baara wulilen, sigijogonw taara kibaruya lase polosiw ni bagandogotow ma.

Olu nana, ka yelen bili do kan, ka marifa fitinin do ci wulu fato in na.

O ye kulekan kelen bo ka bin, fo joli be bo a da n'a nun fe. U jiginna du kono ka bulonda ye. U ye wulu fofoka bo. Mogow ne su o kan, an'u ka carin, si ma koroya si ye.

Nin don in, Bakari n'a ka dukonmogow kisira wulu fato ma nin cogo in de la.

Degeliw

1 Jininkali ninnu jaabi.

Munna fa donna wulu la ?
 A donna cogo di dugutigi Bakari fe, ko fa be wulu la ?
 Bakari ye mun fo a ka dukonmogow ye ?
 Jonw nana wulu fato nin kama ?
 Mun kera ka wulu fato faga ?

2 Tipe wa nkalon.

Fa donna dugutigi Bakari ka wulu la.
 Dugutigi Bakari ye dumuni di wulu fato ma.
 Wulu fato ye dukonmogow do kin.
 Marifa fitinin do de cira wulu fato la.
 Mogow ye wulu fato su fofoka bo du kono.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

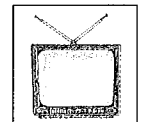
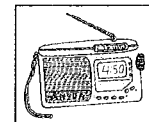
3 Dape yelekew faga.

Kunnafonni bere dira wulufatoko kan arajo ni telewison na. A jinina misitigiw fe, bee ka t'i ta sogo. Bee b'a faamuya ko bagaw ka faamuyacogo n'u ka ko ketaw te kelen ye koni. Mogo caman nana u ka wulu sogo nka dow y'o file manamanako ye.

4 Kumansen ninnu bila waati nata la.

Kunnafonni caman dira wulufatoko kan.
 Mogo caman taara u ka wulu sogo.
 Baara wulilen, sigijogonw taara kibaruya lase polosiw ni bagandogotow ma.
 U jiginna du kono ka bulonda yelen.
 U ye wulu fofoka bo.

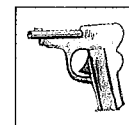
5 Dapew seben jaw no na.

Kunnafonni caman dira wulufatoko kan ni na.

Baara wulilen, sigijogonw taara kibaruya lase ni bagandogotow ma.

Olu nana, ka yelen bili do kan, ka fitinin do ci fato in na.

6 Kumasen fila pagaminen don, u bo jogon na.

Dugutigi Bakari ye mankan y'a don o de la ka Dantanfen in ko ko be juguya senna ka t'a fe.

Malali

Bendugu jamana masake togo tun ye Dubi ye.

Denke kelen pewu de tun b'a fe, n'o togo ye Malali. Jamana in tun ka bon, wa a yiriwalen tun don kosebe. Nka nin san in na, ja nana don a kono. U ye ko bee ke ka dese kolokoto. Masake ye ci bila a ka jamana donnikelaba ma. O nalen, a y'a hami jira o la, n'o ye jamana jiko ye.

Donnikela in y'a ka fileliw ke k'a fo masake ye, a denkenin kelen de ye jamana jiko saraka ye. O kana bila ka meen tugun, kabini sini fajiri, o saraka ka bo.

O kuma in ye faama hami, k'a joro. A y'a da, a ma se ka sunogo. A wulila ka mogo bila k'a yere terike Sama wele, ka kuma in da jira o la. O yere fana ka kodon tun ka bon. Sama y'i kanto faama ma: « Malali te faga, sabu a bena ke masakeba de ye don do ».

Faama ko, n'a fora ko jamana ka jiko sirilen be ale ni na, an b'o ke cogo di ?

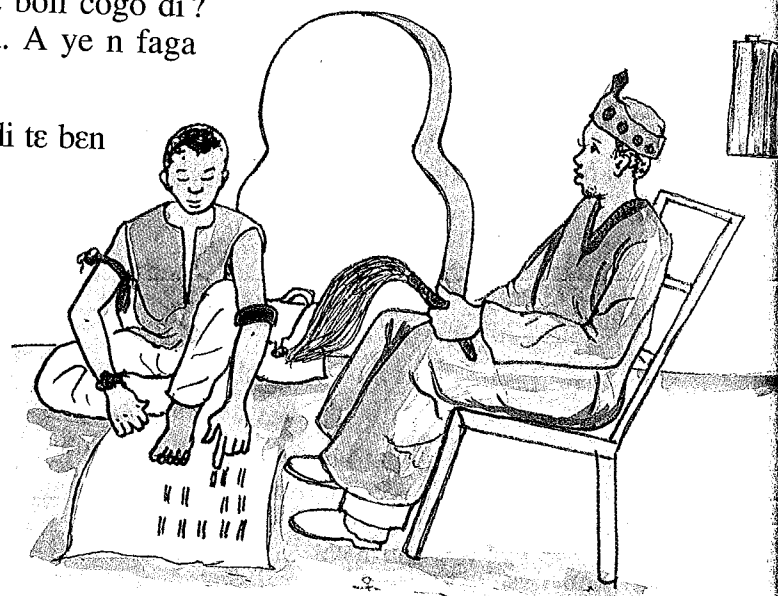
Faama terike ko: « An k'a laboli ».

U ye Malali wele ka boliliko f'a ye. O y'i kanto a fa ma: « Ne be boli cogo di? Jamana mako be ne na. A ye n faga walasa jamana ka kisi ».

Sama y'a jaabi: « E fagali te ben sabu i bena ke masakeba ye don do. I ka fanga be bonya n'i fa yere ta ye.

Malali ko: « Ni ne bolila, n fa n'a ka du bena ke cogo di? Jamana denw bena mun fo? »

A fa ko a ma: « O t'e ka sira ye, i be taa sisan ».

O yoro bee, u ye Malali labo. A ma se ka bo ni fosi ye ni forokonin kelen ni berenin kelen te. A taara nanan fe hali taayoro t'a la. A ye kungo mine n'a kun ye. Soonin a ye tasumamene do ye yorojan fe. A surunyalen o la, a ye kumakan do men: « Ne ye kungo in tigi de ye. Kana siran, n te fen k'i la. N y'a don i segennen don, i da ka sunogo. Ni dugu jera i be taa i ka sira fe. Nka n be min jini i fe, i kana kojugu ke fen si la, i kana don dugu kono sufe, n'i ye mogo degunnen ye, i ka deme don a ma.

O yoro bee, Malali ye bugusonin do jolen ye a kerefe. Yeelen tununna, a donna o kono k'i da ka sunogo. Dugu jelen, a ye sira mine. A taamana kabini sogoma fo selifana. O waati, a ye sa do ye sira kan. A girinna k'a ka berenin korota k'a be sa in faga doron, kumakan in nana a hakili la. A y'i jo fo sa in sera a ma. O y'i kanto Malali ma: « E ma ne faga, sabu i ka ji, wa i be hine. N be sakinkilisi d'i ma, wa n b'a jini i fe an ka taa joron fe » . Malali sonna, a ye sa in ta k'a bila a ka bore kono, u taara. Su be ko tuma min, a ye dugu kun ye. A taamana ka se sirasunba do ma dugu in donda la, k'i sigi o koro. A b'o sigi la, fen do mankan bora tu la jiri kofe. Waatinin temena, fen do were sigira sirasun in sanfe.

Jaa su o su, suruku ni duga be na u ka sufebarow ke, ka kibaruyaw di joron ma, sabu u bee be ko don. Foliw bannen u ye masala damine. Suruku y'i kanto: « Ee ! Mogo suma be yan de ! Duga, e min be sanfe, e je te fen na wa ? »

Duga y'a jaabi: « E yere y'a don n dogo suruku dije don o don mogow be tilen jiri in koro yan. I b'a soro i nun b'o de la, n'o te mogo te yan ».

Duga ko: « Ee, mogninfin te fosi don n koro duga. U be tilen ka girin, ka si ka girin fennini na, ka soro sanu baden be nsira in wo la i koro yan ».

Suruku y'a jaabi: « U t'o ye koyi ! ». A t'i ko Bendugu Duli ka jama kan. Olu be ka sa jikogeleya la kasoro jiba dalen be masake yere ka so ju fe. N'u y'o yoro sen doron u be ji soro.

Duga y'i kanto: « N dogo suruku, sew kasira o tuma k'an ben sini ! ». U bee taar'u ta fan.

Malali ye nin kuma ninnu bee men, k'u faamu kosebe. A y'i bolo don sira wo la ka bo ni daga do falen yen sanu na, k'o yelema a ka bore kono, ka wuli ka don dugu kono. O dugu masake y'a bisimila k'a bonya kosebe, k'a jini a fe a ka si yen. Sufe, ka Malali to sunogo la, masake y'a ka jon do bila k'a ka bore ta k'o kono laje. U y'a soro o falen be sanu na tewu. O yoro bee, u y'a kunu k'a pininka sanu in sorocogo la.

A ma kuma minke, u ko nson don. U y'a datugu kaso la k'a ka sanubore in bila faama ka so kono.

Sanni ka dugu je, sa min tun be bore kono, o bora ka taa masake denmuso kin. Daga wulila sonkala ma ye. Dugu wulila k'a jo a sen kan sakinda fura jinini na. O kibaruya selen Malali ma, a ko sakinda fura b'ale bolo. A labora. A ye kilisi ke masake denmuso la yoro min, a n'o ka wuli k'i jo, si ma koroya si ye. O kera o keneyalen ye. Masake nisondiyara kosebe. O sonn'a ye.

O ye yafa jini a fe ka borefasanu segin a ma, ka tila k'a denmuso d'a ma furu la ni jon ni nafolo caman. Malali y'a jira a la k'ale yere ye denkelen de ye, a te se ka sigi yan. Masake sonn'o ma. Furu kera. Malali n'a muso seginna Bendugu. A y'a soro a fa ntanyana nka dugumogow y'a kunben ni bonya ni karama ye. Foliw bannen ko, a y'a jini u fe u ka kolon sen ale fa ka so ju fe. O fora cogo min, o kera ten. Kolon sen ani ji ka poyi ka yoro bee labo, o si ma koroya si ye.

Masaya dira Malali ma. Bendugu n'a kerfeduguw bee farala jagon kan ka ke jamanaba ye. Here nana, jamana yiriwara ka teme korolen kan.

«Nin nsiirin in labenna tubabukan na Elimani Kani fe. «J'aime lire» Bayard Presse.» A bayelema na bamanankan na.

Dogon

1 Jininkaliw jaabi.

- Bendugu jamana masake tun ye jon ye?
- Denke joli tun b'a fe? O togo tun ye di?
- Nin san in na, mun donna Bendugu kono?
- Mun de tun ye jamana jiko saraka ye?
- Sama ye mun fo?
- Sa ye mun di Malali ma?
- Duga ko mun be nsirasun wo kono?
- Suruku ko mun be Bendugu masake ka so ju fe?
- Sababu jumen na Malali bora kaso la? Mun dira a ma?

2 Tipe wa nkalon?

- Den kelen de tun be Bendugu masake fe.
- Nin san in na, bana donna Bendugu kono.
- Malali de tun ye jamana jiko saraka ye.
- Sa yere de ye sanu di Malali ma.
- Duga ni suruku de y'a to Malali ye ko ninnu don.
- Malali ye dugu do masake denmuso furu.

T / Nk

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Ci kelen ke togjow koru, ka fila ke forobatogow koru.

Bendugu jamana masake togo tun ye Dubi ye.

Denke kelen pewu de tun b'a fe, n'o togo ye Malali. Jamana in tun ka bon, wa a yiriwalen tun don kosebe. Nka nin san in na, ja nana don a kono. U ye ko bee ke ka dese kolokoto. Masake ye ci bila a ka jamana donnikelaba ma. O nalen, a y'a hami jira o la, n'o ye jamana jiko ye.

4 Ci kelen ke walew koru.

Notige

Bala Samake tun ye nomasaba ye Namina. San o san no koro de be labo ka kura ladon Bala ka jiginew kono.

Ninan tonden bee tun sigilen be ka Bala ka notige don makono. A don, u bee nana O benna kalo Alamisa laban ma.

Kabini Araba wula, dugu tondenw y'u laben notigelaw fanali kama. Bala y'a denke fila bila ka taa misi belebele fila san Masigi dogo la.

Bala muso Awa donna du bee kono ka notige suda a jengon bee la walasa u ka n'a deme tobili baaraw la.

Nin don, bee tun b'i sen kan : dugu kamalenw, musow, npogotigiw ani folikelaw.

Alamisa sogomada jona, Bala yere taara foro la, ka notisan folo tige bawo o ye laada y'u fe yen.

Darakaw dunnen, burukanw ni dunukanw ye dugu fan bee labo; o y'a soro nokarilaw tilala u ka baara la. A ma meen notigelaw kunbora, dununfolaw tugulen b'u ko, npogotigiw be tegerefo la. U nana se foro la, tonkuntigi ye foli lajo ka baara dantige, ka laadilikanw da jama tulo kan. U soro la k'u su baara kan. U y'a damine foro woroduguyanfan fe k'u kunda kepeka kan.

Bala ka forolajo tun ka ni kosebe, a jelen tun don wa a kise tun ka kunba.

Kamalenw tun be no tige k'a da-da u ko ka taa, musow ni npogotigi dow b'a ce ka ke segi kono ka taa a tonjogon kan, cekorobaw b'a kansiribo. Nin baara bee tun be ka ke nisondiya la. Tile nana gan waati min, dumunidilaw kunbora, u tugulen be jogon ko kelen-kelen i ko ntiginew. U nana ka foli ke, ka dumuniw sigi nereba koro. Bala muso taamana ka na ji di tonkuntigi ma ka suman kofa ye. O waati y'a soro notigelaw ma kolokolo no tige, nka halibi no tigebali tun ka ca ni tigelen ye. Tonkuntigi ye baara lajo. U ye dumuni ke ka tila k'u segennafiyen bo.

O kofe folikelaw ye jama lawuli, u ye baara damine kura ye. Bala tun be k'i yaala-yaala baarakelaw ni jogon ce k'u fo. Wula nana se, tonkuntigi ye baara jo, ka jama fo ka tila k'a nini bee fe, u ka jogon soro sini sogoma foro kelen in na, sabu tile kelen te Bala ka no ban tige la.

Tije na Bala ye notigi ye.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Bala Samake tun ye yoro jumen nomasaba ye ?
- San o san, mun tun be ke Bala ka jiginew konofenw na ?
- Notige benna don jumen ma ?
- Bala denke fila taara mun san Masigi dogo la ?
- Bala ka foro no sera ka tige tile kelen kono wa ?

2 Tije wa nkalon ?

- Bala Samake tun ye Masigi nomasaba ye.
- San o san no kura tun be korolen soro Bala ka jiginew kono.
- Notige benna kalo kari laban ma.
- Bala denke fila taara saga caman san Masigi dogo la.
- Bala ka foro no ma se ka tige tile kelen kono.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Ci kelen ke togjow koro, ka fila ke forobatogow koro.

Bala Samake tun ye nomasaba ye Namina. San o san no koro de be labo ka kura ladon Bala ka jiginew kono.

Ninan tonden bee tun sigilen be ka Bala ka notige don makono. A don, u bee nana. O benna kalo Alamisa laban ma.

Kabini Araba wula, dugu tondew y'u laben notigelaw fanali kama. Bala y'a denke fila bila ka taa misi belebele fila san Masigi dogo la.

Bala muso Awa donna du bee kono ka notige suda a jengon bee la walasa u ka n'a deme tobili baaraw la.

4 Ci kelen ke walew koro.

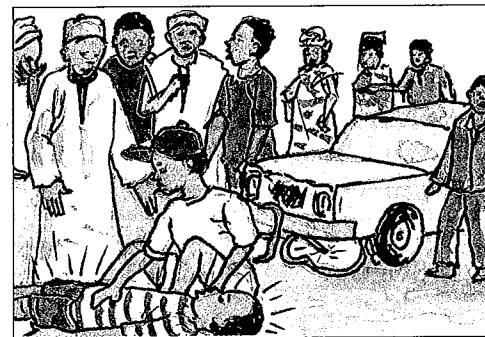
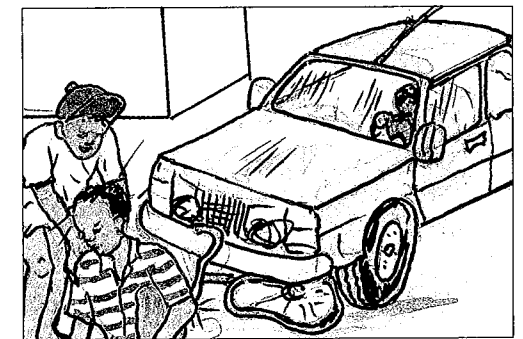
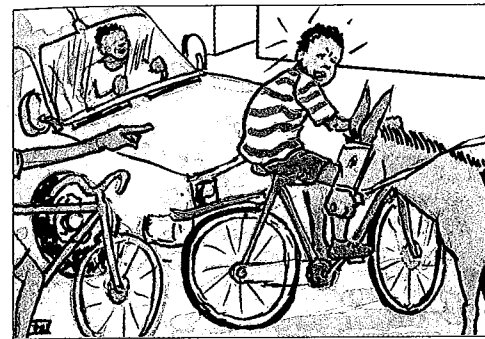
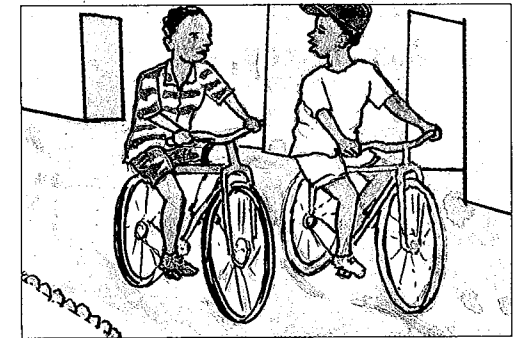
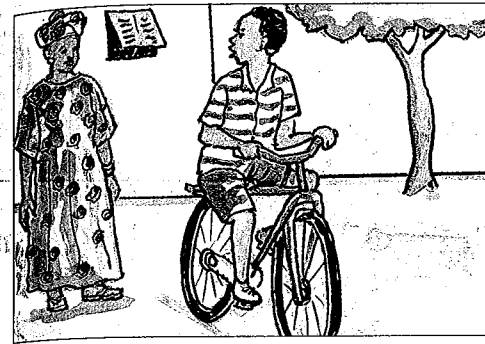
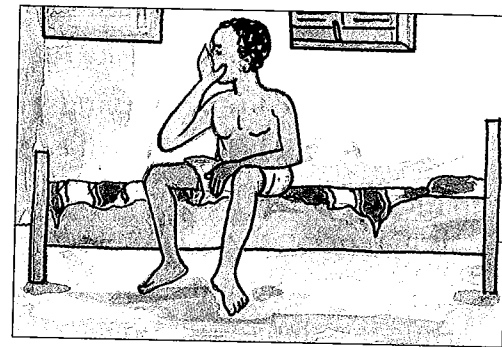
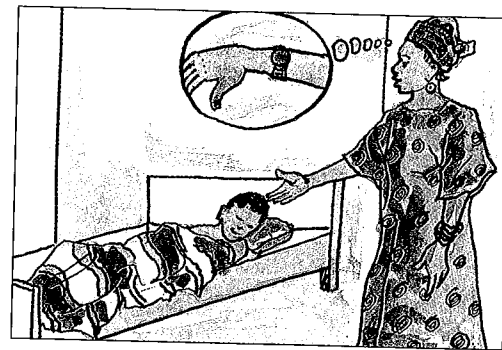
Bala Samake tun ye nomasaba ye Namina. San o san no koro de be labo ka kura ladon Bala ka jiginew kono.

Ninan tonden bee tun sigilen be ka Bala ka notige don makono. A don, u bee nana. O benna kalo Alamisa laban ma.

Kabini Araba wula, dugu tondew y'u laben notigelaw fanali kama. Bala y'a denke fila bila ka taa misi belebele fila san Masigi dogo la.

Bala muso Awa donna du bee kono ka notige suda a jengon bee la walasa u ka n'a deme tobili baaraw la.

Sirabakankasara

Dapelatulon

1 – Siginiden minnu be koori kono, olu ke dapew ye. Kumasen seben n'o dapew ye.

2 – Kanpe kelen ta sira dalen kelen o kelen kono ka dapɛ do seben.

man	mɔ	ma
ri	kan	bi
li	fa	so

3 – Dapɛ kelen ta sira dalen kelen o kelen kono ka kumasen do seben.

jiri	wulu	tabali
kasi	kalanso	fato
fagara	boli	dun

Kalansen kura

Ee ! kalansen kura, jon nana n'i ye ?

E koro ye mun ye ?

Dow ko k'i ye balikukalan de ye.

E te o ye.

Ne de be to bamanankan na

Ka tubabukan lasoro.

N be denmisenw hakili dayele.

N b' u dege ko caman na.

N be nin kalan fila bee ke jigon fe

ka donniya nogoya,

ka ko waleyataw faamuyali nogoya,

ka fasokan ni walikan ke baarakeminenw ye.

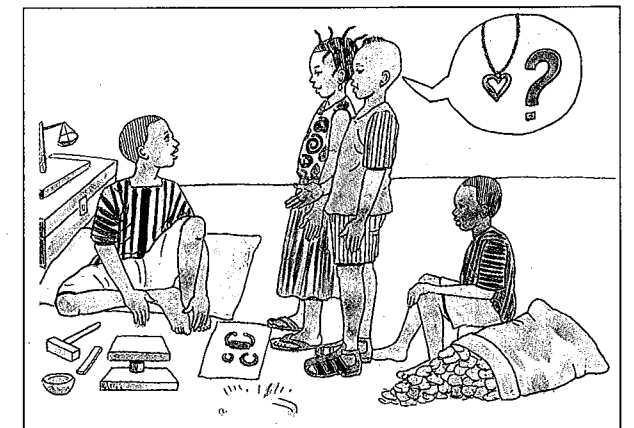
N kuntilenna ye ka kalan kun folo nogoya.

An n' an jija i la walasa i ka no bo.

Sanufagala I

- 1 Ali : Karamogo, i ni sogoma !
- 2 Sidiki : Nba ! Ee, Ali, i solila de !
- 3 Ali : Dwo ! N'o ma ke, jo ka ca wugu la.
- 4 Sidiki : N'o don, taa joona fanda la.
- 5 Ali : Karamogo, san yere ye finfin jigin. Nin be son ka mene goya de !
- 6 Sidiki : I t'a bo k'a yereke fiye na ?
- 7 Ali : Sanni finfin ka ja, n be taa Aminata ka bololanegge ta ka na.
- 8 Sidiki : Ayi, n yere be taa, barisa n y'a lasago yoro dogolen na.
- 9 Ali : Karamogo, tasuma jagara, an t'a dadon ?
- 10 Sidiki : Onhon ! A bila tasuma na, i ka fan fiye kosebe.
- 11 Ali : Karamogo, i t'a laje, n hakili la, a bilenna.
- 12 Sidiki : tori ni balan gere n na.
- 13 Ali : U file, karamogo, n ka na ni tonto fana ye wa ?
- 14 Sidiki : Onhon ! Na ni dogo-mannin ye.
- 15 Aminata : A' ni sogoma, numuke ! N nana n ka nege laje.
- 16 Sidiki : Ali sigiyoro di Aminata ma sanni an k'a to lase.
- 17 Aminata : Ee, Sidiki ! Nin

Bolofara 4

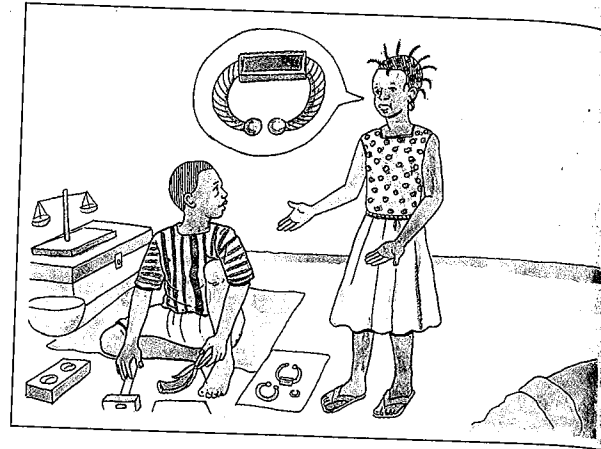
ko meenna senna de ! E yere de ko n ka na bi !

18 Buba : A ni c'a la ! Sidiki, n ka kannaceninko be cogo di ?

19 Sidiki : A ma ban donnin.

20 Aminata : Jaa, n kelen te wo. Aw bololabaarakela ninnu, layidu t'aw la.

21 Buba : Aminata, i ke pewu ! A bee be penabo bi.

Sanufagala II

1 Aminata : Numuke, nin ye mun ko ye ? Nin te ne ka nege bee ye.

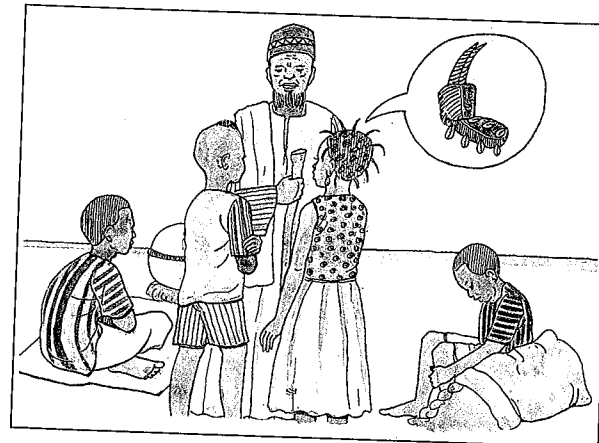
2 Sidiki : I ko cogo di ? I ye nin de di ne ma.

3 Aminata : N'i ma n ka nege labo, bone b'a den wolo k'o togo da ko makariko.

4 Sidiki : Ni saya t'i ma, ne toli to don.

5 Ba Madu : Sidiki, nin ye mun mankan y'i ka fanda la tugun ?

6 Sidiki : Dennin hakilintan in be ka sonyalinkalon da n na, ko do y'a ka nege je.

7 Buba : A ma nkalon fosi d'i la. Ne yere ta falenna.

8 Ba madu : A' ye sabali. Ni sigikafɔ ma min ne, woyɔ t'o ne.

9 Aminata : Ba Madu, e yere k'a laje nege songo ka gelen a taali la fu la ten de ?

10 Ba Madu : O ye tije ye, nka halisa, a' y' aw dusu da.

11 Buba : Ba Madu, n ma ban i ka kuma ma de, nka ne ta be bo yoro o yoro a be bo yen.

12 Aminata : Nin ye here nanamu-nanamu ye ; do ta te dafa, do ta be falen.

13 Buba : O de y'a to ninnu febaara si te laban woyɔ ko.

14 Aminata : Ne koni te dije n ta ko hali ni n be taa a don jo la.

15 Buba : Ja wa ! Ne ta be penabo fangabonda la.

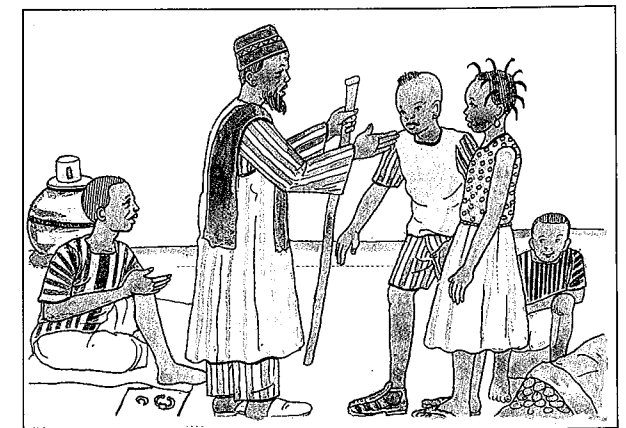
16 Ba Madu : N denw, halisa, n b'aw deli, a' y'aw bolo d'aw dusu kan.

17 Buba : Aminata, komi cekoroba y'an deli, an ka nin ko in bila tan.

18 Aminata : Buba, an y'a men, nka Sidiki, ne ni e febaara banna pewu.

19 Sidiki : A b'aw ma cogo o cogo, a' y' a ke ten.

20 Ba Madu : Denmisenw, ne koni be kelen don, sanunofemankan man pi.

Degeliw

1 Nininkali ninnu jaabi.

- Jon ni jon ye nɔgɔn sɔrɔ numuke Sidiki ka fanda la ?
- Munna Aminata ko layidu te bololabaarakelaw la.
- Numuke ye mun ke Aminata ka negɛ la ?
- Ba Madu ye mun fɔ numuke ni Aminata ni Buba ye ?
- Denmisenw sɔnna cekɔrɔba ka delili ma wa ?
- Ba Madu ye laadilikan laban jumen di denmisenw ma ?

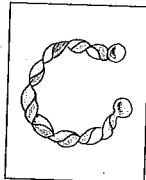
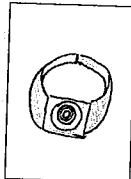
2 Nin taamasiyen ke jaabi puman pefe.

polosiw wele.
 kele lajuguya.
 fokaben k'u ni nɔgɔn ce.
 Mankan wulilen fanda la, Ba Madu ye : Mankan
 kela bɛɛ wele dugutigibulon na.

3 Dape minnu be masalabolo kɔnɔ, olu kɔrɔci.

wugu	yeleke	layidu
waga	yereke	janfa
woro	numuke	fanda
karamɔgo	balan	ɲanamu-ɲanamu
kele	mantaraka	sɔsɔli
balawu	fifalan	wɔyɔ

4 Jaw tɔgɔw seben u jukɔrɔ.

5 Kumasen ninnu bila bansira kan.

- I ye nin de di ne ma.
- A' ye sabali.
- Nin ye here ɲanamu-ɲanamu ye.
- Karamɔko, tasuma ɲagara
- E yere de ko n ka na bi.
- A bɛɛ be ɲenabo bi.

6 Pan kera dape minnu kan, olu seben tomiw nɔ na.

- Karamɔgo ! San yere ye... ɲigin.
- U... karamɔgo, n ka na ni... Fana ye wa ?
- Jaa, n kelen te... Aw... ninnu, ... t'aw la.
- Ni ... t'i ma, ne tolito don.
- Dennin ... in be ka ... da n na, ko do y'a ka negɛ je.
- O ye... ye, nka..., a' y'aw dusu da.
- ... Ne kɔni be kelen don, ... man ɲi.

**Fiyentɔke, kunatɔke
ani nabarake ka musoko**

Nin kera dugu do la.

Dugutigi denmuso falenba tun be yen. A tun ma furu. Don do, dunanke saba jiginna faama kan. Fɔlo tun ye kunato ye, filanan tun ye fiyentɔ ye, sabanan tun ye nabara ye. U saba bɛɛ nakun tun ye faama denmusoko ye.

Dantigeliw bannen, faama y'a denmuso wele k'a jira dunanw na. Aa ! Nin ye muso puman ye ! A jelen be, a falen be wa a ce ka ɲi. A sigilan be i ko filen. A taara ji soli ka n'a di dunanw ma.

Ce saba in bɛɛ y'i min. A bɔlen, u kabara. Fiyentɔke ye tɔw ɲininka jama kabakun na. Kunatɔke k'a ma : « N teri, an nana faama denmuso min ka ko la, jaa muso puman te ». Nabara fana y'o kuma in sementiya. A ko fiyentɔke ma, n'ale tun y'a don, k'a tun t'a yere segen ka na bawo muso in ce ka jugu i n'a fɔ bagitɔmusokoronin do. Fiyentɔke yelela k'o te baasi ye. Kunatɔke dimina nka faama y'a dusu lada. Faama k'u ma : « N te se k'a di kelen ma ka kelen to. O la sa, n be baara d'a kelenkelen-na bɛɛ ma. Ni min sera k'o ke, n be n denmuso d'o tigi ma ». U bɛɛ sɔnn'o ma.

A ko kunatɔke ma : « E ka wɔlɔsɔ ta ka taa bin kan, ka bulon bili fa ». A y'a fɔ fiyentɔke ye : « E ka taa ni baganw ye gennyɔrɔ la ». A ko nabarake ma : « E ka kogo in mun ni bɔgo ye ».

U sira ten. Dugu jelen, bee y'i ka baara damine. Walahatile selen, kunatōke nana. A ko faama ma: «I ka woloso file, i denmuso ta, mogo be Ala ye n'i m'i jan». O ko, nabarake fana donna faama kan bulonba kono. A fan bee tun ye bogo ye. A ko faama ma: «N desera baara folen na, musoko ma se yerefaga ma».

Fitiri surunyalen, baganw kunbora; fiyentōke b'u ko. A nana faama ma, a ko: «Faama, i ka baganw file, u jate». Faama ye baganw jate, u dafalen tun don. Jama kabara. Mogow ye fiyentōke jininka, a sera ka baara in ke cogo min na, a k'o jefo.

A y'i kanto: «Bagan duuru genni te ko gelen ye. Ne y'u siri ni juru ye, k'o meleke n cela. Ni musoko donna i n'i faden ce, n'i ma se ka min ke, o bora Ala la. Ceya ye gundo ye. Ni cekoroba tora musoko la, a tora a toko la». Jama yelela. Faama y'a denmuso di fiyentōke ma.

1 Jininkaliw jaabi.

- Mogo suguya jumenw jiginna dugutigi kan ?
- Dunanw nakun tun ye mun ye ?
- Faama denmuso tun be cogo di ?
- Faama ye baara suguya jumen di mogo saba ninnu ma ?
- Jon sera k'a ka baara ke a jema ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Denmuso falenba tun be dugutigi fe.
- Dunanke naani jiginna dugutigi kan.
- Kunatoke don de sera ka baara folen ke.
- Faama denmuso dira fiyentoke ma.
- Fiyentoke ni faama denmuso ye den caman soro.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Dapew bila tomiw no na.

- Nin kera ... do la. Dugutigi ... falenba tun be yen. A tun ma ...
- Dantigeliw ..., faama y'a ... wele k'a jira ... na.
- Fitiri ..., baganw kun bora ; ... b'u ko. A nana ... ma, a ko : « ..., i ka baganw file, u jate ». Faama ye ... jate, u dafalen tun ... Jama ... Mogow ye ... jininka, a sera ka baara in ke cogo min na, a k'o ...

4 Ninnu bila tomiw no na.

- Nin ke... dugu do la.
- Don do, dunanke saba jigin... faama kan.
- Dantigeli... ban..., faama y'a denmuso wele k'a jira dunan... na.
- A je... be, a fa... be wa a cekapi.

5 Dape yelekew koori.

- Nin kera duguba do la. Masake denmuso falenba tun be yen. A tun ma furu folo.
- Ce saba ninnu bee y'i min. Npogotigi bolen, u kabara. Fiyentoke ye tow jininka jama kabakun na.
- U sira ten. Dugu jelen, bee y'i ka gundo damine. Fitiri selen, kunatoke nana.

6 Kumasen dapew bo jagon na.

Faamay'adenmusodifiyentokema.

Janfa man ji

Tumani tun ye donso kogolen ye. A tēge diya kojugu fe, ganbugukaw tun b'a wele : « Kisekelenfili ».

Tumani ka dugu masurunna na, donso togobolen were tun be yen min tun ka kegun kosebe. O tōgo tun ye Zanke.

Don do, Zanke nana a jini Tumani fe, u ka taa kungoyaala la jagon fe. U y'u laben, ka sira mine, k'u kunda koba kan, yen min ye sogomayoro ye.

U selen, Zanke ni Tumani ye fiye taafan jini ka tarabaw sen, k'u da ka sogow kono. Soori, kongoron belebele ye tu fara Tumani kerefe, k'i pesin ji ma. Tumani y'a to fo a k'i da turu ji la. A sorola k'i nemenemenin wuli, k'i jongiri dingeda la, ka sogo in suma.

Kunkan bo ani kongoron k'a firi a nun kan, si ma koroya ni si ye. Zanke nana i n'a fo fununfunun, k'a ka muru fosi, ka sogo in kantige. A ni Tumani jera k'a pun fo Zanke ka dugu la. U selen yen, u taara ni sogo ye yoro kerengerennen na, mogo tena u toro yoro min. K'u to sogo bosoli la, Tumani y'a jini Zanke fe, a ka taa tasuma ni minen dow ta ka na. Zanke ka natabaya ye damateme ye wa a ka kegun fo ka teme. Sira fe, a nana feere tige, min be se k'ale niyorosogo caya n'a taamajagon ta ye. A ni misirimagan do ni kunato fila ni misikine werew jera ka janfa siri. Olu kelen-kelen bee ka kan ka taa sogo do deli bosolikeyoro la, ka na ale kono a ka so. O la, n'a ye foli di Tumani ma k'o bilasira, ani misikinew bena u ka sogo sorolenw tila.

Zanke nalen ye nkalon penama laben k'o fo Tumani ye. A y'a jira o la ko tasuma soroli geleyara.

U b'o la, misirimagan do nana i jo u ka da la k'u deli. Tumani ye sogobuba tige k'a d'o ma. Misirimagan y'i kodon yoro min, misirimagan were fora o ko. Misikine ninnu bee kelen-kelen nana wa Tumani m'u si bolo lankolon bila. Tumani be bo ko kalama tuma min, kongoron belebele in to bere si tun te yen tugun. Fosi were ma to a jigiya la ni ku, senw, kunkolo ni bu kunkurunin damado te. Tumani kabakoyara. A b'a don co, Zanke ka kegunya ye kow ni baw tige w'a be son tigitigi ka janfaje siri banabagato ninnu fe, ale kama.

Tumani yere y'i miiri cefeerenin na ka Zanke lasiran n'o ye. A y'a jini Zanke fe, o ka taa sogo ninnu bee mine misikine ninnu fe sabu kongoron fiye cira o la. Mogo o mogo mana sogo in dun ten, o bee sa. Tumani sinna o yoronin bee ka sogokuru fitinin fili a yere da, k'o nemenemenin jimi k'o kunun kasoro ka bin serekeserekeli la. Zanke hakili wulila. A bolila o yoro bee ka sin a ka so ma, ka taa sogow lajere ka n'u fili wolo kan Tumani kerefe k'a yere jini. Tumani wulila, ka sogo bee ke jagon kan, k'u ka dugu magen.

Janfa man ni.

1 Nininkaliw jaabi.

- Gabugukaw tun be Tumani wele cogo di ?
- Tumani doron de tun ye donso ye lamini na wa ?
- Jon ye sogo faga ?
- Zanke ye feere jumen tige walasa a niyoro ka caya ?
- Tumani fa ye feere jumen tige ka Zanke lasiran ?
- Jon kegunyara ni jon ye ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Tumani tun ye donso kogolen ye.
- Donso kogolen were tun te dugu masurun na ni Tumani doron te.
- Donso ninnu yaalato ye daje belebele ye.
- Zanke folo de ye janfa ke.
- Laban na, Tumani ye sogo bee ta k'a ka dugu segere.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Nin taamasiyen (+) bila tomiw no na.

- Don do, Gandugukaw nana a pini Tumani fe u ka taa kungoyaala la.
- Don do, Tumani nana a pini Zanke fe u ka taa kungoyaala la.
- Don do, Zanke nana a pini Tumani ni Zanke fe u ka taa kungoyaala la.
- Don do, dugutigi nana a pini donso farin ninnu fe u ka taa kungoyaala la.

☐
☐
☐
☐

4 Dapew seben tomiw no na.

- Tumani tun ye donso... ye. A tege diya... fe, ganbugukaw tun b'a wele «...».
- Kunkan bo ani... k'a firi a nun kan, si ma... ni si ye.
- Zanke... ye nkalon... laben k'o fo Tumani ye. A y'a jira o la ko... soroli geleyara.
- Zanke hakili... A... o yoro bee ka sin a ka... ma, ka... sogow lajere.
- Janfa man ni.

5 Dape yelekew koori.

- Tumani tun ye donso kogolen ye.
- Tumani ka dugu masurunna na, donso togobolen were tun be yen min tun ka kegun kosebe.
- Sooni, kongoron belebele ye tu fara Tumani kerefe, k'i pesin ji ma.
- Zanke nalen ye nkalon penama laben k'o fo Tumani ye.

6 Kumasen seben ka ne.

- kogolen ye Tumani donso ye.
- To fo Tumani y'a k'i turu a da la ji.
- Hakili Zanke wulila.

Kalanso tigma

An ka kalanso be kalanyoro kejeka fe. A be kalanso naaninan ni karamogokuntigi ka biro ni jogon ce. Feere cepi caman b'a da la.

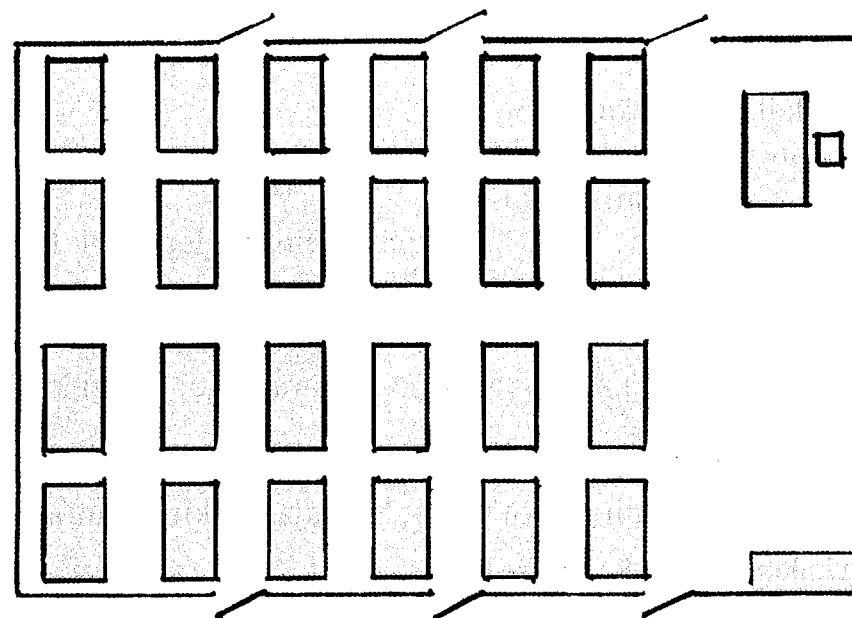
An ka kalanso tangililama don. Folo duuru ni da kelen b'a la. A konona ferelen don.

Kalandensigilan tan ni duuru b'a konon. Olu tilalen don kulu saba ye. Sigilan duuru be kulu kelen o kelen konon.

Karamogo ka tabali n'a ka sigilan be walanba kininyanfan fe. Alamori ni gafemaryoro be kalandenw kofe.

A konona ferelen don.

Karamogo ka tabali n'a ka sigilan be walanba kininyanfan fe.

1 Jininkaliw jaabi.

An ka kalanso be kalanyoro yoro jumen ni nagon ce?
 Mun b'an ka kalanso da la?
 Karamogo ka tabali be min an ka kalanso kono?
 Kalandenw ka sigilanw ye kulu joli ye?
 Fen naani togo seben minnu b'an ka kalanso kono.

2 Tipe wa nkalon?

- An ka kalanso be kalanyoro koronyanfan fe.
- Folo duuru ni da kelen b'an ka kalanso la.
- Kalandensigilanw tilalen don kulu saba ye.
- Karamogo ka tabali be walanba numanyanfan fe.
- Gafemarayoro be kalandenw kofe.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa.

- An ka kalanso be kalanyoro... fe.
- Folo... ni da... b'an ka kalanso la.
- Kalandensigilanw tilalen don kulu... ye.
- Karamogo ka tabali be walanba... fe.
- ... be kalandenw kofe.

4 Kumasenw dafa.

- An ka kalanso be kalanso... ni...
- Folo duuru ni...
- Karamogo ka tabali n'a ka...
- Kalandensigilan... ni... b'a kono. Olu tilalen don kulu... ye.
- Sigilan... be kulu kelen o kelen kono.

5 Dape dafa ka ben kumase hakilina ma.

- An ka kalanso be kalanso naani... ni karamogokuntigi ka biro ni nagon ce.
- A kono... fere... don.
- Karamogo ka tabali n'a ka sigi... be walanba kininyanfan fe.

6 An ka kalanso tigina ke papiye kan.

Kogo

Kogo ye suguya fila ye : kogokise ni kogofin.

Kogokise be bo kogoji la.

Kogofin be bo dugukolo jukoro.

Kogojen ka je. A be yeele joona ji kalan na ka teme ji suma kan.

Kogo be peren-peren tasuma na.

Kogojenci n'a nafa ka ca : a b'an ka sumanw timiya, k'u maradiya (jega ni sogo), a be se ka joli jo (jeya kosebe). Kogo be di baganw ma.

Kogo dunkojugu be se ka jolicayabana bila hadamaden na.

1 Nininkaliw jaabi.

Kogo ye suguya joli ye ? U togo ani u boyoro seben.

Kogo suguya jumen be bo dugukolo jukoro ?

Kogo be mun ke n'a bilala tasuma na ?

Kogo nafa dow seben ?

Kogo dunkojugu be se ka bana jumen bila mogo la.

2 Tipe wa nkalon ?

• Kogokise be bo dugukolo jukoro.

• Kogo dan ye kogokise ye.

• Kogo be suman dow mara diya.

• Kogo dunkojugu be se ka jolicayabana bila hada maden na.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Dapew sigi ka pe ka kumasen dilan.

• Kogo na tasuma be peren-peren.

• Yelen ka jisuma be joona teme na Kogo kan jikalan.

4 Kumasen dafa.

Kogo ye suguya fila ye : ... ni....

A be yeele joona ji ... na ka teme ji ... kan.

Kogo dunkojugu be se ka ... bila hadamaden na.

5 Kogo be fen jumenw na ka soro mogo m'a k'u la.

6 Kogo be ke fen jumenw na ? Munna ?

Safune dilancogo

Landifikan

- A' y'a farikolo fan bee tanga katanin ma.
- A kana se aw kono, bawo a be se ka mogo faga.

Safune dilancogo

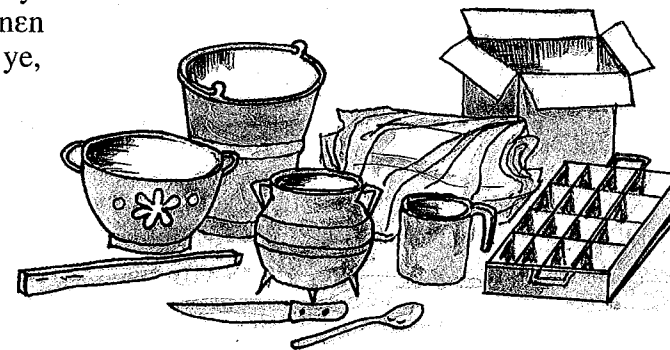
Minenw: manatasa, palan, barama, litirikelenjifilen, bere, muru, mana, teme, dumunikekutu, muulu, kariton.

Dilannifanw

- Tulu (situlu, tigatulu, ntentulu, ken, litiri 7).
- Ji litiri 7.
- Katanin kilo 1.
- gomi kutupe 2.
- Farinimugu kutupe 2.
- Kogo comi 2.
- Barikatigi foroko 1.
- Latikolon tulumu.

Dilancogo

- Tulu be yeele k'a kasa tige (wusulan, lemuru) k'a bila a ka suma.
- Katanin be bila ji litiri 4 na k'a yeele. Farinimugu ni gomi be ke minen kono k'a nooni ni ji litiri saba ye, k'a sensen manatasaba kono.
- Kataninji be yelega o la k'a lamaga ni bere ye ka taa fan kelen fe sanga 15 jagon, bolo man kan ka segin.

- O ko tulu be ke a la doonin-doonin, k'a lamaga sanga 20 jagon, ka kogo, barikatigi ani latikolontuluma doonin be k'a la, k'a lamaga kosebe f'u bee ka don jagon na.
- Mana be fense kariton kono, ka safuneji yeleva a kono, k'a bila suma na, fiye k'a fili a ka simi.
- N'a kolo geleyara, a be firi mana do kan k'a tige-tige ni muru ye, k'a ke safunekuniw ye.

Baara keta folo

- Dorome 300 file. A' be taa sugu la ka fen ninu san: tulu litiri 7, gomi dorome duuru, kogo dorome 2, farinimugu kilo tilance, barikatigi foroko 1.
- A' be n'u di kulu 2 nan ma.
- A' ka sugulamusakaw benna joli ma?
- A' seginna ni joli ye?
- A' b'o jatesigiw ke, k'a ka sugulataa in kunnafoniw bee seben, ka n'u nefa.

Baara keta filanin

- Aw be tasuma mene, ka barama sigi a kan, ka tulu bila a kono, n'a bilenna, a' be wusulan walima lemuru do ke a la k'a kasa tige, ka soro k'a jigin, k'a sigi a ka sumaya.
- A' be ji litiri 4 suma k'o ke palan do kono, ka katanin bila o la a ka yeele.
- A' be ji litiri 3 suma k'o ke palan were kono ka farinimugu kutupe 2 ani gomi kutupe 2 k'o la, k'a noon, k'a sensen manatasaba kono.

Baara keta sabanin

- A' be kataninji ani farinimugu ni gomiji mine kulu 2 nan fe.
- A' be kataninji yeleva farinimugu ni gomiji la manatasa kono, k'a lamaga ni bere ye ka taa fankelen fe sanga 15 jagon, bolo man kan ka segin.
- A' be tuluji k'a la doonin-doonin, k'a lamaga sanga 20 jagon, ka comi 2 ani barikatigi foroko 1 k'a la k'a lamaga kosebe, f'u bee ka don jagon na.

Baara keta nwanin

- A' be mana fense kariton kono, k'a bila suma na fiye k'a fili a ka simi.
- N'a kolo geleyara, aw b'a ta k'a firi mana do kan.
- A' be muru ta k'a tige-tige, k'a ke safunekunw ye.

Misi ye dogo girin

Nin kera Busen dogo la, Segu mara la.

Busen dogo ye dogo ye min be fa kosebe. Nin don in, fulaw nana ni jentura kogolen do ye. Ntura in tun dafalen don. A yecogo tun ka di bee ye. A fari tun nugulen b'a kan f'a be manamana. Jaa, yecogo numan te jogo jugu sa, misi in feerekun tun y'a farinya kojugu ye. O de koson, bu tun b'a koro walasa a kana muruti.

Dogo falenba be tuma min, misijulaw nana misi in teremeni damine. Feere latigelen ko, fulake Amadi y'a juru don misijulaw bolo. Amadi y'a kodon yoro min, misi golobasara k'i sin misijula ma. O yerepinito ye juru fili k'i kunda jama kan. Daga wulila sonkala ma ye. Jama girinna. Bee y'i yere pini. Dow binna k'u jogin, dow ka feerefenw tipena. Denmisen caman n'u baw tununna jagon

na. Fan bee kera mankan ye. Dugu kamalen njanaw y'a koron ka don ga koro, Sanba ka soro k'a negen k'a mine. Misi minenen ko, dogokolobajekulu ye Amadi wele k'a nangi.

Degeliw

1 Nininkali ninnu jaabi.

- Busen be mara jumen na ?
- Jon ye Busen dogo girin ?
- Jentura in tun be cogo di ?
- Misi murutila jon bolo ?
- Misi in minena cogo di ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Busen be Sikaso mara la.
 Jentura in tun kogolen don.
 Amadi yerepinito ye juru fili k'i kunda jama kan.
 Fula Amadi de ye misi in mine.
 Misi minenen ko, dogokolosijekulu ye Amadi wele k'a tanu.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Dapew sigi ka pe.

- Dafen in tun ntura don.
 Sonkala ye ma wulila daga.
 Mankan fan kera bee ye.
 nini yere bee y'i.

4 Masalabolo kumasen fila pagaminen don. U bo pogon na.

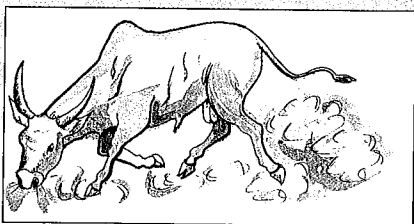
Nin don in, denmsen caman ni fulaw nana n'u baw tununa jentura kogolen do ye pogon na.

5 Nin kumasenw ke kabalikumasenw ye.

- Ntura in tun dafalen don.
 Daga wulila, sonkala ma ye.
 Jama girinna.
 Fan bee kera mankan ye.
 Bee y'i yere pini.

6 Ja ni kumasen min be tali ke, olu bolo di pogon ma.

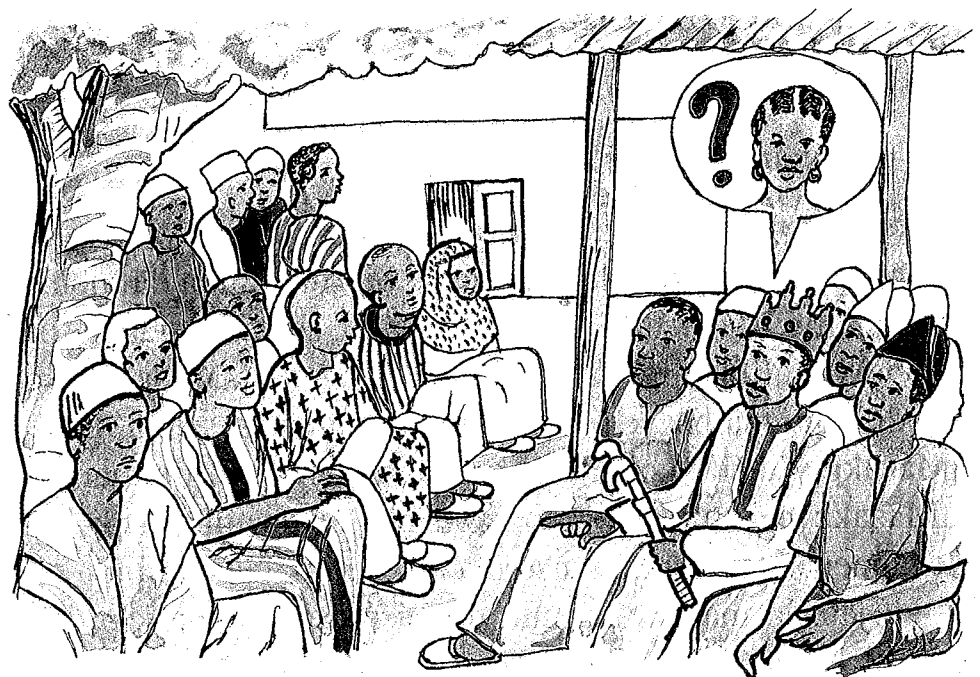
- So tilala denmsenw na.
 Sama donna potu la.
 Misi ye dogo girin.

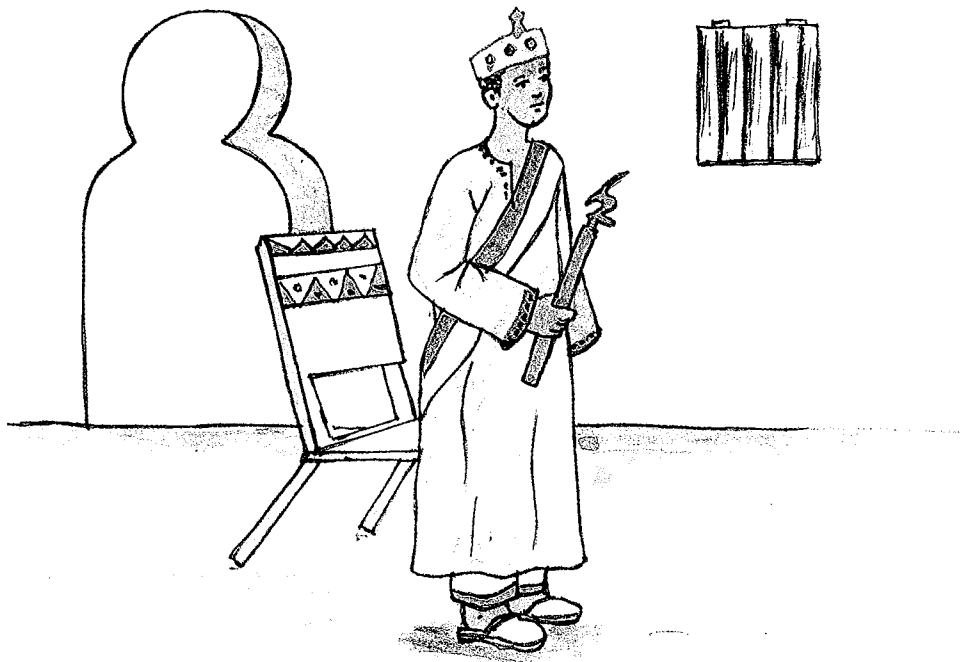

Masake yerejiranci

Nin kera masake do ye. A dara a ka fanga n'a ka sebayaya la.

Don do la, masake in tun b'a fe k'a laje n'i y'a soro a ka masakeya dafalen don, n'a hakili ka bon ni bee ta ye. Sufe, a y'i kanto a muso ma: «Ne b'a fe ka jamanadenw korobo sini ni pininkali naani ye. Nka n hakili la mogo tena se k'u jaabi soro». Muso y'i kanto a ma: «Ee Make! O pininkali be yen mogo te min jaabi soro e kelen ko?». Masake ko: «Hen, o tuma e hakili la masakeya ye gansan ye wa?». Muso y'a pininka o pinikaliw la. Masake ko: «Turu naani be digi musow kun, n ba fe ka jama pininka olu koro la». Muso ye masake negen fo ka jaabi ninnu soro.

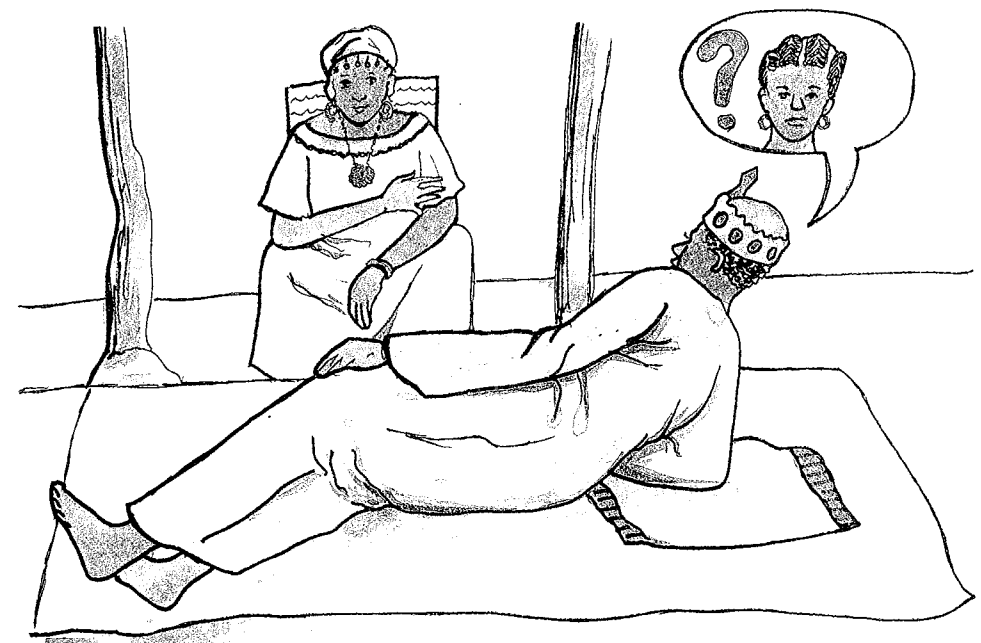
- turu folo : « Ke i muso fe nka kana d'a la. »
- turu filanan : « Waliden te ke mogɔ den ye. »
- turu sabanan : « Teri te masake la. »
- turu naaninan : « Cɛkɔrɔba ka ni du bee kɔnɔ. »

Masake muso y'i kali k'a te jaabi ninnu fo mogɔ si ye. Dugu jelen, u ye tabale gosi ka wele bila dugumogɔ bee ma. Jama dafalen, Masake ye nininkaliw da u tulo kan ko ni min sera k'u jaabi soro, a be joyorɔba do kalifa o tigi ma. Jaabi ma soro o don. Masake ye dogokun kelen di jama ma bee k'i hakili jakabo. Jama jensenna. Dow dimina ko Masake y'u file kodɔnbali ye. Dow yere y'a file manamanakan ye. Masake terike do be yen, min n'a muso tun ka di kosebe. O konɔgannen sera a terike muso ma k'o nininka jaabi ninnu na, sabu a yere ka jate la masake be min don a muso ka kan k'o don. A y'a negen ni kuma duman ye, k'a negen ni sanu ye fo ka turu naani

jaabiw soro. Dogokun dafalen, jama ye jɔgɔn soro fere la. Masake seginna korɔfo in kan. Mogɔ si ma se ka jaabi in soro fo a terike min n'a muso ka di. Masake dimina. A ko sisan : « I b'a fe k'i keje ne ma, o tuma n b'i faga ». A ye ce di mogɔfagala ma yoro min a ka lamoden bolila ka bo jama na k'i kanto Masake ma : « Ne ka duloki de b'a kanna, n b'a fe o ka bo sanni joli ka k'o la ». Mogɔfagala y'i laben ka bese korota k'a be ce kantige yoro min, cɛkɔrɔba do y'i sensen ka se Masake ma k'i jɔngiri ka fugula bo a kun na ka Masake deli. Masake ko a ma : « Kunsije koson n be yafa ». Masake sorola k'i kanto jama ma : « nininkali ninnu kelen-kelen bee waleyalen file kene kan ». Wa nin ka kan ka ke laadilikan ye bee ma.

Min ye jaabiw soro, o ye ne terike ye. Min y'a fo a ye, o ye ne muso ye.

Min y'a ka duloki mine ce la, o t'a woloden ye. Min yere y'a kisi, o ye cɛkɔrɔba ye.

1 Nininkali ninnu jaabi.

- Masake in tun ye masake suguya jumen ye ?
- Masake ka nininkali tun be mun kan ?
- Turu kelen o kelen koro ye mun ye ?
- Masake yere ye jaabiw di jon ma yanni a be jamanadenw nininka ?
- Masake muso ye jaabiw fo jon ye ?

2 Tipe wa nkalon.

- Masake in tun te yerejiranci ye.
- Masake y'a ka jamanadenw nininka turukala naani koro la.
- Masake yere de ye jaabiw di terike ma.
- Masake muso de ye jaabiw di masake terike ma.
- Turu do koro ye : » Muso si t'a ce fe. »

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw ke kabalikumasenw ye.

- Nin kera masake do ye.
- Teri te masake la.
- Cekoroba ka ni du bee kono.

4 Kumasenw bila waati nata la.

- Nin kera masake do ye.
- Muso ye jaabi di masake terike ma.

Ben sinsinbere

Ben ye Suranzan ke dugu togomaba ye Kita serikili la.

Suranzankaw ka sigi kera badenya ni sinjiya ye.

N'i ni mogow sigira, aw kera kelen ye here ni heretana na : furu, denkundi, saya, o n'a jogonnaw.

Mogo ka kan k'i janto i yere la i kana i siginogon tona, sabu mogo jigi y'i siginogon ye. Aw de be je ka dilanni ke, ka hakilinaw fara jogon kan ka sigi diya. Ni mogo min siranna siginogonya gasi ne, i ka hadamadenya be sabati. Siginogonya bennen ka di ni balimaya dow ye.

Suranzan kono, jekafa ni jekabaara sabatilen be kosebe. Ni dugutigi ye baara min boloda, bee b'o ke : forobaara, lakolisojo, dogotorojo, balikukalan-sojo, o n'a jogonnaw. O kera sababu ye ka keneya ni soro sabati dugu kono.

Fen kelen fana ye Suranzan sigi diya n'o ye sinankunya ye.

Sinankunya ye ko koroba ye an ka jamana kono min be hadamadenya sinsin. Mogo kera cogo o cogo i te se ka katigeleya k'i sinankun na. Hali faama, n'i sinankun don, i te joro a fe kuma na. Sinankunya be nogoya don mogow ni jogon ce : baarakonogonya, siginogonya. Geleya walima fonogonko mana don mogow walima duw ni jogon ce, sinankunya b'o ban.

Sinankunw be jogon don jamu fe, foli siratige la. O de la, farafinna foli te se ka taa abada jamunininka ko. Sinankunya kera jo ye hadamadenw ni jogon ce : Keyitaw ni Kulubaliw, Kamisokow ni Kamaraw, Tarawelew ni Jaraw, fulaw ni numuw, maninkaw ni fulaw.

Jo in ka jugu kosebe siya dow ni jogon ce i n'a fo bosow ni dogonow. Nin siya ninnu te jogon janfa abada ni ko do ma bo a la, kalannenko t'o la, kalanbaliyako t'o la.

Sinankunya y'an ka jamana danbe sinsinbere do ye, dun te don min na sango bubaga.

Ni siginogonw benna, dugu be ben, ben be don jamana kono, soro be sabati An k'an jija ka ben sinsin, bawo benbaliso ye don do tomon ye.

1 Jininkali ninnu jaabi.

- Ben ye yoro jumen ke dugu togomaba ye Kita serikili la ?
- Siginjogonya bennen ka di ni mun ye ?
- Mun ni mun sabatilen be kosebe Suranzan kono ?
- Mun ye ko koroba ye an ka jamana kono min be hadamadenya sin-sin ?
- Sinankunya kera jo ye jamu jumenw ni jogon ce Suranzan ?

2 Tipe wa nkalon.

- Ben ye Suranzan ke dugutogomaba ye Kita serikili la.
- Siginjogonya bennen ka di ni balimaya dow ye.
- Jekafon ni jekabaara sabatilen be kosebe Suranzan kono.
- Sinankunya te fosi ye an ka jamana kono.

	T	Nk
• Ben ye Suranzan ke dugutogomaba ye Kita serikili la.	☐	☐
• Siginjogonya bennen ka di ni balimaya dow ye.	☐	☐
• Jekafon ni jekabaara sabatilen be kosebe Suranzan kono.	☐	☐
• Sinankunya te fosi ye an ka jamana kono.	☐	☐

3 Dapew sigi ka ne ka kumasen soro.

ka balimaya dow ni ye bennen Siginjogonya di.

4 Masalabolo kumasen fila pagaminen don. U ba jogon na.

Sinankunw be jogon Siginjogonya balimaya dow ye siratige la don jamu fe, bennen ka di ni foli.

5 Kumasenw ke kabalikumasenw ye.

- Sinankunya ye ko koroba ye an ka jamana kono.
- Suranzan ye dugu duman ye.

6 Kumasenw bila waati nata la.

- Sinankunya ye ko koroba ye an ka jamana kono.
- Suranzan ye dugu duman ye.

Musomanninw ka kalanko

1 Lafaamuyajekulu sera Sikorolen, Yanfolila mara la. jogonye tun be musomanninw ka kalanko de kan.

2 Lafaamuyajekulu jemogo, n'o tun ye muso ye, o ye foli ke ka tila k'u nakun fo.

3 Dugutigi ye jekulu bisimila dugudenw togo la.

4 Jekulu mogo do wulila ka kunnafoni caman di musomanninw ka kalanko nafaw kan.

Dañew jini k'u faga

Dalenw

Jölen

1. sagajigiba
2. basa
3. sewa
4. tiga
5. bere
6. faamuya
7. koori
8. se
9. marato
10. soro
11. orobu

1. surufana
2. gari
3. ami
4. yateyoro
5. Isa
6. Bamako
7. Awa
8. kisa
9. sama
10. baba
11. fana

s	a	g	a	j	i	g	i	b	a	s
u	b	a	s	a	z	n	s	a	w	a
r	w	r	k	t	i	g	a	m	a	m
o	k	i	b	e	r	e	o	a	k	a
f	a	a	m	u	y	a	w	k	i	p
a	b	a	k	o	o	r	i	o	s	e
n	a	m	a	r	a	t	o	t	a	n
j	t	n	s	o	r	o	b	u	n	s

Kolosiili : Dañelatulon in be se ka ke cogoya caman na.

Misali : Katimu be ke walanba kan. Dañe jinitaw be seben a kerefe. O dañew be jini katimu kono, ni kalanden ye min ye, a b'o jira ka tila k'o faga dañekulu sebennenw kono (jolenw ani dalenw).

5 Dugu musokuntigi y'a ka nisondiya Jira. A k'olu musow ma kalan soro, o de y'olu to ko.

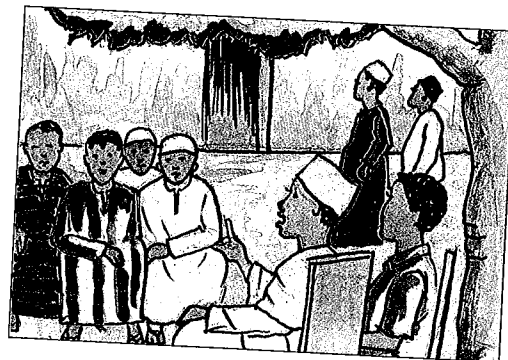
6 Lafaamuyajekulu nemogo y'u jini dugutigi n'a ka jama fe u ka musomanninw ni cemanninw bee bila ka taa lakoli la.

7 Dugutigi sonna folen ma nka a y'i sinsin kalankeminenko kan kosebe.

8 Lafaamuyajekulu taalen, dugutigi ni a ka kankorosigiw ye jagon ye walasa folen be bo a sira fe.

9 Dugutigi ye kangari gelen da banbaganciw ye.

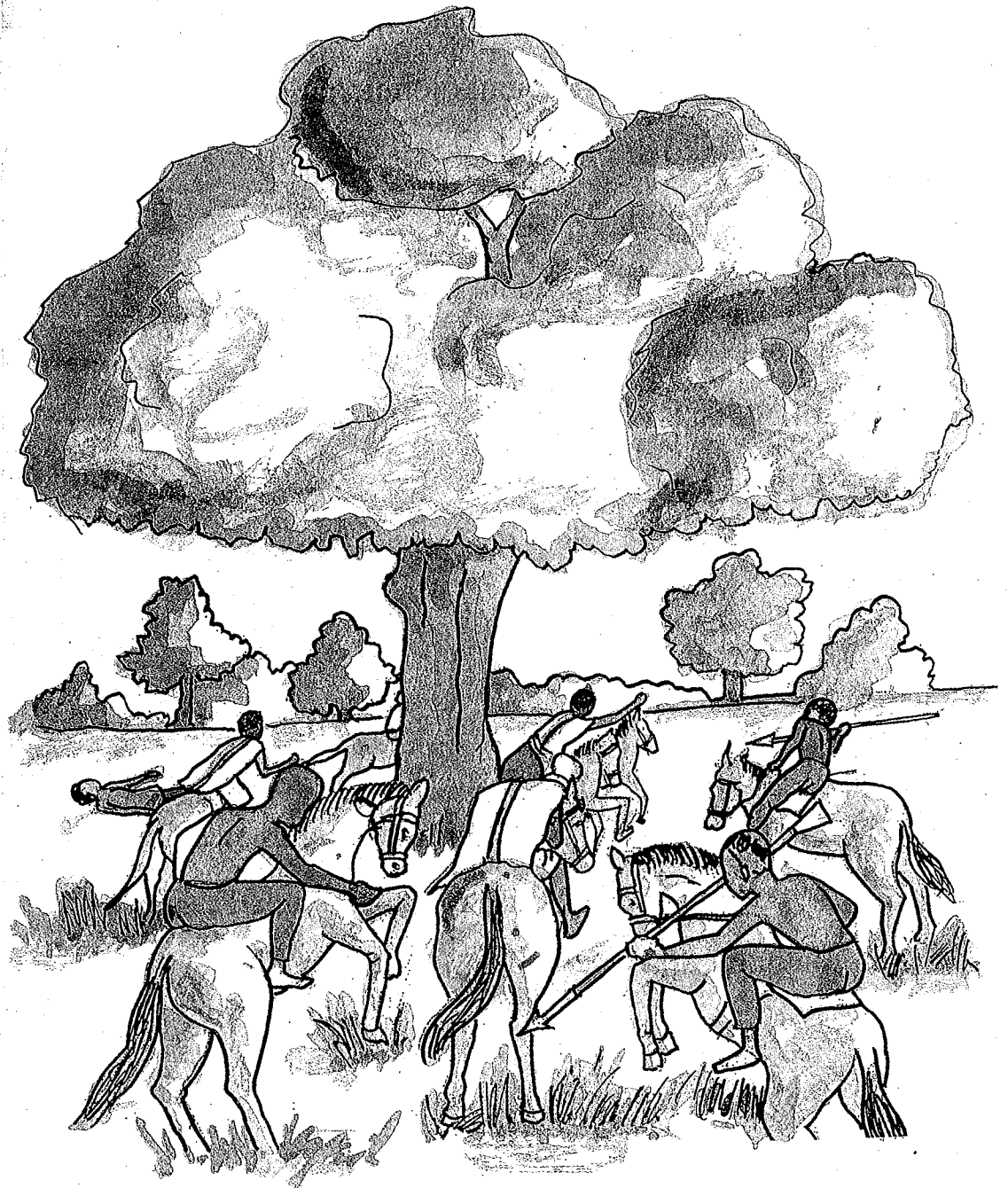

10 Karamogokuntigi ye dusu don dutigiw kono.

Yeelen dugabali (I)

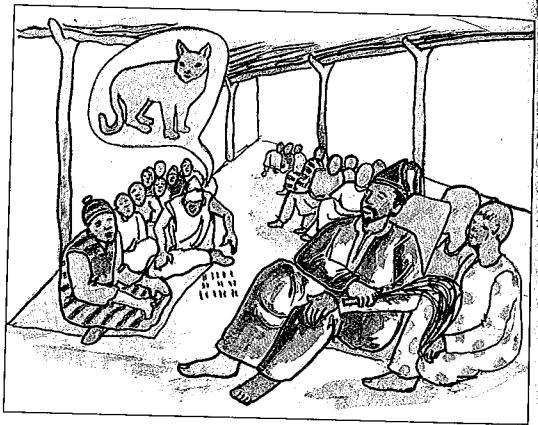
Ne ma fen were fo kalan ko,
 I y'an kalan n'an ka kanw ye,
 Horonya keneba kan
 kunnawolo keneba kan.
 N'u ko balikukalan,
 Ne ko kalan ;
 N'u ko morikalan,
 Ne ko kalan :
 Nansarakalan, kalanje...
 Kalan ma bo kalan na.
 Fasoden cemanw ni musomanw,
 Denmisenw ni maakorow,
 kalanbaliya ye dibi ye,...
 Dibi min ka bon ni su dibi fin ye,
 An bee ka wuli k'an cesiri kelekelekele,
 Walasa keneya ka sinsin,
 Dunkafa ka sabati,
 Soro ka yiriwa.
 Jamanaba in ka diya ntaman-ntaman
 kalan jansa file, wa aw bonya file.

Kayido Sadesi, Bananba

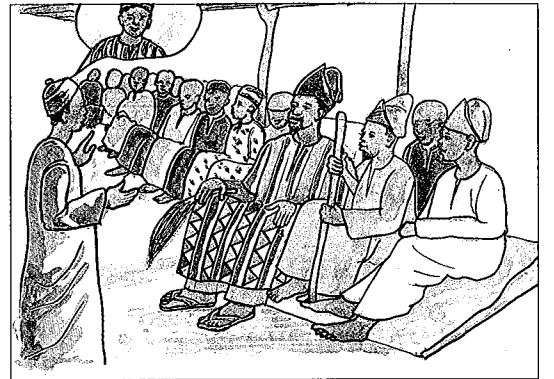

Jɔnkolonnin keɛ I

- 1 Daa : Bina, halisa jɔnkolonninko in laje n ye.
- 2 Bina : Faama, n'i be se, fara jɔnkolonnin na.
- 3 Daa : Ee, Bina, i ko di ?
- 4 Bina : Laturu kan don.
- 5 Daa : Ne ka dese jɔnkolonnin na i ko n fa wa ?
- 6 Bina : Siga si t'o la.
- 7 Daa : Saraka fana t'a la ?
- 8 Bina : Saraka b'a la, nka a bocogo de ka gelen.
- 9 Daa : O dun ye mun ye ?
- 10 Bina : Ka jakuma fin fili jɔnkolonnin kolonba konɔ.
- 11 Daa : Ee, o dama wa ?
- 12 Bina : Faama, fen do foli ka nogo n'a waleyali ye.
- 13 Daa : Bina, o koni te nin saraka in jogonna ye.
- 14 Bina : Ni jakuma fin saraka in koni ma bo, keledenw be boli.
- 15 Daa : Bi y'o saraka bo wa ?
- 16 Bina : Saraka ma bo, katugu a ma bila kolon konɔ.
- 17 Tɔnetigiba : Faama, o ye tipe ye de, tonjonw te tipe fo.

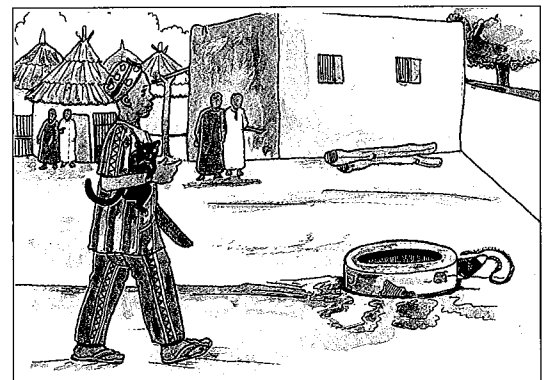

- 18 Tɔnjonke : Jɔnkolonnin te dugu gansan ye. Fosi te fosi ke a keledenw na.
- 19 Daa : Ee, a fo ne na dese jɔnkolonnin na ? siɲe joli – joli keɛ be tipe n bolo.
- 20 Tɔnetigiba : Bɛɛ b'a don Maheri ye ce ye.
- 21 Tɔnjonke : Nege koni t'a ka keledenw don wo !

Jɔnkolonnin keɛ II

- 1 Daa : Ee, ne kera ko bɛɛ ye ! A fo Segu na to Jɔnkolonnin ka fana n'a ka yaada konɔ ?
- 2 Tɔnetigiba : Faama, ni jakuma don, a di Silamakan ma.
- 3 Daa : I dalen b'a la a be se ?
- 4 Tɔnetigiba : Ce min be Faama ka baramuso kanu, siran t'o dusu la o !
- 5 Daa : N'o don, a' ye wele s'a ma joona !

Bolofara 5

- 6 Kelekuntigi:** I be se ka jakuma fin bila Jonkolonnin kolonba konon wa ?
- 7 Silamakan:** O te ne si n pena.
- 8 Kelekuntigi:** Silamakan, kele be daga yan folo.
- 9 Silamakan:** O la, n be taa ka na sisan.
- 10 Kelekuntigi:** N'i ko ten.
- 11 Silamakan:** Ne ni siran ma da.
- 12 Kelekuntigi:** Kan'an negen k'an daji de !
- 13 Silamakan:** Ee, Jonkolonninkaw, wa jakuma filito file aw ka kolon konon.
- 14 Nkilintinkoloto:** Hun, dugu dasiri tivena.
- 15 Cekorobabugonci:** Saraka y'an bila dere !
- 16 Nturaninfarinman:** Segu sera an na.
- 17 Silamakan:** A' ye na ! Jonkolonnin siri tigera.
- 18 Tonjonw:** Hun ! An ta tivena.
- 19 Tinetigiba:** Silamakan y'an kunnawolo.
- 20 Kelekuntigi:** Jonkolonnin, an ka taa don k'a filenkolonci, k'a barakolonci.

Degeliw

1 Tine wa nkalon ?

Faama fa desera Jonkolonnin na.
Saraka tun be Jonkolonnin mineni na.
Tinetigiba de ye jakuma fin fili Jonkolonnin kolon konon.
Silamakan ye Jonkolonninkaw kunnawolo.
Segukaw ye Jonkolonnin filenkolonci k'a barakolonci.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

2 Kumasen min ni kumapogonya be pogon ta, o koroci.

Jaabi:

a) Silamakan ko ale ni siran ma da.

Kelekuntigi ko ale ni siran ma da.
Tinetigiba ko ale ni siran ma da.

b) Jango ne ka dogo soro doron.

Madu taara sugu la.
Saraka ma bo katugu jakuma fin ma bila kolon konon.

3 Kumasenw dilan ni dape ye min be masalabolo konon.

... Ka dese Jonkolonnin na i ko n fa wa ? (n, ne).
Bee b'a don... Ye ce ye. (Daa, Mariheri).
Ce min be Faama ka... kanu, siran t'o dusu la (baramuso, galomuso).
Hun, dugu ... tivena (tene, dasiri).
Jonkolonnin, an ka taa don k'a ..., k'a ... (dagakolonci, filenkolonci, barakuruci, barakolonci).

4 Kumasen bila sonsira kan.

O te ne si n pena.
Ne ni siran ma da.
Bina, o koni te nin saraka in pogonna ye.
Nege koni t'a ka keledenw don wo !

5 Kumasen ninnu yelema k'u ke pininkalikumasenw ye.

Segu sera Jonkolonnin na.
Silamakan ye jakuma fin fili Jonkolonnin kolonba konon.
Bina, o koni te nin saraka in pogonna ye.
Segu sera an na.
Laturu kan don.

6 Kumapogonya in korofa sebenta seben.

Mali jamana

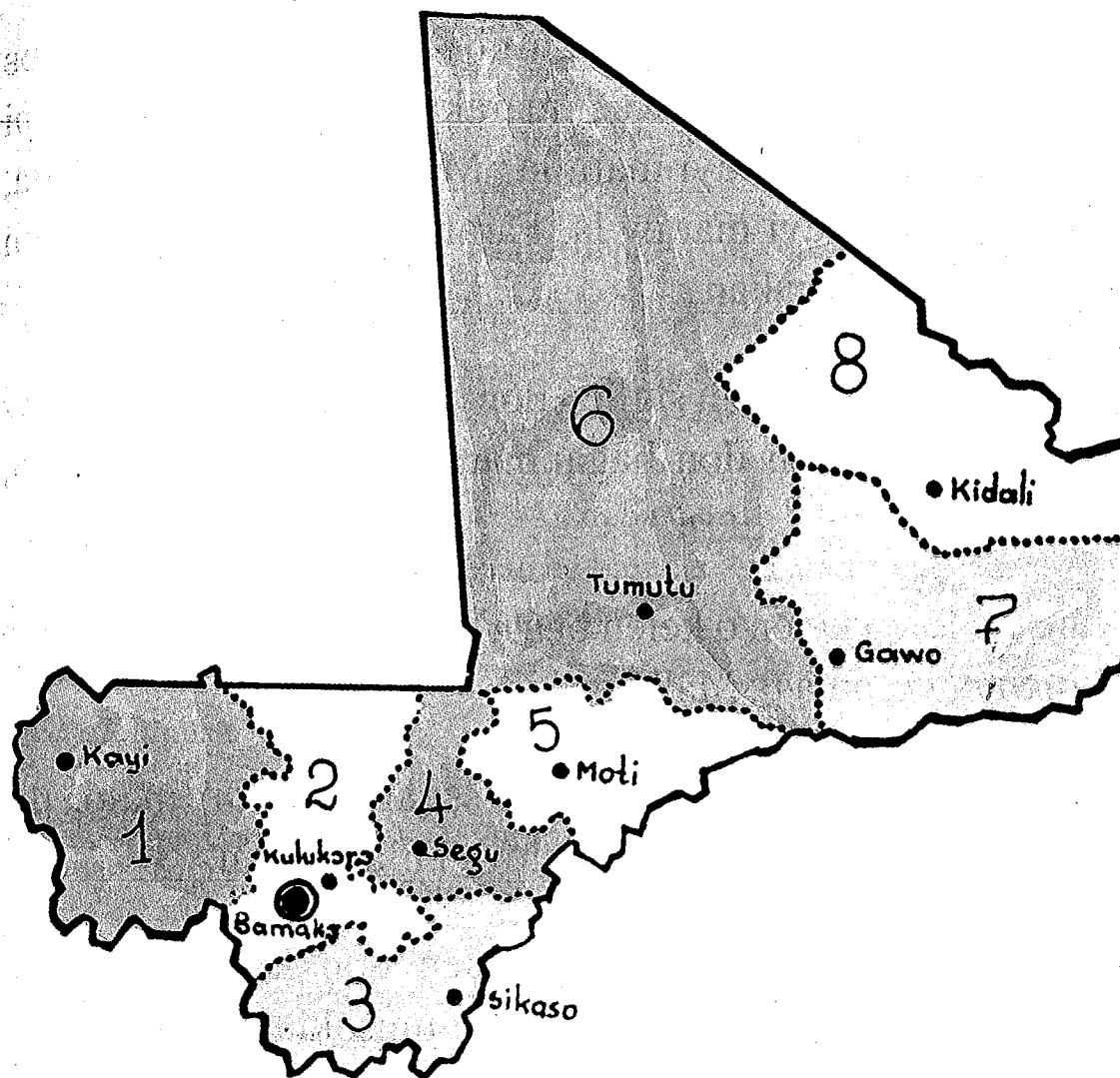
Mali ye jamana ye min kene ka bon, a jama man ca. A ni jamana minnu be danbo olu ye Burukina-Faso, Konowari, Lagine, Moritani, Nizeri ani Senegali. Mali ni kogoji ka jan nka ko ni ba caman b'a kono. A sanjiko ka gelen waati dow.

Mali tilalen don mara seegin ye. Mara kelenkelen bee togo dalen don a faaba la : Kayi, Kulukoro, Sikaso, Segu, Moti, Tumutu, Gawo, Kidali, jamana faaba yere ye Bamako ye. Mali kono, galodugu be ka caya k'o sababu ke bee b'a fe ka na fenpini na duguba kono.

Min ye jamako ye, Mali jama man ca ka d'a kan, sahara ni sahelikungo min be jamana fanba ta, o mogo man ca.

An ka jamana kono, denmisen ka ca ni mogokoroba ye, muso ka ca ni ce ye.

Siya caman be Mali kono. O siya ninnu tilalen don farafin ni faraje ye. Farafinw ye sigiyorokelenw ye. U bee n'u

sigiyoro don ; koroborow be Gawo ni Tumutu maraw la, bajuru fe ; dogonow be Banjagara, Kooro ani Bankasi, Moti mara la, bosow be Moti ani Segu ; bobow be San ani Tomijan, Segu mara la ; mijankaw ni senefow be Sikasso

Bolofara 5

mara la; bamanan ka ca Segu ni Kulukoro; kasankaw be Kayi; fulaw be fan bee; marakaw be Segu mara ni Kulukoro mara ni Kayi mara la; Maninka be Kaaba, Kita, Kulukoro ani Kayi maraw la. Farafinw ka baara sinsinnen don sene ni monni kan.

Min ye farajew ye, olu sigilen don saheli kono: burudamew ka baara nesinnen don baganmara ma: misi, jaame, ba, saga.

Nin siya folen kelen o kelen bee n'a ka don, a bee n'a danbe don. Siyawoloma te Mali kono.

Mali jamana soro sinsinnen don senefenw kan (malo, jo, kori, tiga) ani dugujukoronafolow, i n'a fo sanu.

An ka jamana ka metaa geleyalen don k'o sababu ke kalanbaliya ye, kerengerenneya la, musokunda. O siratige la, bee ka kan k'i wasadon kalanko la walasa jamana be bo ngo la.

Mali ye jamana duman ye.

Degeliw

1 Tije wa nkalon.

- Mali ye jamana ye min kene ka bon, a jama man ca.
- Mali ni jamana si te danbo.
- Mali siyaw tilalen don farafin ni faraje ye.
- Mali jamana soro sinsinnen te senefenw kan.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

2 Kumasen minnu be masalabolo kono ou seben.

- Mali ye Afiriki jamama do ye.
- Mali ni kogoji ka jan nka ko ni ba caman b'a kono.
- Mali kono, galodugu man ca bawo mogo man ca.
- Bamanan ka ca Segu ni Kulukoro.

3 Kumasenw dafa.

- A ni jamana minnu be danbo olu ye Burukina-Faso, ...
- An ... denmisen ka ca ni mogokoroba ye, muso ka ca ni ce ye.
- Siyawoloma... Mali...

4 Kumasen bila bansira kan.

- Mali ye jamana ye min kene ka bon.
- Mali ni jamana dow be danbo.
- Siyawoloma be Mali kono.

5 Kumasen ninnu ye lema k'u ke jininkalikumasenw ye ni « yala » ye.

- Siya caman be Mali kono.
- O siya ninnu tilalen don farafin ni faraje ye

6 Mali siya duuru togo seben.

Babenba

Babenba tun ye mogo tilennen ye. Nanbarako fan si tun man d'a ye w'a dusu tun ka bon. Ale de sigira fanga la Ceba no na.

Ka Ceba to fanga la, a ni Samori filila jogon ka tije ma. Samori nana daga sigi Sikaso da la, tile tan ni woro. A ma se ka dugu in mine nka a be taa tuma min to tun te mogo si la. Siranje koson, Ceba ye je jini tubabuw fe. Mogo si tun te se ka Sikaso kele bilen ni tubabuw m'i deme. Sikaso tun be nisongo sara tubabuw ye.

Ceba salen, tubabuw ka ciden nana Babenba yere ma, ka nisongo kani ani ka lasigidenko fo a ye. Babenba tun be joro ni tubabuw ka ko ye. A tun b'a don, a men o men, u na se jogon ma. O de koson, Babenba ye ben don Samori ni Sikaso ce, k'a jini ka je sabati. O kera i n'a fo kuma gansan. Tuma si kelen na jamana kelebolow ma se ka fara jogon kan ka tubabuw kele.

Nanbarako tun be Babenba ladimi. A tun be tubabuw nakun don: fanga bosi ni fanga jini. U ka kuma cejiw tun b'a woro. A n'u ka ciden ma je fo la. U ka kumaw yelenna jogon kan. A dusu y'a keje. A ko ciden ma: «Ne te n fadugukolo di mogo ma.

Mogo te na ne mara n fadugukolo kan. N te nisongo sara bi, n t'a sara sini wa n bena ko k'i la walasa k'a jira ko n te siran tubabuw ne». Babenba ye Morisoni di numuw ma, u k'a taman ci, k'a boloko.

Karangakogow tun be Sikaso. U caya n'u bonyali ye Babenba de ka baara ye. Ale de ye ci bila jamana den bee ma ka na do fara kogow kundama n'u firi* bonya kan. U ye dugu ni kinw lakoori, ka woninw bo kogow la walasa keledenw be se k'u to konona na ka mugu ci juguw la kenema. Sotigi fila tun be se ka boli ka teme jogon na, kogow kan, ka soro si ma maga si la. Sikaso tataw tun jogon te. Babenba jigidayoro do tun y'u ye. Kelebolo caman fana tun b'a fe.

Morisoni jolima selen tubabuw ma, hakili were ma y'u la Sikaso mineni ko, ka Babenba faga.

Kele donna Sikaso Awirilikalole tile 15, san 1898. Kenedugu keledenw tun ka ca. Ka tubabuw faga, ka daga b'u da la, o de tun ka d'u bee ye. Kele kunkan folo bolen, u ma son ka taa dugu konon. Sotigi, sennamogo, marifatigi, kalatigi, murutigi, bee y'i laben ka bo tubabuw nofe.

Sikaso kele ganna. Tubabuw ma Babenba mine. Ce farin ye saya fisaya mineni ye.

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

- Tubabuw nakun jonjon tun ye mun ye ?
- Kele donna Sikaso san jumen ?
- Babenba jigidayoro do tun ye mun ye ?
- Tubabuw ye Babenba mine wa ?

2 Tipe wa nkalon.

- Babenba tun ye mogo tilennen ye.
- Samori sera ka Sikaso mine.
- Babenba jigidayoro do tun ye tataw ye.
- Tubabuw ye Babenba penama mine.
- Babenba ye Morisoni di numuw ma, u k'a taman ci.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasen minnu te masalabolo konon ou seben.

- Mogo te na ne mara n fadugukolo kan.
- Kele donna Sikaso mekalole.
- Ce farin ye saya fisaya mineni ye.

4 Kumasenw dafa.

- Babenba tun ye mogo ... ye.
- A ma se ka dugu in mine nka a ...
- ... salen, tubabuw ka ciden nana Babenba yere ma, ka nisongo k... ani ka ... fo a ye.
- Sotigi ... tun be se ka boli ka teme ... na, kogow kan, ka soro si ma ... si la.

5 Kumasen bila sonsira kan.

- Samori ma se ka Sikaso mine.
- Nanbara tun man di Babenba ye.

6 Kumasen ninnu yelema k'u ke pininkalikumasenw ye ni « wa » ye.

- Babenba tun ye mogo tilennen ye.
- Numuw ye Morisoni taman ci.

Ji saniyalen

Dijɛ kɔnɔ, hadamaden mago fanba bɛ jɛnabɔ ni ji de ye.

Ji suguya bɛɛ man kan ka kɛ ka mago suguya bɛɛ jɛnabɔ. A ka ca a la ji saniyalen de bɛ kɛ ka magow jɛnabɔ. Ji bɛɛ fana tɛ ji saniyalen ye hali ni u bɛ bɔ kɔlɔn, ba, kɔ kɔnɔ.

Walasa hadamaden bɛ tanga kɔnɔboli ni kɔnɔnabanaw ma a ka kan ka ji saniyalen de kɛ k'a magow jɛnabɔ.

Ji saniyalen tɛ dɔn ji kasa walima a jɛ fɛ, nka olu bɛ se ka kɛ taamaseere ye waati dɔw, bilasirali hukumu kɔnɔ.

Ji saniyalen ye ji ye min bɛ se ka min kasɔɔ a tɛ bana lase mɔgɔ ma. Kasa t'a la, jɛ t'a la, wa diya kɛrɛnkɛrɛnnen wɛrɛ t'a la.

Ji saniyacogo ka ca : k'a jɛmajɔ, k'a sensɛn, k'a wuli ani ka zawelijji k'a la.

Degeliw

1 Jɛninkaliw jaabi.

- Ji saniyalen ye ji suguya jumen ye ?
- Kasa, jɛ, ani diya jumen bɛ ji saniyalen na ?
- Ji bɛ saniya cogo di ?
- Ji saniyalen diya ye jumen ye ?

2 Nɔrɔnna dɔ ke dape ninnu na.

jisaniya... ; di... ; kɛrɛnkɛrɛn...

3 Kumasɛnw dafa ni dape ninnu ye.

saniyalen, ji, mago, fanba, hali

Dijɛ kɔnɔ, hadamaden mago ... bɛ jɛnabɔ ni ... de ye. Ji suguya bɛɛ man kan ka kɛ ka ... suguya bɛɛ jɛnabɔ. A ka ca a la ji ... de bɛ kɛ ka magow jɛnabɔ. Ji bɛɛ fana tɛ ji saniyalen ye... ni u bɛ bɔ kɔlɔn, ba, kɔ kɔnɔ.

4 Walew kɔrɔci kumasɛn ninnu kɔnɔ.

Walasa hadamaden bɛ tanga kɔnɔboli ni kɔnɔnabanaw ma a ka kan ka ji saniyalen de kɛ k'a magow jɛnabɔ. Ji saniyalen tɛ dɔn ji kasa walima a jɛ fɛ nka olu bɛ se ka kɛ taamaseere ye waati dɔw, bilasirali hukumu kɔnɔ. Ji saniyalen ye ji ye min bɛ se ka min ka sɔɔ a tɛ bana lase mɔgɔ ma. Kasa t'a la, jɛ t'a la, wa diya kɛrɛnkɛrɛnnen wɛrɛ t'a la.

5 Ji saniyacogo kumasɛn in dafa.

Ji saniyacogo ka ca : k'a jɛmajɔ, k'a sensɛn, k'a wuli ani ka zawelijji k'a la.

6 Jɛnini : Ji saniyacogo wɛrɛw jini mɔgɔw fɛ.

Muru

Muru ye magoneminen ye min jeci ye tigeli ni sogoli ye. Baarakela caman b'i mago je na ye: wayew, donsow, feerelikelaw, gadonmusow, kelekew.

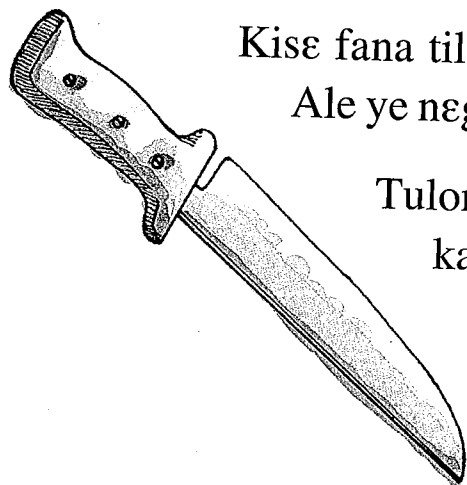
Muru suguya ka ca: karimuru, bese, tele, togolamuru. O bee n'a jeci don.

Numuw be muru suguya caman dilan anw fe yan farafinna.

Muru be dilan ni negge, jiri walima kolo ye.

Muru tilalen don yoro fila ye: kala ani kise.

Kala y'a mineyoro ye. Ale ye negge, jiri walima kolo ye.

Kise fana tilalen don yoro fila ye: da ani ko.
Ale ye negge ye.

Tulon man kan ka ke ni muru ye. A
ka teli ka mogo jogin fo ka taa se
fagali ma.

Muru ka kan ka lasago, k'a
yoro janya denmisenw na.

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

Muru tilalen don yoro joli ye?

Yoro joli be kise la? A'y'u togow seben.

Muru nataliye dilan, k'a yorow togo seben.

I be muru suguya jumen ni jumen don?

Munna a be fo ko muru ye maramafen ye?

2 Kunnafoniw dafa.

Muru tilalen don yoro fila ye: ....

Kala y'a mineyoro ye. Ale ...

Kise fana tilalen don yoro fila ye: ....

3 Kumasenw dafa.

Muru ye ... ye min jeci ye tigeli ni sogoli ye. Baarakela caman b'i ... je na ye: ..., donsow, feerelikelaw, gadonmusow, ...

4 Walew koroci kumase ninnu koro.

Muru ye magoneminen ye min jeci ye tigeli ni sogoli ye. Baarakela caman b'i mago je n'a ye: wayew, donsow, feerelikelaw, gadonmusow, kelekew.

Muru suguya ka ca: karimuru, bese, tele, togolamuru. O bee n'a jeci don.

Numuw be muru suguya caman dilan anw fe yan farafinna.

Muru be dilan ni negge, jiri walima kolo ye.

Muru tilalen don yoro fila ye: kala ani kise.

5 Muru be se ka kasara jumenw lase mogo ma?

6 Sigida muru suguyaw togo n'u jeciw seben.

Den binna wuluwulu kono

Duguba wuluwuluko tumadolama ye balawu ye.

Sugu kerefe wuluwulu belebeleba do tun be yen, o tun ka dun kosebe. Samiye sera ka soro a tigi m'a datugu. Sanji y'a fa dewu.

Don do la, ka denmisenw to ntolatan na a kerefe, cenin do binna a kono. Den in tununna ji la, a ma se k'a yere bo. A topononw bolila k'a to. Olu taara a fo so. Mogokorobaw y'u teliya kan'a labo, nka o y'a soro a segenna kosebe. Cenin ninakili bee tun b'a disi la, hali a tun t'i lamaga. U y'a ta mobili la ka dogtoroso magen.

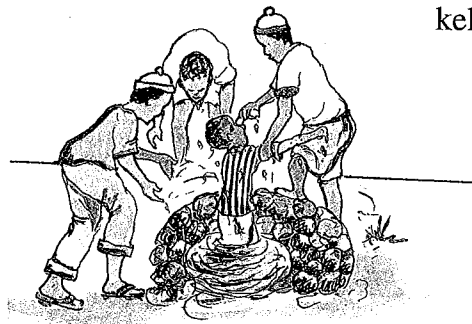

Nin kera makarikoba ye barisa den were tun t'a ba fe a kelen ko. Ba in be kasi cogo min, a be kasi ten, tuma ni tuma a be fini bo den ne na k'a wele.

U selen dogtoroso la, sinuwadogtorow y'a da tabali kan ka weere do biri a nun dala, ka fiye suguya do fiye a kan. Soonin, cenin y'i lasama ka tiso.

Dogtoroke ye furaji do k'a kan kono, a ye jinogo fononi damine.

Bee nisondiyara.

Sinuwake y'i kanto den ba ma :

Kana siran a be keneya». A sorola ka pikiri do ke cenin na, ka t'a lada so kono. N'a kununna a be nonokene di a ma.

Dugu tilalen cenin y'a ba wele, k'a be sugune ke.

Ba nisondiyara, a ma se ka d'a la folo, fo a be kelennakuma ke : Han ! I m'a don sinuwa ye subaga ye ! »

A sorola ka nono di a ma. Den sunogora fo ka dugu je. Sogoma, dogtoro y'u labila ka taa so. A ba ye maribayasa don.

Degeliw

1 Nininkali ninnu jaabi.

Wuluwulu in tun be yoro jumen ?
Mun kera ntolatanyoro la ?
Jon ye cenin labo wuluwulu kono ?
Dogtoro jumenw ye cenin furake ?
Sinuwake ye mun ni mun di cenin ma ?
Cenin kisilen, a ba ye mun ke ?

2 Tije wa nkalon.

Wuluwulu belebeleba tun be sugu kerefe.
Wuluwulu in tigi tun y'a datugu ka ne.
Ka denmisenw to ntolatan na cenin do binna wuluwulu kono.
Mogo si ma se ka cenin bo wuluwulu kono.
Sinuwadogtorow de ye cenin kisi.
Cenin ba nisondiyalen ye gitafoli do laben.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa ni dape ninnu ye.

Wuluwulu, sinuwa, datugu, makarikoba
sugune dogtoroso, maribayasa, jinogo, sugu, mobili

... kerefe, ... belebeleba do tun be yen.
Samiye sera ka soro a tigi m'a ...
U y'a ta ... la ka ... magen.
Nin kere ... Ye barisa den were tun t'a ba fe a kelen ko.
Dogtoroke ye furaji do k'a kan kono, a ye ... Fononi damine.
Dugu tilalen cenin y'a ba wele k'a be ... ke.
Han ! I m'a don ... ye subaga ye !
A ba ye ... don.

4 Walew koroci kumasen ninnu kono.

Samiye sera ka soro a tigi m'a datugu.
Sanji y'a fa dewu.
Den in tununna ji la, a ma se k'a yere bo.
Dogtoroke ye furaji do k'a kan kono, a ye jinogo fononi damine.
A ba ye maribayasa don.

5 Dapew sigi ka ne.

fa sanji y'a dewu.
to bolila a topononw k'a.
dogtoro mobili u ta y'a la ka magen.
tiso lasama ka soonin y'i cenin.
don A maribayasa ba ye.

6 Sebenniw dapew danfara walasa a be ke kumasen ye.

Cenninakilunb' adisilahaliatunt' ilamaga.

Mupu

Nin kera donsokɛ dɔ ye.

Donsokɛ in muso jiginna denke la. O y'a sɔrɔ fosi tɛ donsokɛ ni Ala cɛ. Ni faantanya tɛ fila ye donsokɛ ta tun ye kelen ye.

Donsokɛ kɔnɔgannen sera jɔfeerela ma. A ko: «Nteri, ne muso bangeradenke la, fosi dun tɛ ne jigiya la, i tɛ jɛ n ma ka jɔ dɔnɔnin jurudon n na?».

Jɔfeerela y'a jaabi: «E m'a fɔ foyi t'i bolo wa? O tuma, e bɛ se ka ne ka juru sara cogo jumen? N tɛ se, bɔ n da la!».

Donsokɛ jigitigelen ye senekela segere. A y'i kanto o ma: «Nteri, i tɛ jɛ n ma ka jɔ murenje fila jurudon n na? N muso ye denke sɔrɔ, nka se tɛ n ye, dabali tɛ n ye». Senekela ko donsokɛ ma: «E faantan jɛfaraje, ni ne y'o di e ma, e b'o sara n'i jurumu ye wa? A tɛ n bolo, a kumakan puman tɛ n da!».

Donsokɛ jigi waarola tugun. A y'i sigi k'i miiri, a ma minɛcogo sɔrɔ nin ko la. A ye Ala mine ka taa so, k'a ka marifa ta ka don kungo kɔnɔ. A tilenna yaala la, ka si yaala la, a ma sogo ye kuma tɛ ka dɔ faga. A ma sɔn ka segin so, a y'a kɛ taa o taa ye.

Muso mɛenna a m'a cɛ ye, a kɔnɔganna. Ala ni dusukasi, a wulila ka taa a faso la. A y'i dantige a mansaw ye ka don kuma na k'a fɛsefɛse. Fa dimina, ka dimi, ka dimi. A nana a hakili fara jɔgɔn kan k'i kanto a denmuso ma: «N den, i panina fo k' a fo k'i panina. Furu ma dabɔ nin kama. N'a tɛ se i kɔrɔ, an b'i di ce were ma.»

Denmuso ko a fa ma: «Ne nakun t'o ye. Tɛne don furu ye jigi ye, a dabolen tɛ pani kama, nka furumusɔ bɛɛ ka kan ka segin kun, ka pani mupu furu kɔnɔ. Ne nakun ye jɔko ye, ni ne y'o sɔrɔ o na dɔ bɔ ne ka pani na». Fa ye jɔ dɔ d'a ma k'a bilasira.

Tile fila o kɔ, tasuma donna dugu kɔnɔ ka tijeni kɛ, o ye tijeni dan ye.

Ja fana farala o kan. Baloko nana geleya dugu kɔnɔ fo mɔgɔw y'a damine ka dugu bila.

Nin bɛɛ la donsokɛ ma ye. Kalo kelen temena, filanan tile wolonwulanan donsokɛ fatɔlama donna dugu kɔnɔ. Mɔgɔw y'a laje u m'u dɔnyɔrɔ y'a la. U bolila. A muso de y'a dɔn, o bolila

k'a kunben. A y'i kant'o ma: «Jigiya be n ko». Foliw bannen, muso donna dugu kojew la k'o fo a ye. Donsoke ko: «Nin te baasi ye». A tilala k'a mɛenkun jɛfo a muso ye. A ko kele donna ale ni sogo do ce. Saba miniyar min ye jine ye, o bora ni sanuba ye k'o di ale ma. A n'o de jiginna so.

O kelen a sera dugu magokorobaw ma u ka wotorotigiw bila ka taa balo jini ka n'a di dugumogo bee ma. Donsoke y'a muso n'a denke ke baana ye.

Minnu tun ye juguya k'a la, a y'olu sara ni puman ye.

1 Nininkali ninu jaabi.

- Donsoke muso jiginna densugu jumen na ?
- Donsoke konogannen sera jon folo ma ?
- Donsoke konogannen sera mogo filanan jumen ma ?
- Donsoke y'a ka ka marifa ta ka taa min ?
- Muso mɛenna a m'a ce ye, a dusukasilen, a wulila ka taa min ?
- Fa kelen ka furusako fo, denmuso ye mun fo ?
- Saba miniyar ye mun di donsoke ma ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Donsoke muso jiginna denmuso la.
- Donsoke konogannen sera senkela folo ma.
- Donsoke y'a ka marifa ta ka taa foro la.
- Muso dusukasilen, a wulila ka taa a faso la.
- Fa kelen ka furusako fo, denmuso ma son o ma.
- Saba miniyar ye sanuba di donsoke ma ?

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa.

Nin kera ... do ye. Donsoke in muso jiginna ... la. O y'a soro ... te donsoké ni Ala ce. Ni ... te fila ye ... ta tun ye kelen ye. Donsoke ... sera jofeerela ma. A ko: «Nteri, ne muso ... denke la, fosi dun te ne ... la, i te je n ma ka jo donin ... n na?»

4 Walew koroci kumase ninnu konɔ.

Nin kera donsoké do ye. Donsoké in muso jiginna denke la. O y'a soro fosi te donsoké ni Ala ce. Ni faantanya te fila ye donsoké ta tun ye kelen ye. Donsoké konogannen sera jofeerela ma. A ko: «Nteri, ne muso banga denke la, fosi dun te ne jigiya la, i te je n ma ka jo donin jurudon n na?»

5 Dapew dafa.

• Nin ke ... donsoké do ye. • Donsoké in muso jigin ... denke la. O y'a soro fosi te donsoké ni Ala ce. Ni faantan ... te fila ye donsoké ta tun ye kelen ye. Donsoké konogan... sera jofeere ... ma. A ko: «Nteri, ne muso bange... denke la, fosi dun te ne jigi... la, i te je n ma ka jo donin jurudon n na?»

6 Tiiri be dape minnu korɔ, olu kumadenw danfara.

• Donsoké in muso jiginna denke la. • Ni faantanya te fila ye donsoké ta tun ye kelen ye. Donsoké konogannen sera jofeerela ma. A ko: «Nteri, ne muso banga denke la, fosi dun te ne jigiya la, i te je n ma ka jo donin jurudon n na?»

Mali ni Tinisi ka ntolaci

San 1994 sennantolatanba labenna Tinisi. Farafinna jamana 12 ye ɲogon soro o kene kan.

Nin tun y'a san 22 ye, Mali te ɲe soro farafinna ntolatanba la. O koson Minisiriso min ɲesinnen be farikolonɲenje kopɲew ma, o ye wele bila fasoden beɛ ma u ka wuli k'u jo. O hukumu kono ɲaniyajira caman kera, i n'a fo fasada, bolomafaraw. Nɔgoyaba kera fana min b'a to lafasalibaga caman be se ka taa Tinisi ka samatasegew jukoromadondon.

Lakalitaɲinina fara lafasalibaga kan, beɛ ko Tinisi be se Mali la. Nka ni ceɓ ma kele sebaga te don.

Mali ni Tinisi ye ɲenajeba in dayele.

Nin don in , da tun be samatasegew ye, sunogo tun t'u ye, bawo ntola don benna Marisikalo tile 26 sanyelemaseli sabanan ma n'o ye diyagoyafanga binni ye an ka jamana kono.

Dayeleli ɲenajew bannen ko dankorobaw bora, aribitiriw b'u ɲefe. Jonjonw foli daminena doron jama wulila k'i jo. Jonjonw bannen ntolatan daminena. Fan beɛ kera dununkan, filekan ani kulekanw ye. Dow yere tun kelen be ka ɲegenw k'u ɲeda la. Ntolatannaw ye girin damine ɲogon ka joda la. Tinisikaw tun b'a fe ka Mali ka samatasegew ta u kan ma , nka Madu Keyita y'i kan bila a ka cedenw ma k'u lasomi.

Soonin Sumayilaba ye ntola fili Ferinan senkoro, o y'i sori Tinisika fila ni ɲogon ce k'a kulu jo la.

Tinisi goli y'i fili fu la. O kera Mali ka kuru folo ye. Mali lafasabagaw kulela ka yoro beɛ ke mankan ye. Jeliw ye samatasegew jansa ni cefarinfoliw ni donkiliw ye. Tinisikaw ye dusu ta, u kera i n'a fo waraba joginnenw. Ntola be munumunu Farota ka joda la cogo min, a be munumunu ten, tiiri te kotige.

Madu Keyita y'a faamuya ko ni kuru folo in ma lakana kopuman samatasegew ka se te sinsin.

A y'i kanto u ma u kana a to Tinisikaw ka kululi ɲesoro joda la. O fora cogo min o kera ten. Mali ntolatannaw ye ntola munumunu k'a di-di ɲogon ma. Basala y'i puruti k'i kunda Tinisikaw ka jo kan doron u y'a tige ka da. Aribitiri ye Tinisikaw ɲangi Modibo Sidibe ye ntola da. File fiye a n'a ka ci jo la, si ma koroya si ye.

Mali mogow sewara, Tinisikaw jigi tigera. Mali 2, Tunisi 0. U taara lafiɲebo la o kan.

Lafiɲebo bannen Tunisikaw y'u sen don, k'u bolo don, ka kinni ke, ka waasili ke, o si ma se ka mago ɲe.

Samatasegew y'u jija fo ka se filekan laban ma.

1 ɲininkali ninnu jaabi.

- San jumen sennantolatanba labenna Tinisi ?
- Farafinna jamana joli ye ɲogon soro o kene kan ?
- Lakalitaɲinina fara lafasalibaga kan, beɛ ko jon be se jon na
- Mali ni Tinisi ntolatan benna sanyelemaseli jumen ma ?
- Jon ye Mali ka bi folo don ?
- Ntolatan banna jon ka se la ? Joli ni joli ?

2 Tipe wa nkalon.

- Sennantolatanba labenna Tinisi san 1934.
- Lakalitaɲinina beɛ ko Tinisi be se Mali la.
- Mali ni Tinisi ntolatan ma ben sanyelemaseli si ma.
- Karamogo de ye Mali ka bi folo don.
- Ntolatan banna Mali ka 2 Tinisi ka 0.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Walew koroci kumasen ninnu kono.

Dayeleli ɲenajew bannen ko dankorobaw bora, aribitiriw b'u ɲefe. Jonjonw foli daminena doron jama wulila k'i jo. Jonjonw bannen ntolatan daminena. Fan beɛ kera dununkan, filekan ani kulekanw ye. Dow yere tun kelen be ka ɲegenw k' u ɲeda la. Ntolatannaw ye girin damine ɲogon ka joda la. Tinisikaw tun b'a fe ka Mali ka samatasegew ta u kan ma , nka Madu Keyita y'i kan bila a ka cedenw ma k'u lasomi.

4 Dapew dafa.

Dayele ... ɲenajew ban ... ko dankorobaw bo ..., aribitiri ... b'u ɲefe. Jonjonw foli damine ... doron jama wuli ... k'i jo.

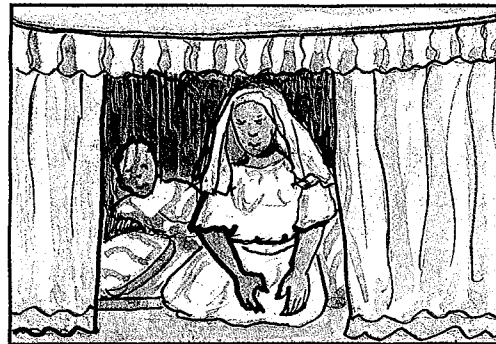
5 Tiiri kelen ci mankutulan koru, ka tiiri kelen ke hakelan koru.

- Madu Keyita y'a faamuya ko ni kuru folo in ma lakana kopuman samatasegew ka se te sinsin.

6 Tiiri be dape minnu koru, olu kumadenw danfara.

- San 1994 sennantolatanba labenna Tinisi. Farafinna jamana 12 ye ɲogon soro o kene kan.
- O koson Minisiriso min ɲesinnen be farikolonɲenje kopɲew ma, o ye wele bila fasoden beɛ ma u ka wuli k'u jo.

Safi ka kɔɔɔ

Danɛlatulon

① Jatedenw nɔnabila ni siginidenw ye.

1-a   2-e   3-ɛ   4-o   5-ɔ   6-i   7-u

Til2 f6l1 4 k5, t1s7m1 d4nn1 d7g7 k5n5 k1 s4w j2n6.

J1 f1n1 flr1l1 4 k1n.

G3l3y1 d4nn1 d7g7 k5n5 f4 m5g5w y'1 d1m6n3 k1 d7g7
b6l1.

② Jatedenw nɔnabila ni siginidenw ye.

1-b   2-d   3-c   4-j   5-g
6-n   7-n   8-k   9-f

8a1ini a ye 7ele 4ara ye a ma 8uma tu5un.

9a4ala ye 6unu 1ila 4ala la.

San4i ma 3aya salon, o de ye 7are ka 9oro 8a1a 4a.

Yeelen dugabali (II)

I fofu i ko miniyandonso, ka yoro bee mine.

I woyo i ko baji, ni barika ye.

O ka ke dannisanji ye.

Ji nafama,

Jigitugu ji, neema ji, horonya ji.

Kalan, hakili masiri,
kalan, pɛtaa kalamene,
kalan, nekun garisegɛ,
kalan, donniya baju,
kalan, yerɛdon jujɔn.

Kalan, miiri ni taasi sinti,

kalan, n bo dibi la.

Dibi min ka bon ni su dibi fin ye,

kunfinya dibi,

kalan, tile binbali, kalan, kalo dabali

kalan, dolo dogobali, kalan, yeelen dugabali,

N y'i kanu koron fe,

k'i bato tilebin fe.

K'a jini k' i don banin ni baba fe.

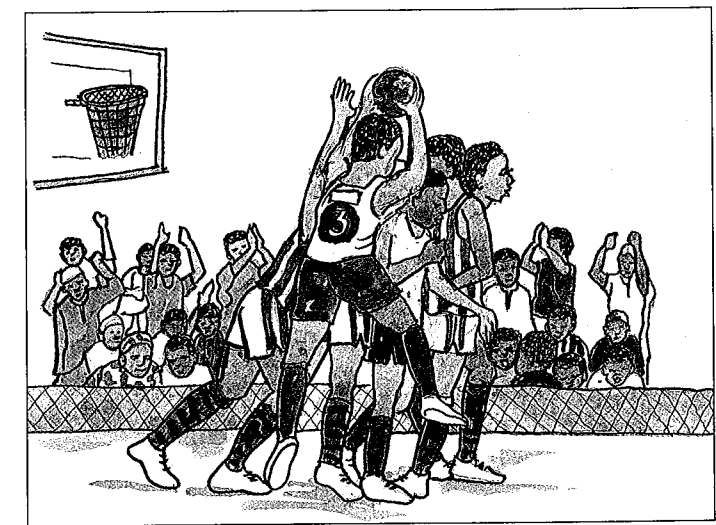
Fo k' i donlasaa.
Kodon bora e de la ka ke here ye,
Bawo i nasira ni taasira ka ca.
Kalan, kunnadiya konoba,
I kamanw fense...

Kayido Sadesi, Bananba

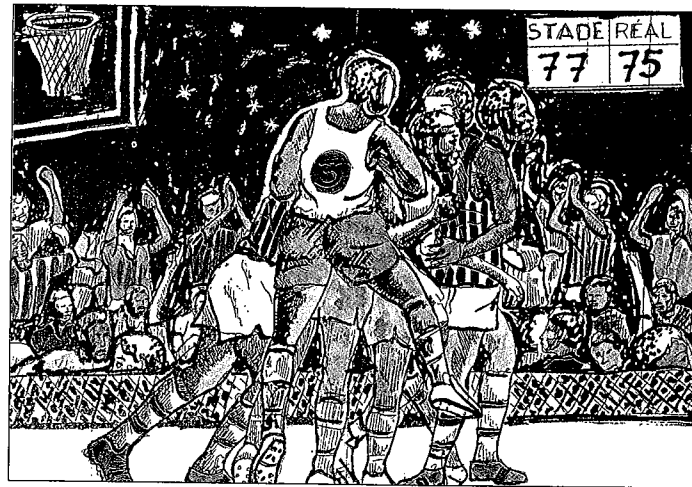
Basiketi I

- 1 Hamidu : Cɛ, sini, an bɛ jɔgɔn na. An bɛ cili siri aw la, cili min bɛ bama bo ji la.
- 2 Seku : Kuma caman bɛ gesedala de n'a muso cɛ. Aw y'anw ka namugulasogo ye kakɔɔ.
- 3 Hamidu : Sini su fɛ wa ? N'an y'a sɔɔ an b'aw tonta i ko kɔɔ.
- 4 Seku : I yɛrɛ ka kuma tɛ, sini su don. N bɛ taa i nofɛ an ka taa. N'a diyara mɔgɔ min na, jeli n'o tigi mabalima.
- 5 Madu : A' bɛ mun mankan na ?
- 6 Hamidu : Sini ɛreyali ni esitadi tɛ jɔgɔn na wa ?
- 7 Madu : Aa ! Tɛjɛ don ! Finali yɛrɛ de don. A tɛ na tulutige kɔni.
- 8 Seku : An kalilen don, an bɛ Ereyali kɛ ko bɛɛ ye nin siɛ in.
- 9 Madu : Nin kɔni ye bilikanboli ye, a kuntaala ka surun. Ala ka sini jira an na.
- 10 Hamidu : Anw ka Sega tɛ yen, o de t'a bila kuma caman na ?
- 11 Seku : Jakuma t'a ka fasan fɔ ko jɛnɛ ye n kin n da la.
- 12 Hamidu : Aw ka bugurino bɛ anw tɔn na kabini jinan dugu jera wa ?

Bolofara 6

- 13 Seku : Kele te, tijefo don.
14 Mamidu : N ka ce, e pinena kupu temenen in ko wa ?
15 Seku : Korolenfo ye kurantanya ye.
16 Musa : Dadiya te kunnadiya ye. Mogo ni ereyali te filan ye bi.

Basiketi II

- 1 Hamidu : Don folen sera. Ce, n'an m'an teliya an te na sigiyoro soro de !
2 Musa : Tiribini koni fara dewu !
3 Sidi : Cekoro file nin ye. A b'a la k'an wele.
4 Cekoro : A' nana a' natuma na. A' y'a sori-sori mogow ni jagon ce. Basiketi yere daminena sisan.
5 Musa : A' y'a fo cogo min, Sega t'a la. Ereyali seli na geleya de !
6 Sidi : Kan'o fo koyi. E je t'u la, u kelen be ka jemantigi ninu koron cogo min.

- 7 Musa : Ni Sega tun b'a la, a tun te ke tan fiyewu.
8 Cekoro : Esitadi b'u je koni. An famana k'o ye de !
9 Seku : Ne ye nin fo Hamidu ye. Ni Sega te, cogo t'u bolo.
10 Sidi : Basiketi kun folo banna. Esitadi ta ye kuru 11 ye, ereyali ta ye 10 ye.
11 Seku : N be taa ka na.
12 Cekoro : I yere je b'a la soonin u ben'a damine.
13 Seku : N be na sisan. N te meen.
14 Cekoro : Ereyali be ci bi saraka fosi t'o la.
15 Madu : E y'o fo mun fe ?
16 Cekoro : Ntolatan kun folo kera cogo min, filanan in yere b'o sira kan.
17 Sidi : Bi koni cogoya si t'aw bolo. Nin kupu in y'anw ta ye.
18 Musa : Seku siranna de. Ntola to te bere ye bilen.
19 Cekoro : A nato file nin ye. Aribitiri ye file fiye.
20 Seku : An y'u ci. esitadi ! esitadi !...
21 Cekoro : A' sera, nk'a ma diya de. A' ye kuru 77 soro, ereyali ta kera 75 ye.
22 Seku : N be taa Hamidu pini.

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Jlenaje in tun be mun kan?
- Kulu jumen ni jumen tun be jigon na?
- Ntolatanyoro tun be cogo di?
- Jon ye sigiyoro di Hamiduw ma?
- Sega tun be kulu jumen na?
- Ntolatan kun folo bannen, kuru joli tun be u kelen – kelenna bolo?
- Ntolatan labanna ni jon ka se ye?

2 Kumaw dafa.

- Don folen sera. Ce, n'an m'an ...
- Basiketi kun folo banna. Esitadi ta ye ... 11 ye, eriyali ... ye 10 ye.
- ... filanan in yere b'o sira kan.

3 Kumasen ninnu bila waati temenen na.

Anw ka Sega te yan, o de t'a' bila kuma caman na.
N'a diyara mogo min na, jeli n'o tigi mabalima.
Kele te, tijefo don.

An be yoro min na, Sori sen be Wage ni Kandesi sen dayoro la.
N be taa ka na.

Bi koni cogoya si t'aw bolo nin kupu in y'anw ta ye.

4 Kumasen ninnu bila bansira kan.

N be taa siniman na
Korolenfo ye kurantanya ye.

An k'a to tan, sini an na jigon soro yen.

A' nan'a' natuma na. A' y'a' sori-sori mogow ni jigon ce.

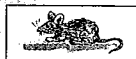
Basiketi kun folo banna.

5 Dapew seben jaw no na.

An be cili siri a' la, cili min be bo ji la.

t'a ka fasan fo ko

ye n kin n da la.

Aribitiri ye

fiye. A ye

ta.

Nin in y'anw ta ye.

6 Masalabolo seben nin kan: «Ntolatan bannen, Hamidu ni Seku ye jigon soro u ka barokoyoro la».

Yaala

Don do sogoma, Nci kelen ka daraka dun, a y'i laben ka taa waabo. A selen foro la, a ye jiforoko dulon, ka bese ta, ka foro jiri misenw tigeli damine. A yere hakili la a ye caman ke tuma min, a y'u lajere k'u ke ton-tonw ye.

A tilalen baara la, a sinna foroko dulonnen ma, k'i min, k'a jeda n'a senw n'a bolow ko. A y'i sigi jirisuma na k'i lafinebo. Sconin selen, Nci wulila ka taa a sennayaala sanni sotaatuma ka se.

A y'a ka seme dulon a kan na, k'a ka foroko dulon a kere la, ka bese mine a bolo. A ye sira mine, taafan kelen si tun t'a la. A y'a ke taa o taa ye. A ma waati jate mine. Ale koni y'i ta ke taali ye. A be somi tuma min, o y'a soro tile be fo kuncce. Tile in tun ka farin, o ye farinya dan ye. Nci taamana ka sin jiriba do ma, ka don o suma na. O y'a soro a wosilenba don. A y'i da o jirisumaba koro fo selifana. A wulila k'a je ko, ka soro ka ji do min, kongonana a toro. A hakili jiginna koba la. O yoro tun man jan a la. A sinna yen na k'a be taa nkoku bo k'o dun kasoro ka taa so.

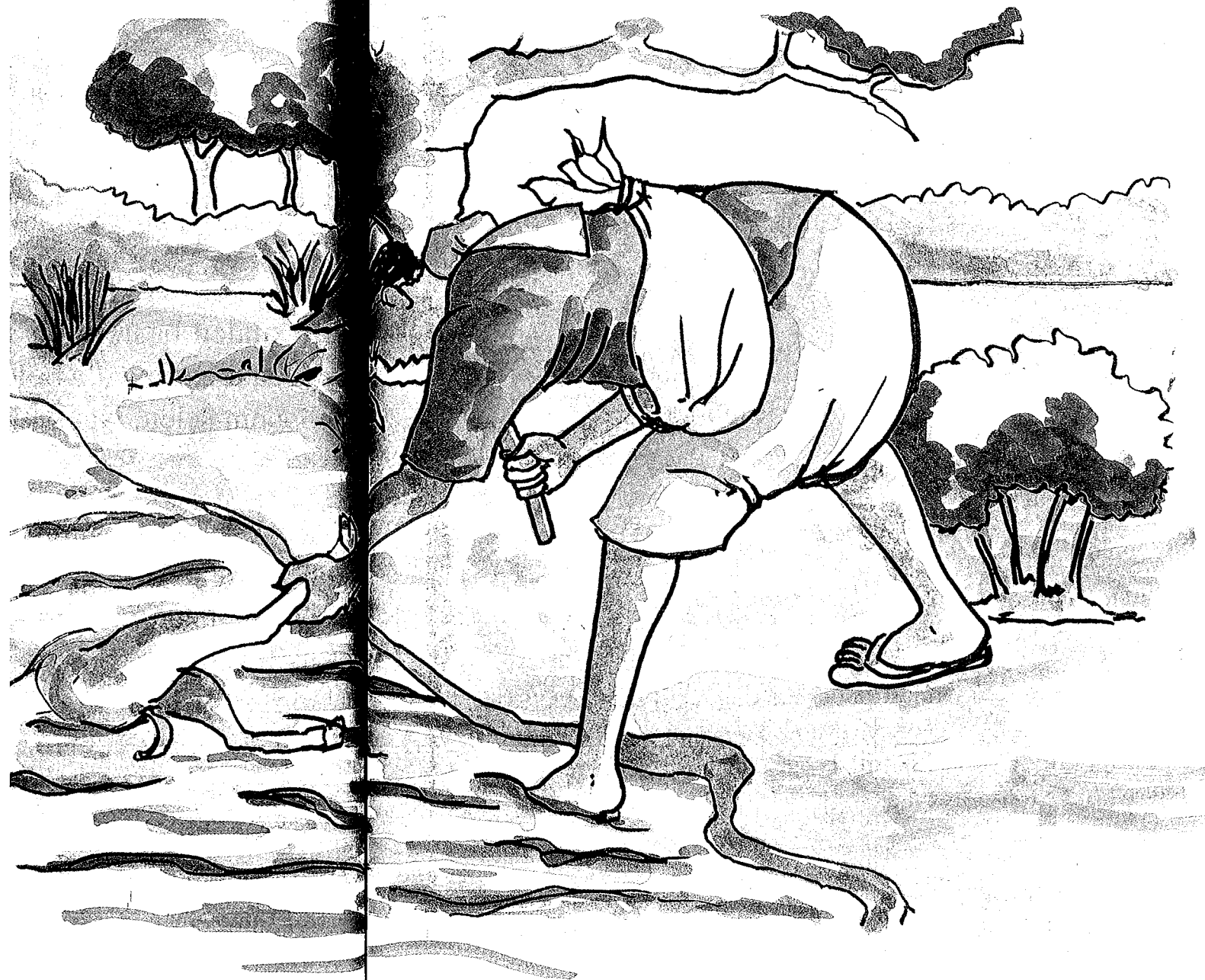
A selen ko ma, a y'a soro sinew be k'u min. A mankan y'u lagirin. U bolila. Sineden do coronna. O ba seginna a nefe. O

Bolofara 6

yere corona. Nci jinena a ka kongo n'a ka segen ko. A be to k'a fo a yere kono « Yaala ma ke fu ye! » A sinna sunsunju ma ka bere jnama do tige, ka fu bo jamasun do la.

Nci ye bere mine ni bolo kelen ye, k'a ka seme mine ni to kelen ye, ka sin sine ba ma, ka seme je kelen da o kun, k'o jnamini. A sorola k'o sama ka bo. O selen geren kan, Nci y'o sen naani siri jagon na. A labanna ka taa sineden nefe. O tun coronnen don f'a disi la. Nci sorola k'a don k'o yoro cencen be mogo dun. Sine lamaga o lamaga, a be jigin donin cencen na.

Nci surunyalen cencenmayoro la, a ye bere turu-turu k'a laje walasa a yere kana coron. A y'i to fanan fe k'i bolo lasama ka sineden ta a tulo ma, k'i banba kosebe ka soro k'a sama fo k'a bo. A yelenna n'o fana ye gere kan. A y'i sigi k'a lafine bo. A wulila, k'i ko, ka sineba da a kan na, ka den don a kokon na, ka sosira mine. A nisondiyalen tun be ka donkili da. Nci ka yaala diyara a be jigin donin cencen na.

1 Jininkali ninnu jaabi.

- Nci ye jiri misennin minnu tige a y'u ke cogo di ?
- Sineden ni sineba coronnen, Nci nisondiyalen tun be to ka mun fo a yere kono ?
- Nci ye sineden labo cogo di ?

2 Sigiwormani taamasiyen ke jaabi puman so kono.

Sineden	taamana	☐
	coronna	☐
	bolila	☐

3 Kumasenw dafa.

- Don do sogoma, Nci kelen ka daraka dun, ...
- ... a sinna foroko dulonnen ma, k'i min, k'a peda n'a senw n'a bolow ko.
- A y'i to fanan fe k'i bolo lasama ka ...

4 Dape minnu be masalabolo kono, olu seben.

Sogoma, suruku, foroko, penamini.

5 Ci ke walew koro.

- Don do sogoma, Nci kelen ka daraka dun, a y'i laben ka taa waabo. A selen foro la, a ye jiforoko dulon, ka bese ta, ka foro jiri misenw tigeli damine. A yere hakili la a ye caman ke tuma min, a y'u lajere k'u ke ton-tonw ye.

6 Hakilina in bila waati temenen na.

Don do sogoma, Nci kelen ka daraka dun, a y'i laben ka taa waabo. A selen foro la, a ye jiforoko dulon, ka bese ta, ka foro jiri misenw tigeli damine. A yere hakili la a ye caman ke tuma min, a y'u lajere k'u ke ton-tonw ye.

Numanya

Nin tun ye kamalen fila ye.

Kamalen fila ninnu bora u ka dugu la k'u be taa fen jini jamana kono. Kelen togo ye Solomani, kelen togo ye Umaru. Solomani ni Umaru nana ben sirakun na. U ye jogon jininka. U y'a soro u bee bokun ye kelen ye faso la. U y'u bolofenw bee fara jogon kan ka sira ke kelen ye. U tilenna ka taama. U nana se nsirasunba do ma, o dalen b'a kere kan. Umaru segennen y'a fo k'u k'u lafiyebo o suma na. U y'u ka minenw jigin k'u da. Umaru y'a ka marifa da kerefe. U tora baro la ka sunogo. Fen do mankan bora, Solomani girinna ka wuli k'i sigi ka Umaru kunun». O golobasara ka wuli, ka marifa ta k'i sin mankan in bofan ma. Solomani tugur'a ko. Jaa, cekoroba do tun don. Cekoroba in ni Solomani ye jogon fo. Umaru banna k'a fo. Kongo tun be Cekoroba la kosebe. A ye ji ni dumuni jin'u fe. Solomani sonna nka Umaru ma dije n'a ye. O la, ! u y'u bolofenw tila, ka fara jogon na. Solomani ye ji ni dumuni di cekoroba ma. A ye dumuni ke, ka ji min. Cekoroba tilalen, Solomani y'a ka minenw d'a kun k'a be taa tuma min, cekoroba y'a jini a fe a ka si nsirasun koro, k'a bena fen soro nimisa te min ko. Cekoroba y'o kuma fo ka taa.

O kelen, Solomani ye dayoro puman do laben ka tasuma mene. Sunogo nan'a mine, a ye tasuma faga k'i da. A kera i n'a fo sunogo bena teme n'a ye doron, a ye kumakan do men jiri kan.

Bolofara 6

A y'i tulomajo. Jineke saba tun be dugutigi do denmuso ka banakokuma na ani nafolo min be o ka dugu kofe. Solomani y'i tulomada ka kumaw bee lamen. Waati kera, mankan dara, a sunogora.

Dugu jelen Solomani y'i nesin jineu ka dugu kofolen in ma, ka taa dugutigi fe yen. O y'a bisimila. Foliw bannen, a y'a jira dugutigi la, ale be se k'a denmuso furake. Duguti ko den in bana san tan ni duuru ye ninan ye, mogo si ma se k'a keneya. Solomani k'ale b'a laje. Dugutigi y'i kant'o ma, «N'i dun m'a keneya, n b'i kantige de!». A k'a sonna. Solomani ye den furake fo a keneyara. Dugutigi nisondiyara, Solomani k'a ma: «Fen were be dugu la, n be se ka min nepini i ye. O y'i tulomasamaw ka nafolo ye, min be dugu kofe. I be dingesennaw jini, an ka taa nafolo in bo walasa i ka dugu ka bo nogo la».

Dugumogow ni dugutigi, bee taara sokofe. A ye yoro jira u la. U ye yen sen ka taa bo daga caman falen kan wari ni sanu na.

Dugutigi y'a denmuso ta k'a di Solomani ma, k'a ke dugu mogoba do ye.

Umaru ye Solomani togo men k'a to dugu were la. A y'o segere, k'o soro here ni bonya kono. A nimisara.

Jumanya te fosi lase mogo ma ni here te.

1 Nininkaliw jaabi.

- Munna Umaru ni Solomani taara tunga fe ?
- Cekoroba ye mun jini denmisenw fe ?
- Munna Umaru ni Solomani y'u bolofenw tila ?

2 Kumasen dilan ni dape kelen o kelen ye.

cekoroba   dumuni   numanya

3 Kumasen dafa.

Dugu... Solo ... y'i nesin ... ka dugu ko ... in ma ka ... dugutigi fe ....

4 Dapew dape korokodonnen di.

ka sunogo, samiye, k'i nesin, numanya.

5 Ci ke walew koru.

Cekoroba in ni Solomani ye jagon fo. Umaru banna k'a fo. Kongo tun be Cekoroba la kosebe. A ye ji ni dumuni jini u fe. Solomani sonna nka Umaru ma dipe n'a ye.

6 Hakilina in bila waati nata la.

Cekoroba in ni Solomani ye jagon fo. Umaru banna k'a fo. Kongo tun be Cekoroba la kosebe. A ye ji ni dumuni jin'u fe. Solomani sonna nka Umaru ma dipe n'a ye.

Keneyaji

Keneyaji ye ji kerengerennen ye min ka ni konobolito ma kosebe. Konoboli ye bana ye, min be farikolo ji bee sama ka bo a la. Keneyaji be se k'o ji nonabila.

Keneyaji mugu min be feere, o be se ka ke ka keneyaji dilan. A dilancogo file: kogo comi kelen ani weerewiti tilance sukaro, o be ke ji wulilen sumayalen litiri kelen na.

Nin baara in bee ka kan ka ke saniya de kono: ka tegew ni baarakeminenw ko ka je. Keneyaji dilanko kelen minni dan ye tile kelen ye. N'a banna, dowere be dilan, n'a yere ma ban, a to be bon. Keneyaji minni te dogotorsolataa bali.

Degeliw

1 Nininkali jaabi.

- Keneyaji ye mun ye ?
- Nafa jumen be keneyaji la ?
- Kene dilancogo di ?
- Keneyaji dilanko kelen minni dan ye tile joli ye ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Keneyaji ye ji kerekereennen ye min ka ni konobolito ma kosebe.
- Konoboli ye bana ye, min be ji don farikolo la.
- Keneyaji bese don farikolo la.
- Keneyaji baara ka kan ka ke saniya de konɔ.
- Ni keneyaji dilannen ma bana, a to be se ka mara.

T Nk

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasenw dafa.

- Keneyaji ye ji kerekereennen ye min ka ji.
- A dilancogo file : kogo comi kelen ani weerewiti.
- Nin baara in bee ka kan ka ke saniya de konɔ : ka ... ko ka je.
- Keneyaji dilanko kelen minni dan ye ... n'a yere ma ban, a to be bon.

4 Kumasenw dafa.

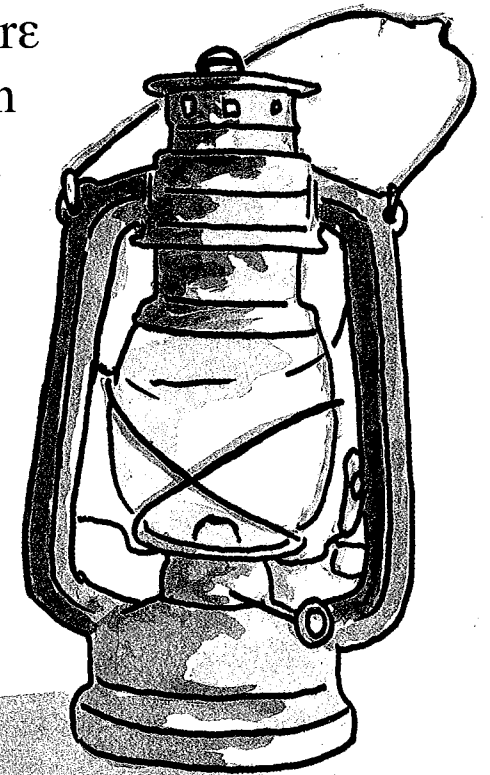
- Keneyaji ye ji ... ka ni konobolito ma kosebe.
- Konoboli ye bana ye, min be farikolo ... bee sama ka bo a la.
- A ... file : ... comi ... ani ... tilance ..., o be ke ji ... sumayalen litiri ... kelen na.

5 Masalabolo konɔ, kumasen min be keneyaji dilancogo kan, o seben.

6 Konoboli be furake ni jiri jumenw ye aw ka sigida la.

Petrolilanpan

Petrolilanpan ye fen ye min be yeelen d'an ma. A neci ka ca. Petrolilanpan dilannen don ni nin fe ninnu ye : tajibara, weere ani saraba n'a yelessan, o min b'a to, i be do fara yeelen kan walima ka do bo a la. Weere de b'a to yeelen be basigi, fiye te se k'a faga. Weere yelessan n'a jiginnan be lanpan kere la. Walasa lanpan yeelen ka diya, lanpan yere ka si sorɔ, an k'an jija ka lanpan ko k'a je, ka weere josi tuma ni tuma. An k'an hakili to ka lanpan faga n'an b'an da su fe, walasa k'an kisi tasuma kasara walima nina-kilidegun ma.

Degeliw

1 Jininkaliw jaabi.

- Petɔɔlilanpan dilannen don ni mun ni mun ye ?
- Munna lapan te sa fiɛ na ?
- Mun be lanpan son si la ?
- Petɔɔlilanpan be se ka kasara jumen lase an ma ?
- Lanpan sugu were jumenw be yen ?

2 Tɛ wa nkalon.

Petɔɔlilanpan ye fen ye min be yeelen d'an ma ....
Ni lanpan ma faga n'an b'an da su fe, o te kasara lase mogo ma ....

T Nk

☐	☐
--------------------------	--------------------------

☐	☐
--------------------------	--------------------------

3 Kumasenw dafa.

- Petɔɔlilanpan ye fen ye min be ...
- Petɔɔlilanpan dilannen don ni nin fe ninnu ye: ..., ... ani ... n'a ..., o min b'a to, i be do fara yeelen kan walima ka do bo a la.
- Weere de b'a to yeelen be ..., fiɛ te se k'a ....

4 Kumasenw dafa.

Petɔɔlilanpan ye fen ye min be ....

... don ni nin fe ninnu ye: tajibara, weere ani saraba n'a yelessan, o min b'a to, i be do fara yeelen kan walima ka do bo a la.

... b'a to yeelen be basigi, fiɛ te se k'a faga.

An k'an hakili to ka lanpan faga n'an b'an da su fe, walasa k'an kisi tasuma ... walima ... ma.

5 Fen jumenw be yeelen di aw ka sigida la.

6 Petɔɔlilanpan ja dilan.

Wariyelemana

Nin kera san 1991 Bamako kin do la.

Madu tun ye warimarala ye baarada do la. Jate jagamin'a bolo. A ye fin ni je ke a ma se ka boyoro soro nin ko la. Su fara tile kan, a b'a sen kan. A be don so kono ni teliya min ye, a be bo n'o teliya kelen ye.

A je coronnen de don tuma bee.

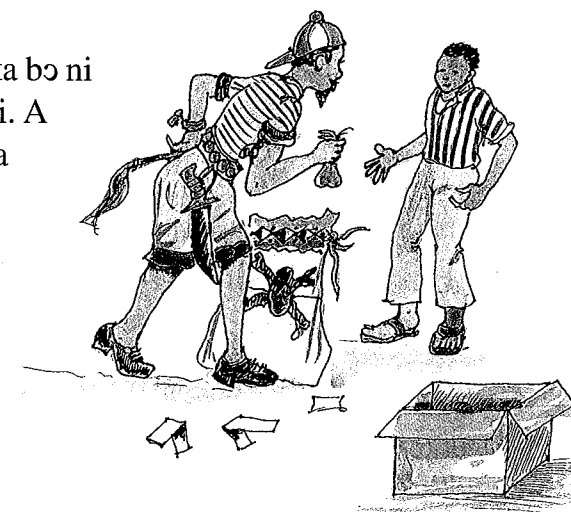
Nin bee la, gundo in tun b'a kelen doron de kono. Teriw ni balimaw y'a kolosi k'a fo ko be Madu la.

A dogomuso Mamu y'a wele kerefe k'i jija k'a jininka fo k'a don hami min b'a la. O kelen, a donn'a je na k'o fo, ka soro ka kangari gelen da a dogomuso ye: a ka dan u fila ni jagon ce.

O la, Mamu y'i kanto a ma: «N koro, n'i be ne ta men, se sini bee wariyelemana Basi fe yen lamakoro sebugunin na. Mogo don min togo bolen don kosebe. A kera cogo o cogo n'i taara ni da o da ye, i be segin n'o jagon fila ye.»

Dugu jelen, Madu ye dan kari warikesu la ka bo ni miliyon duuru ye, ka wariyelemana segere.

O ye wari mine ka don soju la ka soro ka bo ni borenin do ye min da sirilen be koli-koli. A ye borenin di madu ma k'a geleya a ma a kan'a dayele fo dogokun kelen ka dafa. Kunjogon dafalen, Madu ye borenin dayele. A y'a soro fosi t'a kono. Madu nejisira fila jiginna. O yoro bee a y'a ka mobili ta ka taa namakoro. A y'a soro wariyelemana Basi taara taama na. Tile damado o ko, kontoreriw ye Madu mine.

Degeliw

1 Nininkali ninnu jaabi.

Ko in kera min ? San jumen ?
 Madu tun be baara jumen ke ?
 Jon sera ka Madu haminanko don ?
 Madu ye wari hake jumen di wariyelemana ma ?
 Wariyelemana ye mun ke Madu la ?
 Ko labanna cogo di ?

2 Tipe wa nkalon.

Nin ko kera Segu san 1991.
 Madu tun ye bololabaarakela ye.
 Mamu de ye Madu haminanko don.
 Madu Fa de ko a ka taa wariyelemana fe.
 Wariyelemana bolila ni Madu ka wari ye.
 Kontoroleriw ye Madu mine.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Nin taamasiyen (+) ke kumaseɗ puman nefɛ.

Madu y'a ka gundo nefɛ a terike ye.
 Madu y'a ka gundo nefɛ a baarakeɗogonw ye.
 Madu y'a ka gundo nefɛ a dogomuso Mamu ye.
 Madu y'a ka gundo nefɛ a buranmuso ye.

☐
☐
☐
☐

4 Masalabolonin in toɗɗew koori, ka forobatogow koroci.

Nin kera san 1994 Bamako.
 Madu tun ye warimarala ye. A dogomuso Mamu y'a haminanko don.
 Wariyelemana Basi bolila n'a ka wari ye.

5 Dapeɗ sigi ka je ka kumaseɗ sorɔ.

Gundo kelen b'a konɔ doron de Nin bee in la tin.
 Balimaw kolosi y'a ni Madu la ko fo k'a teriw be nejisira Madu jiginna fila
 Damado o tile Madu kontoroleriw ye ko mine.

6 Dape ni dapekulu ninnu korɔɗogonmaw di.

Jate pagamina a bolo.
 Ka fin ke ka je ke.
 Mogo togo bolen.
 Ka dan kari (warikesu) la.
 Kontorolɔri.
 Kunɗogon.

Juguya

Nin kera du do ye. Ce sara, a ma meen muso folo fana sara k'a den naani to a sinamuso bolo : npogotiginin kelen ani ceman saba. Den fosi tun te sinamuso in bolo. A tun ka jugu, o ye juguya dan ye. A juguya kojugu, cemanninw korobayalen taara tunga fe k'u dogomusonin to yen.

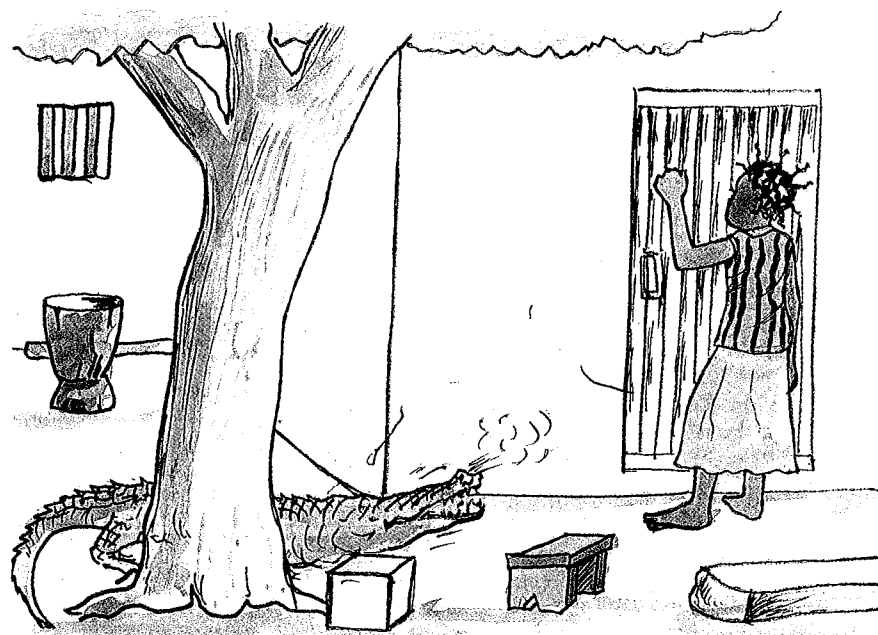
Don do, muso ye filen ta k'a be taa jita. A selen ba la, a y'a ka filen fa. A ko a b'a nun, a desera. A ko : « Jon de be na ne deme ka n nun ? ». Bama bora ji konɔ k'i kanto : « Ne b'i nun n'i be son

k'i dennin kelen di n ma.» A ko; «O te baasi ye, n b'a d'i ma. Ni su kora, bee dalen ko, i be na n ka so. I be dennin soro tigajiran na.»

Dennin kelen ka bama nakan men, a bolila ka taa da gosi: «Ma, Ma, da yele, fen do be n ko!». Ba ma son. Dennin ye da gosi ka dese, ka kule ka segen, muso jugu in ma da yele fiyewu fo bama nana a soro yen k'a kunun ka t'i d'a no na ba kono.

O su bee, korokew bee la dogonin y'i to tunga fe ka sugo ko bama y'u dogonin kunun. Dugu jelen, a ye sugo in lakali a korokew ye. U bee jorola, u benn'a la k'u ka taa so. O yoro bee, u y'u laben ka sotaasira mine. U taara, ka taa, ka taa fo ka na se u ka dugu bada la, o y'a soro ba falenba don. U bee la dogonin ko: «Ne be n senkoni turu dugu la ka baji bee sama». Cemanceta ko»: «Ne be bama bo tow cela k'a kono fara k'an dogonin labo». Sabanan fana ko: «N'aw sera k'o ke, ne b'a ni segin a no na. Bee y'i ka fota ke: min k'a be ji sama, o ye ji sama, min k'a

be bama bo tow cela k'a kono fara ka dennin labo, o y'o ke, min k'a be a ni segin a no na, o fana y'o ke.

O bee bannen ko, u y'u dogonin ko k'a je, k'a bila u je ka taa so. Sanni dennin korokew natuma ce, sinamuso jugu in ye u ka wulukeba kunci k'o su don so kofe walasa ni korokew nana a be se k'o jira olu la k'o ye u dogonin kaburu ye. Korokew y'u dogomuso dogo yoro do la ka taa so. Bamuso y'u bisimila. A k'u ma: «Aw dogomuso banna nin y'a tile saba ye, a kaburu file so kofe». O yoronin bee u ye daba ni pelu ta k'u be taa kaburu walaka k'u je da u dogomuso su kan. Muso ko: «O te ke».

U m'o lamen. A y'i kanto: «A dun ka ke aw fa ka wulukeba ye de!» U ko: «An te wulukokuma na. U ye kaburu walaka ka taa bo wulusu kan. U ye wulusu segin a no na. U taara u dogonin nofe ka na. Muso jugu in je su o kan, a maloyara fo ka damateme. A maloya kojugu fe, a yelemana ka ke dimogoba ye ka fiye ke a yelenso ye.»

Degeliw

1 Nininkaliw jaabi.

- Ce ni muso folo sara ka den joli to a sinamuso bolo ?
- Cemanninw korobayalen taara min ? Dogomusonin dun ?
- Sinamuso ye mun fo bama ye o kelen k'a jun ?
- Koroke do y'a don cogo di ko fen do kera a dogomuso la ?
- Korokew selen bada la, u kelen o kelen ye mun ke ?
- Muso jugu ye nkalon jumen tige ?

2 Tipe wa nkalon ?

T Nk

- Ce ni muso folo sara ka den naani to a sinamuso bolo.
- Cemanninw korobayalen n'u dogomusonin taara tunga fe.
- Koroke ye tipe da k'a don ko fen do kera a dogomuso la.
- Korokew selen bada la, u ye bama faga k'u dogonin bo a konɔ.
- Muso jugu ye wulu sudon k'o ye dogomuso kaburu ye.

3 Kumasen ninnu yeɓema ka ke pininkalikumasenw ye.

- Ce ni muso folo sara ka den naani to a sinamuso bolo.
- Korokew ye bama faga k'u dogonin labo a konɔ.
- Muso ye wulu kaburu jira.

4 Tiiri kelen ke bonnaw korɔ. U kumadenw danfara ni ci ye.

O bee bannen ko, u y'u dogonin ko k'a je, k'a bila u je ka taa so. Sanni dennin korokew natuma ce, sinamuso jugu in ye u ka wulukeba kunci k'o su don so kofe walasa ni korokew nana a be se k'o jira olu la k'o ye u dogonin kaburu ye.

Badenjuguya

Nin tun ye badenma ce fila ye : koroke ni dogoke. Dogoke kera mogɔ dawulamaba ye. Bee pesinnen tun b'a ma du konɔ. Hali ni mogɔ min be na ci la u ka so, Ala b'o pesin dogoke ma. Koroke koni ta kelen tun be, a be du konɔ yen ten. A tun joli man di mogow ye fiyewu.

A n'a ka jolimangoya bee, dogoke ma fosi teme a kan. A tun b'a bonya, o ye bonya dan ye. Hali ni mogɔ were nana a fe ci la, a yere be se ka min penabo, a b'o tigi bila ka taa a koroke fe folo f'o ka yamaruya d'a ma. Dogoke ka mandiya ma se ka kun koroke fe cogo si la. A ma se k'a ni wageya sorɔ. A sera donnikela caman ma, walasa ka cogoya nini ale togo be se ka yelen dogoke ta sanfe cogo min na. A ma mogɔ sorɔ min sera k'o baara ke. Donnikelaw y'a jir'a la : « Ka dogoke to ni na, i togo te se ka bo ». Koroke konoganna.

Don do, a y'i sigi k'i miiri, feere do jiginna a konɔ. Dugu jelen, u mogɔ fila taara kalaceyoro la. U ye donnin ke tuma min, a y'i kanto dogoke ma, k'a be don bin na. A taara tonkun do kofe. Soɓnin, a ye dogoke wele. O y'a ka falo d'a kan na, ka boli k'a segere.

O sera yoro min, koroke ye tonkun wo jira o la, k'i kanto : « Tinba belebele donna wo in konɔ ; a sen ». O yoro bee, dogoke y'o baara damine. Koroke y'a to wo senni na, ka falo korota k'a je tugu ka falo fara dogoke kun, k'o firi a da kan. A y'a to lase tuma min, a sorola ka n'a ka minenw ta, ka sosira mine. A nana se npegusun do dennen ma. Npegu monen tun don fo konow be woyɔ a la. A kabakoyalen y'i terun ka gere npegusun in na k'a sebekoro laje. A ye npegumo tusun kelen bo k'a bila a ka npalan konɔ ka sira mine ka na so.

A sera yoro min, a ye npalan dulon, ka teme ka sin dubalenkorola ma. Yen falen tun be tewu mogɔ la. A y'a sigi. Soɓnin, a y'i kanto mogow ma : « Ne nana sisan ka bo kungo la, ne ye npegu monen ye ». Bee jera k'a jaabi : « Ce o, fara nkalontige ma. San ma na folo sango danniko kuma ka fo. An y'a don ka korɔ,danni taamasiyen do ye npegumo ye. An be kalace la sisan. Npegu geren ma kogɔ, kuma te moni ma ». Ce y'i kant' u ma : « sosoli wa ? A ye n konɔ yan ».

A taara npalan dulonnen ta a ka so k'a teliya ka segin ka na dubalen korɔ.

A sera yoro min, a ye npalan ta a ju ma k'o kun suuli. A dogoke tege sinna ka bo ka bin duguma ten. Jama jera ka hami jagon fe : « hun ! »

1 Pininkaliw jaabi.

- Koroke ni dogoke la jon tun ye moggo dawulamaba ye ?
- Dogoke ka mun ma se ka kun koroke fe cogo si la ?
- Koroke taara mun nini donnikela caman fe ?
- Donnikelaw ye mun fo koroke ye ?
- Koroke ye mun ke dogoke la ?
- Koroke ye mun bila a ka npalan konon ?
- Mun bora koroke ka npalan konon ?

2 Tipe wa nkalon ?

- Koroke tun ye moggo dawulamaba ye.
- Dogoke ka dawulatigiya ma se ka kun koroke fe.
- Koroke taara wari nini donnikela caman fe.
- Koroke ye a dogoke kun ci.
- Koroke ye npeku bila a ka npalan konon.
- Dogoke sen bora koroke ka npalan konon.

T	Nk
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3 Kumasen ninnu yelema ka ke pininkalikumasenw ye.

- Dogoke tun ye moggo dawulamaba ye.
- Dogoke bolila k'a koroke segere.
- Koroke ye npeku bila a ka npalan konon.
- A sera yoro min, a ye npalan ta a ju ma k'o kun suuli.
- Jama kabakoyara koroke ka kuma folen na.

4 Tiiri kelen ke bonnaw koron. U kumadenw danfara ni ci ye.

A sera yoro min, koroke ye tonkun wo jira a la, k'i kanto a ma : « Tinba belebele donna wo in konon ; a sen ». O yoro bee, dogoke y'o baara damine. Koroke y'a to wo senni na, ka falo korota k'a je tugu ka falo fara dogoke kun, k'o firi a da kan. A y'a to lase tuma min, a sorola ka n'a ka minenw ta, ka sosira mine.

5 Tiiri kelen ke dape dorogolenw koron. U kumadenw dafara ni ci ye.

Don do, a y'i sigi k'i miiri, feere do jiginna a konon. Dugu jelen, u moggo fila taara kalaceyoro la. U ye doonin ke tuma min, a y'i kanto dogoke ma, k'a be don bin na. A taara tonkun do kofe. Soonin, a ye dogoke wele. O y'a ka falo d'a kan na, ka boli k'a segere.

6 Badenjuguya do seben.

Ja keleli

1 Zan ka baara ye dogotige ye k'a feere. Don o don a be don kungo konon.

2 A ni nunufiyela Kalifa benna. U ye sira ke kelen ye.

3 Zan : Sanko ne ka dogo soron k'o feere. Kalifa : Zan, dogoko geleyara de. Fo i ka taa yoro jan.

4 Zan : Ni dogo tigeta yoro janyara, an tena an pesin siju ni nerew ma.

Dajelatulon

Dajekulu kelen o kelen ke kumasen ye.

la	Salifu
kalanyoro	taara

keneya	wari
	ka
ye	fisa

tan	ntola	ye
a	ni	a
numansen		ye

kalanje	ni
ne	na se
sebenni	be

musoro	Fanta
	kura
ye	soro

5 Denmisen : Ee ! BaZan ! Ka siju tige !
Zan : E dangaden, i te dowere jira n na.

6 Denmisen were : Nin kojugu de be ja lase dugu ma, ka baloko geleya.

7 Denmisen : Dugutigi, n'i ma wuli k'i jo, an ka jiri nafama bee be tige Zan fe de !

8 Ntamaninfolo : Dugutigi ko bee ka ngon Soro a ka so, laansara mana teme.

9 Dugutigi : Kankari dara jiritige ko la nka o n'a ta o ta dow ma a dabila i n'a fo Zan.

10 Dugumogo do : Zan tulo ka gelen. A ka ngangi ni ntura kelen sarali ye.

Jamu

I ni ce !
Nteri, i jamu fo n ye
Jamu duman ?

N ko Kulubali !
Mansa Kuru ni Mansa Ganda !
N ko Tarawele !
Turamakan ni Kankejan !

Halisa i jamu fo !
Jamuko te ko lankolon ye !
Jamu bee n'a boyoro !
Wuli k'i jo
ka ladamuni ke n'i jamu ye.

N ko Keyita !
I lawalisinbon !
N ko Jara !
I Kolobakari ! ani nsenmesusu !

N ko Fofana !
Fofana Kanijo !
N ko Jabate !
Jabate Sanusumajeli !

Waso n'i jamu ye !
Kana fili i yere ma !
Ba t'i ban konin na de !
Ji bee n'a bolisira don !
Ba ka bon, koji ka farin !

I ni ce ! Bee n'i jamu !

Yala Jara

Dajew n'u koro

B
baana : nafolotigi, waribatigi
bafilaben : bafila benyoro
balan : pensi
banyoro : ba be bila koji la yoro min
bilikanboli : ko kuntaalan surun

D
dadiya (mogo) : kumafolaba
daga wulila sonkala ma ye : ko geleyara
dogo : sugu

F
faanta jefaraje : bololankolon, fosi te mogo min fe
finfin : saribon
fosi te karisa ni Ala ce : fosi te karia bolo

G
goli : ntolatan jo kolosibaga

J
jama jensenna : jama carinna

K
k'a mabalima : k'a fasa da, k'a majamu
ka fasan : ka kolonya
ka ji waaro : ka ji tije
ka juru sara n'i jurumu ye : fosi te bolo la ka juru sara
ka mogo kisi : ka bo kojugu la
ka mogo tontan i ko kolo : ka se soro kojugu mogo kan
ka mege daji : ka mogo faga
ka ntola kulu : ka ntola dasi ni barika bee ye

ka tanya : ka sa, ka fatu, ka ban
kawule : waati min be samiye ni tilema ce
kontoroleri : biyew gsegelikela
kupu : ladiyafen

M
mansa : fa ni ba

N
namugulasogo : ko nagon, nafa te min na
ntanan : soneri, nege min be gosi

Ŋ
ŋani : segen, tooro
ŋanan : bintu, kungo

S
se gesekuru : njonki, belekise pi dumunitow be sigi yoro min
sogobo : jenaje min senfe tulon be ke ni baganw dilannen ye

T
tabale : dununba min be fo kobaw la walasa ka mogo kunafoni
tegen : nakofenw be sene sira min kono
tonto : min be ke nege tige
turukala : kunsigi digilen k'a lajo

W
wagon : mogo be sigi teren yoro mn kono
wali : tulon min be ke wo woro kono ni belekisew ye
worodugu : Konowariyanfan

Gafe kɔnɔkɔw

Bolofara 1

Kumaɲogɔnya	5
Kalanje	10
Kalanje	13
Kalanje	16
Dɔnniya masalabolo	19
Dɔnniya masalabolo	21
Baara bolodalen(kuntaalan jan)	23
Lakalita	25
Nsiirin	27
Kɔrɔfɔ menta	31
Ja kumantan	33
Tulon	35
Poyi	36

Bolofara 2

Kumaɲogɔnya	37
Kalanje	42
Kalanje	45
Kalanje	48
Dɔnniya masalabolo	51
Dɔnniya masalabolo	53
Lakalita	55
Nsiirin	57
Kɔrɔfɔ menta	61
Ja kumanta	63
Tulon	65
Poyi	66

Bolofara 3

Kumaɲogɔnya	67
Kalanje	72
Kalanje	76
Kalanje	80
Dɔnniya masalabolo	84
Dɔnniya masalabolo	86
Lakalita	88
Nsiirin	90
Kɔrɔfɔ menta	94
Ja kumantan	96
Tulon	98
Poyi	99

Bolofara 4

Kumaɲogɔnya	100
Kalanje	105
Kalanje	109
Dɔnniya masalabolo	113
Dɔnniya masalabolo	115
Baara bolodalen(kuntaalan surun)	117
Lakalita	119
Nsiirin	121
Kɔrɔfɔ menta	125
Ja kumanta	127
Tulon	129
Poyi	130

Bolofara 5

Kumaɲogɔnya	131
Kalanje	136
Kalanje	140
Dɔnniya masalabolo	144
Dɔnniya masalabolo	146
Lakalita	148
Nsiirin	150
Kɔrɔfɔ menta	154
Ja kumantan	156
Tulon	158
Poyi	159

Bolofara 6

Kumaɲogɔnya	160
Kalanje	165
Kalanje	169
Dɔnniya masalabolo	173
Dɔnniya masalabolo	175
Lakalita	177
Nsiirin	179
Kɔrɔfɔ menta	183
Ja kumanta	185
Tulon	187
Poyi	188

Imprimé à l'île Maurice
par Book Printing Services Ltd